

Nummer 192 (1/2012)

GATEØVISA

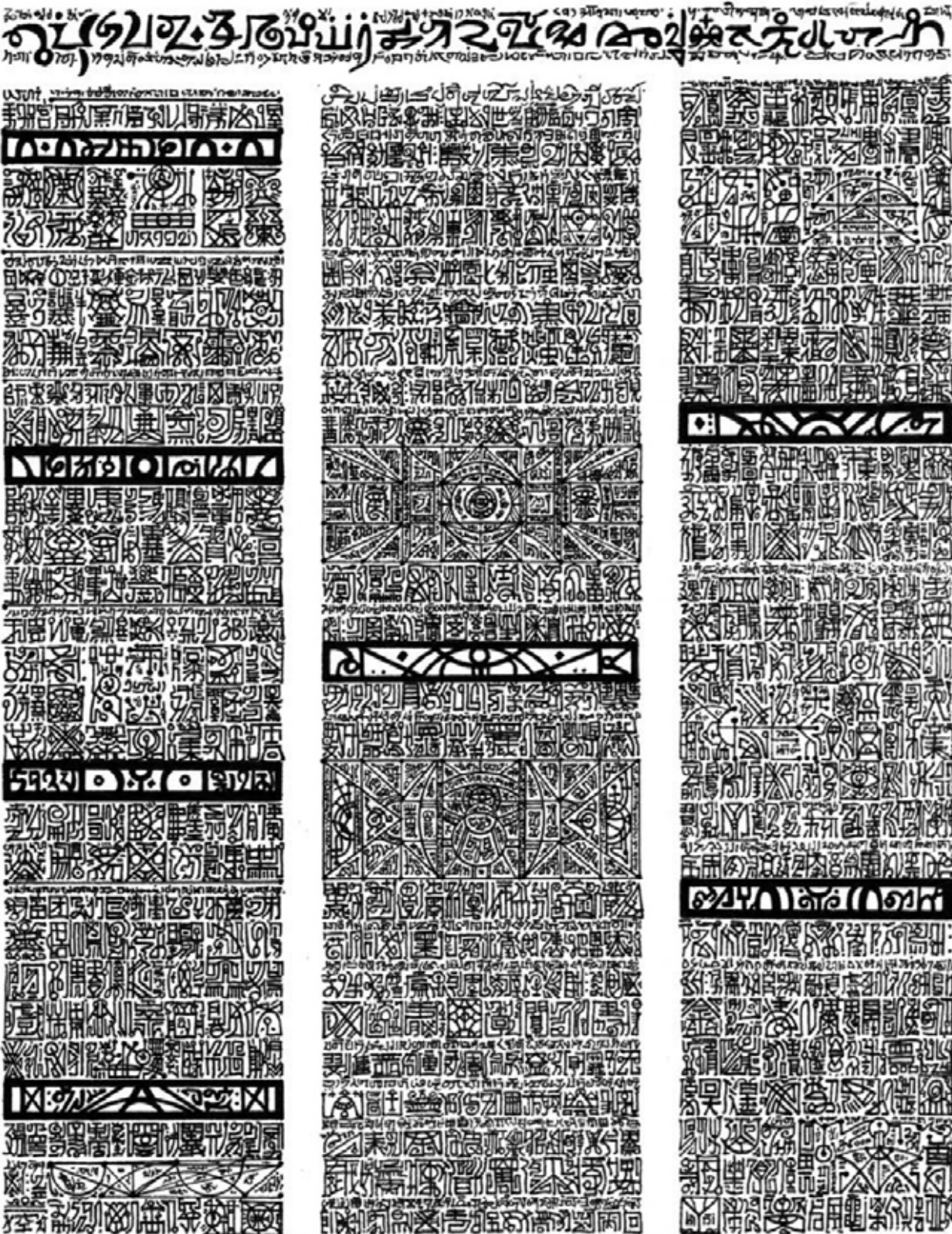
HØYERE HETEFaktor ENN SOMMERSOLA

PRIS: 40 SPENN

SKADEFRO
MORO
!
KLE PAPIRDUKKEN
ANDERS B.
BREIVIK I
DRAKTER HAN
IKKE VIL HA

KOKKEKUNST + ORGIE + SIMONE WEIL ? PARA-
NOIA + METADON + GALSKAP? HEVN? OMDSKAP?

Redaktøren har ordet

Gateavisa
Hjelmgate 3
0355 OSLO
www.gateavisa.no
gateavisa@gateavisa.no

Redaksjon dette nummeret: Bjarne Benjaminsen, Pål Flakk, Are Hansen, Sofie Irgens, Ingrid Bomann-Larsen, Harald Medbøe, Mona Pedersen, Ailin Einmo, Henning, Steinar Martinsen, Skunk, Grazyna Skarpås

Alle er velkomne som redaksjons-medlemmer. Ta kontakt!

Innsendte bidrag mottas med takk – bortsett fra dikt!

Copyright er for håpløse pedanter. Stjel så mye du vil, så lenge du ikke tjener penger på oss, men oppgi alltid kilde.

Trykk: Sofatrykk.no

Opplag: 4000

Omslag: Ingrid Bomann-Larsen

Søker du asyl?

Gjennom januar og februar jobbet jeg i fagbladet Bok og Samfunn. Dette var en praksisperiode jeg fikk i forbindelse med journalistikkutdannelsen jeg tar.

Bok og samfunn er en ålreit redaksjon: der fikk jeg gratis mat og gratis bøker – da var behovene mine i grunn dekket. Som om ikke det var nok, fikk jeg trent opp de journalistiske ferdighetene – mer kunne jeg ikke forvente. Men ettersom ukene i redaksjonslokalet gikk, merket jeg at denne perioden ville gi meg langt mer enn de to essensielle behovene og oppgraderingen av mine kvaliteter som journalist.

Samtaler med kollegaer og arbeidet jeg gjorde der på huset, gjorde meg oppmerksom på et faktum som har skurra i bakhodet mitt en god stund; faktumet om hvor ensformig litteraturen er.

Det er hovedsakelig to retninger det litterære vokser ut i.

- Harry Hole har blitt klonet opp og kledd i hundrevis av drakter. Hyllene våre var fullstabelt av krimromaner.

- Den andre typen romaner det masseproduseres av, er fortellingen om en fortapt unge (eventuelt kvinne) som prøver å bryte ut av sin tunge tilværelse i et fjerntliggende land med hele samfunnet mot seg.

Innimellom ramla det inn en dikt- eller novellesamling, men antallet av disse var ikke til å sammenligne med litteraturtypene jeg nevner over. Diktene som en gang i tiden var en allmenn underholdningskilde (de ble trykt til og med i pornoblader), har blitt visket ut til det minimale. Novellesamlinger kan heller ikke kvalifiseres som populære.

Å få dette på et så nært hold har styrket mitt statement om å verdsette mennesker som forlater sauebeitet, trakte etter det ekte, unike og originale. Mens tankene rundt dette spant, slo en idé ned i hodet på meg.

Jeg konfronterte Futurum forlag med denne ideen. Vips, så ble ideen virkelighet. Nå er prosjektet i gang.

Motkulturens skrivekonkurranse ønsker seg noveller, dikt, petier og kortprosa. Dersom du har lyst å bidra, må du få fingeren ut av ræva og ned på tastaturet før den 27. april og sende ditt bidrag til gateavisa@gateavisa.no.

Dette arrangeres først og fremst som en konkurranse, men vi har også headhuntet noen litterære hoder; Ingvar Ambjørnsen og Simen Syvertsen, som har takket ja til å bidra, samt Vidar som skrev diktet Veien til fjorårets julebok fra =Oslo. Foreløpig har vi ikke fått tak i ham, så dersom du kjenner Vidar, er det veldig kult om du ber han ta kontakt med oss. Disse tre ønsket vi bidrag i fra først og fremst fordi de er himla dyktige, men ved å hyre inn Ingvar (en godt etablert forfatter), Simen (en stright student) og Vidar (en =Oslo-selger), håper vi på å automatisk sende ut et klart signal: uavhengig bakgrunn og sosial status er alle i stand til å klekke ut en god tekst. Og alle er velkomne til å bidra hos oss.

Resultatet blir ei blekke vi kaller Asyl, med tekster og tegneserier som trykkes opp i 4000 eksemplarer. Den er i salg i starten av juni.

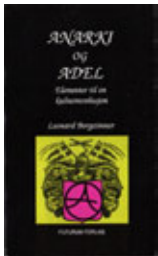
Av Grazyna Skarpås

Etterlysning

Har du sett/lest Leonard Brgzinner/Leon Latex/Geir Arne Olsen?

Futurum Forlag skal gi ut en biografi om Leonard Borgzinner, samt en samling med hans tekster. Derfor er vi på utkikk etter mennesker som kunne tenkes å ha materiale av ham liggende. Det han lagde for Futurum Forlag har vi selv. Vi har også fått tak i hans bidrag i Vannbæreren, men Borgziner publiserte også i andre foraer. For eksempel ga han ut Tralfa, 666, Somnambula og Outlaw. Om du har noe av dette og er villig til å gi oss en kopi, er vi deg evig takknemlig!

Vi er også på utkikk etter mennesker som kjente ham, slik at de kan bidra med informasjon til biografien.

HIGHWAY TO HELL

En sann historie om meg, Sarah Elisabeth Almqvist, som forklarer hvilket helvete det er å slutte med eller gå av metadon alene, hjemme, uten hjelp av institusjon. Og hvilke uutholdelige abstinenser man får når man går av metadon. Jeg vil også fortelle om LAR (Legemiddel-Assistert Rehabilitering), de som blant annet deler ut metadon og subutex her i Norge, og deres måte å behandle og hjelpe mennesker på generelt, og om hvordan jeg ble behandlet spesielt.

For å gjøre en veldig lang og omfattende historie kort, så begynte jeg med heroin da jeg var 15 år. Jeg var altså heroinbruker i mange år, og har vært veldig langt nede på det, jeg nådde bunnen. Jeg har ikke tall på hvor mange ganger jeg har lagt meg inn på avrusning eller lagt meg syk hjemme (God, gammeldags Cold Turkey). Jeg vet virkelig hva det vil si å ha kraftige heroinabstinenser. Det er helt grusomt! Men, metadonabstinenser er MYE verre. Det er det mest grusomme jeg har vært med på. Jeg klarer ikke engang å sammenligne det med heroinabstinenser. Jeg vil heller ha nyrestein på nytt eller flere barn (på rekke og rad, uten pause) enn å gå gjennom dette én gang til, og det sier litt.

LAR

(Legemiddel-Assisert Rehabilitering)

Hvordan jeg begynte i LAR

Jeg begynte i LAR da jeg var 22 år. Jeg syntes jeg var kjempeheldig. Den gang lå lavalderen på 25 år for å få lov til å begynne med metadon. Men, jeg hadde en bunke med papirer som omhandlet mitt tidligere heroinmisbruk, mitt daværende heroinmisbruk, antall innlegelser på avrusning, behandlingsopphold etc.

Da jeg kom inn i LAR, fikk jeg en saksbehandler som seg hør og bør, og alt virket OK. Jeg måtte hente metadon på Ullevål daglig det første året, om ikke de to første årene.

Mellom kl 09.00-11.15...

Avla urinprøve to ganger i uken i fem og et halvt år (det siste året i LAR orket jeg ikke å levere noe mer for dem). Urinprøvene mine var så godt som helt rene, bortsett fra cannabis, det eneste stoffet LAR ikke bryr seg om. Jeg måtte hente metadon på apotek (etter de første to årene, da jeg måtte hente det på Ullevål) daglig i løpet av mine 6,5 år i LAR. Da måtte jeg også møte

opp mellom 09.00-12.00 (11.00 på lørdager). Jeg fikk etterhvert lov til å få med meg metadon hjem til søndagen.

Jeg har vært så uheldig at jeg ufrivillig har hatt flere såkalte "saksbehandlere" i løpet av tiden i LAR (6,5 år), slik at de rett og slett "glemte" meg på en måte. Dette vil si i stedet for at jeg fikk fastlege og metadon med meg hjem for flere dager i slengen. Én uke kan faktisk være normalt, selv hos personer med kraftig sidemisbruk og personer som selger medisiner sine.

Det er overhodet ikke lovlig, men det skjer i meget stor skala. Jeg måtte derimot hente medisinen daglig hele tiden. Bortsett fra på den "berømte" søndagen. Det er heller ikke vanlig å måtte levere urinprøver to ganger i uka i nærmere 6,5 år. Det pleier å reduseres til én gang i uka eller lignende.

Den første grunnen til at jeg ikke fikk hente hos fastlege, var at jeg hadde en "maktsyk" lege i LAR, som ga klar beskjed om at HUN ville ha full kontroll over meg (Hun jobber heldigvis, for andres del, ikke på LAR nå lenger). Jeg ble behandlet som om jeg jeg brukte alt mellom himmel og jord

de siste seks månedene, til noe eller noen jeg ønsket død. Inne i meg hadde jeg opparbeidet et ekstemt hat til det stoffet og til systemet generelt. For cirka seks måneder siden, i oktober, bestemte jeg meg for at dette stoffet skulle ut av min kropp, og at jeg skulle ut av LAR. UTEN deres hjelp. Jeg ga dem beskjed om det og ba om en rask nedtrapping mens jeg var ute. Jeg ville IKKE være inneliggende på avrusningsavdelingen på Aker, som LAR alltid bruker og jobber tett med. De gjorde alt som sto i deres makt for å forsøke å overbevise

daglig, selv om urinprøvene tilsa noe annet. Måtte til og med troppe opp og hente på helligdager. Jeg la merke til at det bare gjaldt meg og et par andre (cirka to stykk), overrusa og slitne mennesker. Jeg følte meg så godt som verdiløs. Dessuten har jeg ikke fått tatt meg én eneste ferietur (jeg som elsker å reise) siden jeg begynte i LAR. I motsetning til mange andre LAR-pasienter. Familie, blant annet min mor, gode venner etc., har tilbudt seg å ta vare på medisinen min for meg, så jeg kunne få

"Du er en glemt pasient," var hennes ord.

tatt meg en ferietur, men NEI. Jeg fikk ikke engang lov til å dra til Finnmark for å besøke faren til kjæresten min, for det var for langt unna. Personlig kaller jeg det å bære usynlige håndjern og fotlenker. Da jeg skrev at de "glemte" meg, er dette faktisk ord som ble brukt av en LAR-ansatt som jeg hadde god kontakt med i cirka fire år. "Du er en glemt pasient," var hennes ord.

Jeg har diagnosen PTSD (Post-Traumatisk Stress-Syndrom). For å gjøre en ekstremt lang historie kort, har jeg opplevd så mye tvang og ekstrem vold (fysisk og psykisk) i livet mitt, at den "behandlingen" LAR ga meg ikke

meg om at jeg ikke måtte gå av det grusomme stoffet. (Metadon sitter forøvrig veldig lenge i kroppen. Man får det én gang i døgnet, og det "henger i kroppen" i 24 timer, minst, før du begynner å føle deg dårlig. Og, det sitter meget godt "fast" i kroppen når du har inntatt det daglig i over seks år). Jeg brukte cirka én måned på å trappe meg ned fra 120 mg om dagen til 10 mg daglig. I begynnelsen av november 2011 ga jeg dem "finger'n", og stoppet på ti mg metadon.

Dette skriver jeg til skrekk og advarsel.

akkurat gjorde saken bedre. Jeg mistet selvtilliten, fikk masse ekstra nerver og angst pluss at jeg ble *veldig* depriment til tider. Deprimert var jeg hele tiden, men noen ganger tok fortvilelsen overhånd. Følelsen av å være fanget var ekstrem!

Sykdom er forøvrig også noe jeg må få med. Når man er i LAR og må hente medisiner daglig, har de overhodet INGEN ordning når det gjelder sykdom. Du *må*, uansett hvor syk eller evt. skadet du er, troppe opp og hente medisiner dine.

Jeg har opplevd sykdom under LAR flere ganger, og til og med ikke min egen mor, med legitimasjon etc., har fått lov til å hente en flaske for meg. Det har skjedd noen få unntak, men de kan jeg telle på langt mindre enn én hånd. Pluss at det krevdes timer med mas over telefon fra min stakkars mor sin side da jeg var for syk til å snakke over telefon. Dette er totalt uakseptabelt. Jeg har også sett andre MEGET syke mennesker med fysiske sykdommer, som nesten ikke har kunnet gå, eller ikke har kunnet gå på beina i det hele tatt, som har måttet komme seg opp på LAR. Mange har da kommet i TAXI! Hvem har råd til taxi hver dag? Normalt med en liten uføretrygd?? I mine øyne er dette TOTALT uprofesjonelt og umenneskelig!!

Dette er sannheten. Jeg "la meg syk" hjemme. Jeg visste at dette ville bli et grusomt helvete, men hvor grusomt, hadde jeg ikke i min villeste fantasi klart å forestille meg. Jeg har, som tidligere fortalt, lagt meg syk på heroin flere ganger før. Et stoff som går smertefullt, men temmelig fort ut av kroppen. Men, dette gikk IKKE fort ut av kroppen. Jeg lå oppe hos min mor i to måneder og svettet, kastet opp, klarte omtrent ikke å innta mat i løpet av denne tiden. Jeg fikk ekstreme magesmerter – innsøvningsvanskene er et kapittel for seg selv. Jeg

Jeg sluttet i LAR:

Metadonabstinens-helvetet...

Om det å gå av metadon uten profesjonell hjelp, uten medisiner, og hvor vanskelig (nesten umulig) det er.

Heldigvis, for min del, forandret følelsen av maktetløshet og fortvilelse seg til et enormt sinne. Metadon ble, spesielt

sov ikke i det hele tatt i løpet av denne tiden, jeg bare svimte av en time eller to i døgnet noen dager i uka. Av utmattelse. I begynnelsen sov jeg ikke i det hele tatt. At jeg ikke gikk inn i en psykose grunnet søvnangel, er et stort mysterium for meg. Min kropp var ikke i ro i ett sekund i løpet av nesten to måneder. Det roet seg heldigvis de siste ukene. Da klarte jeg å ta til meg litt mer næring (Jeg gikk ned 10 kg i løpet av denne tiden), pluss at jeg klarte å få litt normal søvn. Jeg får vanligvis sterke migreneangrep av og til, men i denne perioden fikk jeg meget sterke angrep nesten hver dag. Som sagt, det bedret seg heldigvis de siste to ukene jeg lå syk. Jeg var kontinuerlig sengeliggende. De gangene jeg måtte reise meg opp for å for eksempel gå på toalettet, kunne jeg nesten ikke stå på beina. De skalv som aspeløv, og det hendte rett som det var at jeg falt. Jeg hadde også ekstremt sterke smerter i hele skjelettet. Som tannverk over hele kroppen! Da jeg fikk tannverk i den ene tanna, var jeg bare glad til. Da flyttet oppmerksomheten seg bittelitt. Jeg lot det verke i tanna helt til nervene i tanna døde og smertene forsvant.

“Kriblingene” jeg hadde i kroppen, var helt ekstreme. En ekstremform av “restless legs”, som gjør at du må være i konstant bevegelse hele tiden. Man får

også grusomme kriblinger under heroinabstinenser. Men, skal man i det hele tatt prøve å sammenligne dette, så er heroinkriblingene og heroinabstinensene som å være på et SPA i forhold.

Jeg røyker forøvrig cannabis. Men det var helt umulig å innta under denne perioden. Bare smaken fikk meg til å kaste opp – pluss at det fikk kriblin-

gene til å eskalere. Muskelsmertene var også helt grusomme. Jeg klarte ikke å stå oppreist hvis jeg prøvde. Musklene var en eneste stor knute. Som tidligere nevnt, eide jeg ikke krefter heller. Noe som kan gjøre det mer forståelig at jeg så godt som ikke var i stand til å gå i det hele tatt. I løpet av denne tiden var det én smertehendelse (den varte i ett døgn) som var så uforklarlig ekstrem at jeg med hånda på hjertet virkelig trodde at jeg skulle dø. Min mor så alvorlig – og ville ringe ambulanse. Hun var redd for mitt liv. Hun var redd for at jeg skulle dø. Og hun har sett mye sykdom og

død i sitt liv. Så dette var alvorlig. Men, tross alt, tross alle prøvelsene, gikk dette bra. Mens jeg var syk, gikk jeg forøvrig hele tiden i en uvisshet. Jeg hadde ingen aning om når dette skulle gi seg/ta slutt.

Og dette er et stoff man får lovlig av den norske stat. Jeg tror ikke de er klar over hva de egentlig gir mennesker. Dette er

et morfinpreparat som var billig å fremstille og som varte lenge. Altså metadon.

Dessuten er frihet også en stor del av et verdig liv, og den hadde jeg ikke som Lar-pasient!!

Sarah Elisabeth Almqvist

Foto: Harald Medbøe

Gateplata er tilbake!

I 1989 ga Gateavisa ut en flexi-singel, med låter fra tre legendariske kultband:

- *Nemlig Hemlig* (“Rendezvous 602”)
- *Fake:stammen* (“HIV i landet”)
- *Per Bergersen* (“Duejakt”)

Dette er Per Bergersens eneste liveinnspilling utgitt på plate.

Lenge trodde vi at den var utsolgt, og den ble omsatt i brukbutikker for store summer. Men så gjorde vi noe så uvanlig som å rydde litt på

loftet, og jammen fant vi ikke der en liten bunke av platene! Der hadde de altså ligget i nesten 25 år sterilt innpakket, en tidskapsel til framtiden. Så hvis du skynder deg, kan du nå skaffe deg et eksemplar rimelig rett fra oss.

Er du en seriøs underground vinylnerd, kan du ikke leve uten denne!

www.gateavisa.no/webshop/gataplata

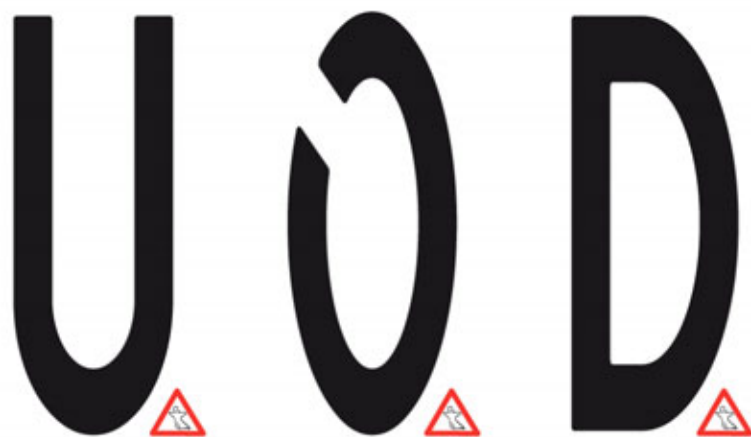
Vi setter i gang behandling

Det er en urgammel tradisjon på Gateavisa at de som blir stengt inne mot sin vilje av Staten – enten i fengsel eller psykiatrien – får gratis abonnement så lenge de er fanget. Anders Behring Breivik kommer til å bli innesperret i slike omstendigheter antakelig resten av sitt liv. Dermed blir han automatisk Livstidsabonnent på Gateavisa. Og det kan sikkert være en god ting: hvis blekka stiler fram som den har gjort de første 40 åra, så blir det uunngåelig en livsendrende opplevelse å lese den resten av livet, sannsynligvis til det bedre.

Og så får vi bare håpe at vi slipper å tildele flere slike livstidsabonnementer...

Redaksjonen

STATEMENT FROM:

WAKE UP!
IT'S ALREADY TOO LATE!

22 44 18 80

Sykkelen, menneskets beste venn!

Vi reparerer de fleste typer sykler. Kom innom for et overslag.

Vi selger **Pilen** sykler og **Brooks** lærseter.

Vi har godt utvalg av deler.

Åpningstider varierer med sesongene, se www.sykkelverkstedet.no

Velkommen!

Hjelms gate 3, rett inn fra Bogstadveien

BERLIN

Foto: Ingrid Bomann-Larsen

3. OKTOBER 2011

Tag der Deutschen Einheit

Valgeterakkurat avsluttet i *Bundeslandet* Berlin, og det er blitt klart at Klaus Wowereit (SPD), les Arbeiderpartiet, fortsetter som borgermester i enda en periode på 5 år. Hvem han skal samarbeide med i *Abgeordnetenhaus* (bystyret), er enda uavklart. Det eneste vi vet er at forhandlingene med De Grønne om en felles arbeidsplattform som hadde sikret flertall i bystyret, har strandet.

Historie

Det finnes vel neppe andre metropoler gjennom historien som like ofte har gjennomgått så grunnleggende forandringer som Berlin. Etter at keiser Wilhelm II stakk av fra Berlin og avsluttet 1. verdenskrig i 1918, har de forskjellige revolusjonene etter ham ført til at tyskerne har byttet nasjonaldagen hele 5 ganger, og østtyskerne enda en gang. Så tett har det vært her mellom begivenhetenes gang at når Berlinmuren falt den 9. november 1989, kunne ikke denne dagen brukes som Tysklands nye nasjonaldag fordi datoen kunne assosieres med starten på jødeforfølgelsen og den såkalte *krystallnatten* i 1938.

Det at Berlin hele tiden har vært sentrum for de store historiske overskrifter, har selvfølgelig også preget innbyggerne, og etter 1939, da fol-

ketallet var på sitt høyeste, med 4,3 mill. innbyggere, har byen vært preget av fraflytning. Nærmere 2 millioner høyt utdannete, fagarbeidere og de som hadde råd til det har stukket av så fort sjansen har bydd seg, og de har aldri sett seg tilbake. Riktignok teller byens innbyggere i dag ca. 3,4 mill, men det er fordi store invandrergrupper har kommet fra Tyrkia, Polen, Russland, Spania osv.

Det frie markedet

Hvor var vi igjen nå, da? Jo, ved De Grønne, som ironisk nok er det eneste partiet blant de som har innflytelse i Berlin som ønsker å begrense omfanget av marihuana. Kanskje gjorde SPD (Arbeiderpartiet) og Wowereit det lurt i å ikke samarbeide med dem. SPD er langt rausere enn sine kollegaer i Norge når det gjelder narkotikapolitikken. Men la det ikke være tvil, enhver handel med marihuana eller andre farmasøytiske produkter er strengt forbudt, fastsatt med lov i *Bundestag* (Stortinget i Tyskland). Men loven sier også klart ifra at det å konsumere ikke er ulovlig dersom man er avhengig. Og skal man f.eks. nyte marihuana, må man jo ha stoffet på seg. Størrelsen på det lageret man da trenger i lomma for å holde sitt forbruk ved like, er det de enkelte Bundeslandene (fylkene) som avgjør. Det er her Klaus Wowereit og de andre i *Abgeordnetenhaus* (bystyret) i Berlin kommer inn i bildet som de ansvarlige for videreføring av tysk narkotikapolitikk. Ved grønt har de bereg-

net denne øvre grense til 15 gram.

Det bør også nevnes at politiet har rett til å beslaglegge stoffet du har på deg ved en eventuell kontroll, men så lenge du holder deg under den "lovlige" mengde, slipper du bøter og andre strafferettslige tiltak dersom det ikke er skjellig grunn til mistanke om salg.

Arbeid

Det er 12,5% arbeidsledighet i Berlin. I tillegg til tallene for arbeidsløse, må man også ta med de som er sysselsatt gjennom "det andre arbeidsmarkedet", *Arbeitsbeschaffungsmaßnahmen* (ABM). Hit blir hundretusenvise av berlinere som står i fare for å belaste ordninger som sosialhjelp, ledighetspenger eller andre trygdeordninger henvist. Fordelen med slike tiltak er at de ikke blir belastet på listene over arbeidsløse. Selvfølgelig har det private forlenget oppdagat dette hullet i lovverket som gjør det mulig for arbeidsgivere, vikarbyråder og annet pakk å ansette lavtlønnet arbeidskraft med minst mulige rettigheter.

Hvordan bli kunstner i Berlin

Hvis du liker sosial dumping, kan Berlin være et fristed for alle som har lyst til å leve kunstnermyten helt ut. Som et av verdens billigste reisemål, med priser til langt under det halve på nødvendige livsmidler, kan dette stedet være fristende for enhver nordmann

som ønsker å leve kunstnermyten helt ut. Det er også fantastisk mange NAV-brukere som har reist hit for rekreasjon. Sier du opp leiligheten din f.o.m. februar måned i Norge, kan du heve bostøtta di her nede de neste 12 månedene sammen med andre gode, norske trygdeordninger. Samtidig kan du heve din status hjemme ved å kalle deg kunstner i Berlin. Er du i tvil om dine NAV-ordninger? Ring redaksjonen.

Intervju med en kunstner

"Ola" er en av mange kunstnere som ikke har tenkt seg hjem til gamlelandet. Han har etablert seg i egne lokaler i det smått berømte kulturhuset "Tacheless" i Oderbergerger strasse, og har de siste 6 årene spesialisert seg på produksjon av bilder og marihuana, og kan fortelle Gateavisa at han ikke kunne tenke seg å gjøre noe annet.

Severdigheter

Såkalte "Rauchenkneiper" (røykebarer) er en helt vanlig bar/café der man kan sette seg ned for å ta en røyk og samtidig ta seg en kopp kaffe eller et glass øl. Disse ligger godt spredt rundt i hele byen. Riktignok med 18-årsgrense.

PS: En rauchenkneipe er ikke et sted hvor man selger knark. Det kan du handle i byens imponerende parker, som dekker hele 1/3 av byens samlede areal. Her er det lett å komme i kontakt med folk, og etter litt triksing med basketballen, er du raskt i sus og dus med lokalbefolkningen.

De 20.000 ledige leilighetene som står tomme, kan gjøre enhver grønn av misunnelse. I hvert fall hvis man ønsker å sammenligne med prisene i Oslo.

Fremtiden

Når det gjelder fremtidsutsikter, ser det meste uklart ut. Med en gigantgjeld på svimlende 64 milliarder euro, et beløp som tilsvarer nesten 1/5 av Hellas' brutto nasjonale gjeld, troner Berlin som den mest belånte av Tysklands 16 stater. De sitter begge og venter på krisepakker fra Angela Merkel, som har reist til Bonn i dag, for å feire Tysklands nasjonaldag, "Tag der deutschen Einheit" som det heter. Men ingen bryr seg, i hvert fall ikke her i Berlin. Det er riktignok noen butikker som er stengt, men ingen markering i gatene. Forresten, det skal skytes opp noen raketter senere i kveld, borte på Unter den Linden ved Brandenburger Tor. Det er sikkert mange turister der.

Henning Fagerhøi

Fuck-you-shima!

Du står i veien for sola...

Jordskjelvet utenfor Japan 11. mars i fjor førte til en tsunami som ødela atomkraftverket Fukushima, og ga store utslipp av radioaktiv forurensning både til sjøs og til lands. Kraftverket er nå permanent stengt, noe som har

gitt strømmangel i Tokyo-området og hemmer næringslivet. Men selv når atomkraft fungerer uten dramatiske ulykker er den et problem. Bare det at den i det hele tatt finnes hemmer utviklingen av miljøvennlige energikilder.

Teknologisk galskap

De grunnleggende problemene ved atomkraft er vel nå allment kjent. Etter over 50 års drift er det ennå ingen god løsning på hva man skal gjøre med avfallet! Knusingen av atomer skaper nye grunnstoffer, og mange av dem vil fortsette å være farlig radioaktive i tusener eller *hundretusener* av år. Atomkraft er også veldig kostbar, og krever store offentlige subsidier for å kunne bygges og opereres. Anleggene er svære og teknisk uhyre innviklet. Og selvom tilhengerne later som noe annet, så veit jo folkevettet at allting går i stykker og feiler en gang – og jo mer innvikla det er, desto mer er det som kan feile. Det er dermed galskap å i det hele tatt bruke teknologi der konsekvensene er så katastrofale når dette skjer. Særlig i jordskjelvutsatte områder...

Stakkars japanerne, de har jaggu fått dosa si med radioaktivitet gjennom historien. Men globalt har Fukushima-ulykken fått positive konsekvenser. Tyskland vedtok å avvikle sine atomkraftverk innen 11 år, og stengte 8 kraftverk umiddelbart (en del av dem hadde vært ute av drift for vedlikehold osv). EU vedtok i sommer et direktiv som pålegger de nasjonale regjeringene å legge fram planer for varig deponering av det høy-radioaktive avfallet innen 2015. Mange steder i verden ble planer om bygging av nye atomkraftverk scrappet, og Kina la alle søknader om nye prosjekter på is.

Kolosser på leirføtter

Det elektriske ledningsnett i Europa er mange tiår gammelt, og tilpasset de energikildene som dominerte på 50- og 60-tallet: kullkraftverk, og etterhvert atomkraft. Dette er svære anlegg som

framstiller mye strøm på ett sted, som så må fraktes langt av sted og fordeles til forbrukerne. De er også lite fleksible: det kan ta timer og dager å regulere produksjonen opp eller ned. De kjører derfor på full rulle, uansett om det er behov for strømmen eller ikke, og dermed går mye energi til spille i perioder med lavt forbruk (f.eks. om natta). For at de i det hele tatt skal kunne klare seg økonomisk må de derfor ha førsterett til å sende strømmen sin ut på nettet – og få betalt for det.

Fossile hemske

Situasjonen er omvendt for de fornybare energikildene som nå bygges ut i høyt tempo. Vind- og solenergi produseres av en mengde små enheter spredt over store områder. Det er altså et desentralisert system, i motsetning til det gamle sentraliserte. De fornybare er også veldig fleksible, og kan skrus av og på på kort varsel (det samme gjelder vannkraft). Siden det er grenser for hvor mye strømmettet kan frakte, blir det derfor vindmøller som skrus av når det blåser sterkt og produseres mye strøm. Denne dødtida gir oss langt mindre utbytte av investeringene enn vi kunne ha fått. Bare det at kull- og atomkraftverk i det hele tatt eksisterer blir dermed en hemske for utbygging av miljøvennlig energi.

Concentrated Solar Power: mengder av svære speil reflekterer sola mot et tårn, hvor varmen kan drive et vanlig dampturbin-kraftverk. Perfekt i Sahara, nesten gratis energi!

Let The Sun Shine In

Selvom utbyggingen av fornybar strømprduksjon i Europa går raskt (spesielt vind), er den totale andelen foreløpig lav. Men allerede er konflikten mellom ny grønn og gammel skitten energi merkbar. Det er anslått at i 2010 måtte f.eks. Spania forkaste 200 Gigawatt-timer sol- og vindenergi for at den sterkt subsidiserte atomkraftindustrien skulle få avsatt sin strøm. Dagens setup vil fungere veldig dårlig når andelen fornybar energi når 50%. Det som trengs er et anderledes strømmnett og en endret energipolitikk.

Kampen om nettet

Greenpeace har gjort et solid stykke utredningsarbeid med rapporten "Battle of the Grids". De har innhentet detaljerte opplysninger om dagens strømsystem i Europa, og laget scenarier for hvordan Europa kan fase ut fossilt brensel innen 2050. Forventede endringer i forbruket

(inkludert elektrifisering av bilparken), nødvendige investeringer og antall skapte arbeidsplasser i en grønn energisektor er alle med. Konklusjonen er at vi kan nå 70% fornybar andel i 2030 og 100% i 2050 med strømpriser omtrent som i dag, hvis vi gir fornybar strøm prioritet i strømmettet.

Problemet med vind- og solenergi er at de varierer med været, tiden på døgnet og årstiden. Hele Europa må derfor samordnes for å nå 100% fornybarhet. Energinettene i de ulike landene er allerede koblet sammen, men det trengs et langt større, kraftigere og mer intelligent ledningsnett enn det gamle vi har nå. Dermed vil f.eks. vindenergi kunne overføres fra der det blåser mye til der det blåser lite. Datateknologien gir oss muligheter for å samordne og regulere dette langt mer presist nå enn det var praktisk mulig da dagens system ble bygget (google "supergrid").

Lokalt eller regionalt?

Det største energiforbruket i Europa skjer i Tyskland, Frankrike, Nederland og Belgia. Der er de nærmest de store vindkraftressursene i Nordsjøen, men har lite solenergi. Rapporten peker på to muligheter. Nære energikilder gjør behovet for overføringsnett mindre, men kostnadene ved f.eks. solenergi i nord-Europa blir høyere (Tyskland har likevel satset stort på solpaneler, noe det norske selskapet REC tjente grovt på). Omvendt er det mest effektivt med solenergi i sør, men da kreves høyere investeringer i overføringskabler. Det er altså et spørsmål om hvordan man vil bruke pengene. Et spesielt spennende prosjekt er ideen om store solkraftverk i nord-Afrika og midt-Østen, med undersjøiske høyspentkabler til Europa (se www.desertec.org). Dette har fått økt aktualitet i det siste hvor mange av regimene der har blitt erstattet med mer stabile og forutsigelige statsmakter.

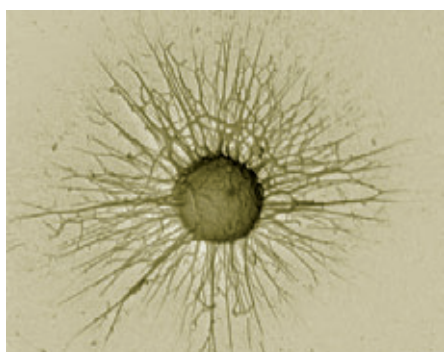
Fleksibel framtid

Elforbruket varierer også, men på en forutsigelig måte gjennom døgnet. Man kan derfor fordele kraftkrevende produksjon til tider av døgnet hvor totalforbruket er lavere.

Ved å bruke mange ulike energikilder vil de kunne kompensere for hverandres svakheter: vannkraft, vind og sol, bioenergi. Framtidsvisjonen til Greenpeace baserer seg på bruk av gasskraftverk for å sikre strømforsyningen når forbruket er spesielt stort eller de andre fornybare gir lite output, fordi slike kan startes og stoppes på kort varsel og gir langt lavere CO₂-utslipp enn kull og olje. Etterhvert som infrastrukturen bygges ut kan de så

Sprø natur!

Ulykken på atomkraftverket i Tjernobyl i Ukraina var den verste noensinne. Enorme mengder radioaktivt stoff ble spredd med vinden over hele Europa – nå 25 år seinere må fremdeles sauer i Norge spesialfôres en tid før slakting, for å rense ut radioaktivt Cesium fra kjøttet. Men verst gikk det selvfølgelig utover Ukraina selv. Som forventet førte det til misdannelser både hos mennesker og dyr, og en dramatisk økning i tilfeller av kreft i bukspyttkjertelen.

Den nærliggende byen Prypiat er i dag en forlatt spøkelsesby, og et område på 30 km rundt det havarerte kraftverket er et forbudt ingenmannsland som antakelig aldri vil kunne brukes mer.

Restene av atomanlegget overvåkes for endringer og utslipp, ved hjelp av internasjonal pengestøtte. Deler av det er for radioaktivt til at mennesker kan oppholde seg der, og isteden brukes fjernstyrte roboter. I 2007 oppdaget man svart muggsopp som vokste i og rundt

kraftverket, og forskerne var overrasket over at noe kunne leve i så sterk stråling.

Undersøkelser viste at disse en-celledede muggsoppene produserer fargestoffet melanin ved bestråling, det samme som gjør huden vår brun når vi soler oss. Men ikke bare for å beskytte cellene sine mot stråling: eksperimenter viste at soppene vokser raskere enn vanlig ved en stråling som er 500 ganger den normale bakgrunnsstrålingen. Konklusjonen var

brenne biogass istedenfor fossil gass og dermed bli karbonnøytrale.

Rapporten peker også på mulighetene et moderne ledningsnett gir for å lagre energi fra ujevne kilder til seinere bruk. Hvis f.eks. vindkraften produserer mer strøm enn det i øyeblikket trengs, kan den brukes til å pumpe vann opp i magasinene til vannkraftverk, til seinere bruk. Her vil Norge kunne spille en viktig rolle som "batteri" for nord-Europa. Eller strømmen kan brukes til å splitte hydrogen fra vann, som så seinere kan forbrennes i et kraftverk eller brenselceller og gi strøm igjen med lite tap. En rekke andre teknologier for lagring i stor skala er under utvikling.

Look to Sweden!

Skeptikerne tok feil når de sa at klimavennlig energi bare var urealistiske hippie-drømmerier. Sverige er den store suksesshistorien og et foregangsland på hvordan bioenergi kan utnyttes. De har jobbet med dette jevnt og trutt i mange år, med utbygging av flisfyring, pellets og biogass fra sin store skogbrukssektor både til varme og strøm. Bioenergi er nå den største energikilden i vårt naboland (32% av totalen), større enn olje og større enn vannkraft og atomkraft til sammen! (se www.svebio.se) Med den hyggelige bieffekten at Sverige bedrer sin handelsbalanse med utlandet, siden det ikke trengs å importere noe brensel. Noe som også gjør energiforsyningen uavhengig av internasjonal politikk og konflikter. Liknende fornuftig politikk kunne innføres i resten av Europa også, med et enormt potensial.

Som vi ser, er det ikke tekniske løsninger det står på, men politisk vilje til å ta de riktige prioriteringene. Her som overalt ellers blir det en kamp mot dem med store økonomiske interesser av dagens setup, og alle de lobbyistene og pressgruppene de har råd til å ha på lønningslistene. Men vi vinner til slutt, og får bare håpe og stå på for at det skjer før klimaet blir uutholdelig.

Are Hansen

greenpeace.org

at denne soppen er i stand til å bruke den radioaktive strålingen som en energikilde, som "mat"!

Dette er parallelt til fotosyntesen i planter, der lyset fra sola fanges og omgjøres til kjemisk energi. Men det var første gang man så eksempler på at levende organismer kan bruke radioaktiv stråling på tilsvarende måte, "radiosyntese". Virkelighetens vesener er altså sprøere enn selv aliens i 50-tallets science fiction B-filmer!

Et moderne holocaust

Jøder, hekser, homofile, mørkhudede og vantro mennesker har gjennom tidene alle kjent virkningen på kroppen. Virkningen av å være et onde samfunnet har bestemt seg for å kvitte seg med én gang for alle. Metodene har vært like oppfinnsomme som de har vært mangfoldige og grusomme. I dag er det røykere som skal kjeppjages og utryddes.

Når jeg tenker tilbake på mitt første møte med smaken av brent tjære, kullos og blåsyre, fylles hjertet mitt med en søt melodi av nostalgi. Da jeg noen forsøk senere til slutt klarte å lære meg den edle kunsten å trekke ned, følte jeg for første gang i livet at jeg hadde oppnådd noe stort. Det var stoltheten av å være med i den eksklusive gruppen av mennesker som var så tøffe at de kunne puste inn røyken av et lite håndrullet bål som gjorde at livet mitt fikk mening. Når jeg kunne blåse røyk ut av munnen som en drage uten engang å hoste følte jeg at jeg var tilstede her på jorden av en grunn og med et mål. Jeg ville lære meg å blåse ringer.

Nå kan jeg blåse ringer, men denne hardt opparbeidede beherskelsen av kroppskontroll og koordinasjon har ikke brakt med seg den suksessen og anerkjennelsen jeg hadde håpet på og sett for meg. Et eller annet sted på veien ble noe viktig snudd om til noe dystert og trist av vederstyggelighetene fra ondskapens ormebol, stortinget.

I dag har jeg gått fra å være et symbol på mandighet og seksualitet til å måtte krøke meg sammen under gulvplankene til ikke-røkerne for å gjemme meg fra den nye inkvisisjonens forfølgelse. Metodene og virkemidlene det nye Hitler-veldet tar i bruk er ikke mindre utpekulert og makaber nå enn det har vært under tidligere eksempler på systematisk utryddelse av mennesker, men nå som da er den gjennomsnittlige samfunnsborger like likegyldig og blind for den uretten som skjer. Oppskriften på et korstog følges slavisk. Før offentligheten åpenlyst kan gå løs på en menneskegruppe, må befolkningen først overøses av kampanjer og propaganda. Det tar ikke lang tid å endre

folks generelle holdninger med slagord, "opplysning" og vitenskapelige studier. Når disse "fakta" er allment absorbert og fordøyd, kan myndighetene gå over til stadig hardere virkemidler i kampen mot hvem enn de har bestemt seg for å utsette. Neste steg er å frarøve målgruppen sine rettigheter, goder og makt. For røykeres del startet dette med å sette opp prisene på tobakksvarer. I tillegg til å dø langsomt og smertefullt slik propagandaen hevder, må vi røykere nå betale så dyrt for vår avhengighet at vi mister vår evne til å betale for andre nødvendige goder. Vi opplever begrenset bevegelsesfrihet i det vi sakte men sikkert støtes ut av samfunnet. Boliger leies fortrinnsvis ut til ikke-røykere, vi må bevege oss langt unna andre mennesker om vi vil tilbe vår nikotinske religion, vi står allerede i fare for å miste jobbene våre om vi røyker i arbeidstiden og våre religiøse rekvisitter må gjemmes etter lov slik at vi i praksis må handle dem under disk. De nyeste og kanskje mest utpekulerte metodene som har blitt tatt i bruk er å vende oss mot oss selv. Ved bruk av placeboeffekten skal vi selv framkalle kreft og død hver eneste gang vi tenner en røyk. Advarsler og ssvovelprekener på hvert eneste produkt. Vi skal ønske å dø slik at samfunnet blir kvitt den økonomiske belastningen det er å ha oss. Når vi en vinterdag må ut i kulden for å trekke inn herlighetene utvider den kalde luften seg i de varme lungene våre og presser tjæren lengre ned i kapillærene og sørger for en mer effektiv destruksjon av våre respirerende organer. Det snakkes allerede i mørke krokar om totalforbudet som skal komme og gjøre oss kriminelle og fritt vilt for politiet og straffemyndighetene.

Jeg tar meg et trekk rød 3, blåser et prakteksemplar av blågrå røyk formet som en perfekt sirkel mens jeg med skrekk ser frem mot den dagen en offiser fra militæret banker på døren min, iført svart frakk med et rødt bånd rundt armen. "Frode Pedersen", spør han og plasserer en kule dypt inne i kraniet mitt i det jeg troskyldig og spørrende svarer "ja?".

Frode Pedersen

Død mann savnet!

Jan Egil Riimala, 5. juli 1964 – 2. august 2011

Han er kjent fra spaltene i avisa som både *Kvænen* og *Fjellfinnen*. Begynte sitt borgerlige liv på det som i Vadsø ble kalt *Byskolen*. Dro i denne tida til Brighton på språkskole. Tok etter grunnskolen kokk- og stuertskolen i Vennesla. Noe en merket når han lagde mat privat. Han fikk også litt livvidde i sine senere år.

Ett år på Handelskolen fulgte etterpå. Derpå reiste han en del. Danmark, et halvt år i Italia, to-tre år i Paris, Hamburg et halvt år, så militæret i Nord-Norge, nærmere bestemt Kirkenes. Og så hans mange reiser til Marocco og Spania. I Spania jobbet han blant annet med make-up for film. Når det gjelder film, var han involvert i det meste hva gjaldt alternative filmer. Hadde også noen biroller. Jobbet også på en hestefarm. I sin ungdoms vår svømte han aktivt. Ble senere divisjondommer i fotball.

Etter all reisinga, fortsatte han enten å reise eller pønka og festa på Grünerløkka i mange år, blant annet sammen med meg. Dette skjedde på Thorvalds Pub.

Han var også litt fotogal. Tok 16 filmruller på et Gateavisa-oppdrag på Roskilde, noe vi ikke hadde råd til å betale.

Reiste så til Romania med Harald Medbøe for å dokumentere Rrom-folket. Han var veldig kontaktsøkende og skapende.

Ble i 2010 påkjørt av et tog og rimelig ødelagt, men overlevde. I skyggen av undersøkelsene som fulgte, fant de kreft. Dessverre. Exit Jan Egil.

Han stilte alltid opp, og fikk også en egen fiskebåt kalt opp etter seg.

Atle Waage

Vår indre Breivik

Men straff fungerer ikke nødvendigvis mot mer alvorlige forbrytelser.

Det vanligste mordredskapet i i Norge er *brødkniven*, og det skal vi være glade for. Det viser at mordene skjer i affekt, under voldsom følelsesmessig opphisselse og fortvilelse, og ikke kaldblodig planlagt. Det ropes ofte på strengere straffer mot kriminalitet, men i en sånn akutt tilstand tenker ikke morderen på konsekvensene, og strenge straffer har dermed ingen virkning for å forhindre dette. ABB regnet med at han ville bli

godt av!”. Nei, han hadde ikke godt av det, meningen var at han skulle ha *vondt* av det. En forbryter blir heller ikke snillere av at vi er slemme mot ham: “Two wrongs don’t make a right”.

Lysten på straff som hevn har dessverre bred oppslutning i samfunnet, fra Blitz-miljøet til Fremskrittspartister. Etter 22/7 ble det mange store ord om at vi ikke måtte gi etter for terror-redsel og sinne, for da ville ABB ha lyktes i å infisere oss med sin tenkning. Men ropet om hevn viser at ABB ikke er så forskjellig

på Utøya i det hele tatt får lov å eksistere. Absurde og groteske gjenstander som er fremstilt ene og alene med det formål å drepe folk mest mulig effektivt. Norge er gjennom Kongsberg Våpenfabrikk som kjent en av verdens største våpenprodusenter i forhold til folketallet. Men det er kanskje slik at det er OK når våpnene brukes andre steder enn i Norge, til å drepe andre folk enn nordmenn...?

Fri og bevare oss

At det ikke har noen mening å utsette Breivik for pine betyr selvfølgelig ikke at hans handlinger ikke skal få konsekvenser. Vi kan ikke ha sånne psykotiske voldsmenn gående fritt i samfunnet, det er for farlig for resten av oss. Han må tas hånd om og isoleres så han ikke kan gjøre liknende ting igjen. Det er lite sannsynlig at han noengang blir frisk, for det ville innebære at han måtte forstå og ta inn over seg hva han har gjort og innse hvilken forvirra og psykotisk verden han har levd i. Det er nok mer enn de fleste mennesker ville klare. Om det kan være noen trøst for de hevngjerrige, så slipper nok ABB aldri ut igjen, men må tilbringe resten av livet innestengt og bevoktet. Om det blir i et fengsel eller på et galehus spiller ingen rolle for oss andre.

Are Hansen

Og noen ganger er’e greit å drepe...

Hevn: ideen om at den som har vært slem “fortjener” å lide

drept under aksjonen sin, og så det som et heroisk og romantisk offer for Saken. Selv straffer som brenning på bål eller livslang tortur ville ikke ha stanset ham fra det han gjorde.

Hevn !

Altså er det meningsløst å straffe ABB i det hele tatt. Indignasjonen over at han slipper fengselsstraff ved å erklæres psykotisk har ingenting med rasjonell kriminalpolitikk å gjøre, men behovet for *hevn*: ideen om at den som har vært slem “fortjener” å lide. At det liksom skal gjenopprette den moralske balansen i verden. Den empatien vi mennesker naturlig føler for hverandre – som gjør at vi synes synd på og vil hjelpe folk i vanskeligheter – blir da plutselig trukket tilbake, og erstattet av sadistisk glede over at forbryteren lider: “*det hadde han*

fra menigmann som vi skulle ønske, han har allerede en fot godt innenfor både hos folk flest og i offisiell tenkning.

... og dobbeltmoral

Ethvert mord må betraktes som galskap, ellers aksepterer vi indirekte at mord er OK, at det kan være en rasjonell handling. Det ideologisk ubehagelige ved Breivik-saken er nettopp at den pirker borti dobbelt-moralen som vårt samfunn har i forhold til mord. For når mord utføres av statsansatte soldater blir det sett på som riktig og nødvendig. De norske soldatene som trykket på knapper i bombeflyene og drepte folk i Afghanistan og Libya blir jo ikke straffet, men tvertimot æret og tildelt medaljer!

Det har heller ikke kommet noe ramaskrik i media over at vi i det hele tatt tillater at noe slik som våpenet ABB brukte

Det skapte furore i norske medier da rettspsykiaterne først erklærte Anders Behring Breivik som utilregnelig. “Å jasså, så han skal få snike seg unna straffen sin nå da, fordi han er gæern!” Han er helt klart gæern, når vi hører hans forvirra forestillinger om hvordan samfunnet henger sammen og hans gutteaktige behov for å spille en sentral og heroisk rolle i sin Don Quijote-kamp mot vindmøller. Det som var vanskelig å forstå er at man kan være så sprø, og likevel rasjonell når det gjelder å planlegge og utføre terrorhandlinger. Vel, sånn er det bare, vi mennesker er ikke enhetlige personligheter, vi kan være klin gærne på noen områder og likevel velfungerende på andre. Egentlig burde ikke dette være noen overraskelse, vi har jo sett det igjen og igjen rundt i verden og oppgjennom historien.

Straff

Det som er interessant er de underliggende forestillinger om *straff* som lå bak indignasjonen. Offisielt er straff i norsk kriminal-politikk ment å være “allmennpreventivt”, dvs *avskrekkende*. Bevisstheten om straff skal hindre oss i å utføre uønskede handlinger i redsel for de negative konsekvensene vi da blir påtvunget av samfunnet. Dette fungerer for mindre alvorlige forseelser, som skattesnusk eller brudd på trafikreglene, med straffer som føles på lommeboka.

“Slapp av!
Alt ordner seg.”

HISTORIEN OM NARSISSEN: Nymfen Ekko forelsker seg desperat i Narsissus, men Narsissus elsker bare seg selv og avviser henne. Fortært av kjærlighet er det til slutt bare ekkoet igjen av nymfen. Da bestemmer gudene seg for å straffe den egenrådige Narsissus, og de lar ham forelske seg i sitt eget speilbilde. Ute av stand verken til å gå sin vei eller til å omfavne sin elskovs mål, blir Narsissus sittende ved tjernets bredd inntil døden. Men etter ham, i egenkjærlighetens minne, vokser en vakker, selvsagt blomst...

**Psykiaterne sier mördar-
Anders nyter seg selv, men
hva er egentlig nytelse?**

Vår indre djevel!

Så den store terrorist (populært kalt ABB) ble (først) erklært paranoid-schizofren, sinnssyk, unormal, utilregnelig. Den hyperinstrumentelle niding var altså ikke rasjonell, ikke dypest sett.) (Ja, hvem er egentlig det?) For psykiaterne har klas-sifisert ham, og psykiaterne vet som kjent best: Best om oss – vårt beste.

Men nei, allerede dagen derpå diag-nostiseringen, kommer kritikere, psykia-tere og psykologer de også, med innven-dinger. Diagnosen er åpenbart stilt på feil premisser: Er det virkelig paranoid av en mann som planlegger Norgeshistoriens største udåd å ta forhåndsregler mot over-våkning? Er verdensbildet hans bisart i klinisk forstand når han deler det med en hel bevegelse? De for-kvaklede ordene han skulle ha funnet på, som beviser at han er på et annet virkelig-hetsplan enn oss andre, de er jo allerede i omløp i utallige nettdiskusjoner? Og slikt. Så kommer en ny diagnose: narsissist mm.

Så visste ikke psykia-terne så sikkert likevel? En klar fasit var ikke fullt så lett å finne? Den gale var ikke så unormal, det normale var kanskje galere enn man trodde? En psykiatrisk dom er ikke gitt fra oven via vitenskapens strenge klar-het? (Hvilken uholdbar forvirring! Er ikke menneskesinnet å bli klok på?)

Bør det kanskje demre for folk at “psykiatrisk ekspertise” er tidas mest utbredte vrangforestilling? Eller si det slik: Tempelridderposøren (populært kalt ABB) kan ende med diagnosen “para-noid-schizofren” eller ikke, men hva så? Hva er i en diagnose? Om en mann erklæ-res utilregnelig, kan vi dermed med god samvittighet frakoble ham fra hans sosia-le virkelighet? Viske samfunnet og kultu-ren, oss andre, ut av sammenhengen? Er det slik at diagnosen paranoid-schizofren (plutselig) forklarer masse-mord?

Spørsmålet om straff satt til side (den bekymringen over-later jeg til Evigheten), hvilket mennes-kesyn ligger egentlig til grunn for denne slags psykologisering? Å atomisere indi-videt på denne måten, hvor tar det oss? Skal det frita oss fra den moralske gruen? Fra ansvaret? Fra djevelen i vår midte?

Vil vi fritas?

Er jeg urettferdig mot psykologien, vil den bare forstå? Hm. Å tenke over våre indre drivkrefter er en ting (det anbefa-les), noe ganske annet (diametralt mot-satt, vil jeg si) å objektivere et menneske, å være fornøyd med en abstrakt kategori, å tro at handlinger lar seg forstå uavhen-gig av menneskelig vilje, uavhengig av vår felles “dom til frihet” under solen. **Når psykologien brukes til å umennes-keleggjøre mennesker, så er den ikke i menneskets tjeneste.** Gi meg da heller en gal dikter eller en forskrudd prest, som iallfall lar seg bevege og undres over menneskets iboende galskap, som ser seg selv tilkoblet, som forstår at menneskevil-jen ikke er en blott og bar måleravlesning, men noe som angår vår fellestilværelse. Vi forstår best et annet menneske ved selv

å være menneske, ikke ved å stille oss utenfor i hvite frakker.

Forskjellen mellom et personlig og et upersonlig forhold ligger i det personli-ges glede ved å gi til andre. Det uperson-lige tar heller form av en handel, man har ingen glede av å gi, den eneste gleden ligger i forventningen om å få noe igjen. Siden vi i vår tid i økende grad støt-ter oss på objektiverende tankesystemer (økonomi og psykologi) for vår virkelig-hetsforståelse, invaderer det upersonlige vår eksistens. Dette fører igjen til at vi mister noen personlig grunn til å bry oss; stoltheten, storheten, vitsen med å være en del av samfunnet forvitrer. Det er derfor overhengende nødvendig å innse

de objektiverende tan-kesystemenes begrens-ninger. . Peter Sloterdijk har profetert: “Det kom-mende århundre tilhører en titanisk strid mellom generøsitetens fornuft og den nedrige tenkningens beregninger.” Har jeg sagt nok, eller hva?

Ugjerningsmannen populært kalt ABB er i høyeste grad også et produkt av vår moderne samtid, han er besatt av en moderne djevel. **Men djevelen kan bare besette et virkelig menneske, et sub-jekt med vilje og egenrådighet, med potensial til å velge seg selv.** “Gæern” er han vel, morder-Anders (ABB), i den forstand at han har trådt utenfor noe essensielt “humant”, han har løsnet på sine menneskelige bånd. Dermed er dog slett ikke sagt at han best forstås som en plansje. Også Anders Behring Breivik er et menneske som blir stilt overfor utfordringen hver dag liksom oss andre:

Hvem er du i denne verden? Og hvem er de andre?

Vi våger å ta fordringen på alvor? ABB klarte bare å svare ved en nidingsdåd, men skal vi derfor overlate

vår skjebne til upersonligheten og umen-neskeliggjøringen?

Si gjerne at Breivik er “gal” si han lider av en mental rabies. Men tro ikke at vi ved å psykologisere ham slipper unna, at han ikke lenger er forbundet med oss. Tro ikke at hatet, ondssinnet, galskapen overvinnes med piller og sprøytespisser, at drapsmannens (og vår) djevel bare er en størrelse som kan kvantifiseres i neu-roner. Tro ikke at vi kan beregne oss vekk fra det moralske juvet som åpner seg i hans makabre etterskjelv. Tro ikke vi kan bortforklare djevelen.

Så (for faen): **Gi meg heller en god gammeldags djevleutdriver enn en moderne psykiater!**

Prøver du å avskaffe djevelen ved å sette en sprøyte? Da er det djevelen som hvisker deg i øret. Vi kommer nok ikke unna så lett, kompis. “Vi er alle skyldige. Og jeg mest av alle.”

Bjarne Benjaminsen

Andreas Nordenen Student

[For mer inspirasjon søk på “Get off Facebook” og “The truth about Facebook” på Youtube, eller sjekk ut www.abdusters.org (“Facebooks final #znckup”), og se hvor dyp harehullet

heleverte. Hvilken velger du? ut som himmelen, den rød ser ut som gang holder fram to piller. Den blå ser upålitelig og manipulerende gang på en gåte: En som har avslørt seg som på et potensielt steinras, i form av siste forsøk her da på å kaste kongler måten Facebook kan reguleres på. Et like grenser krysses. Det er den eneste opp til enhver å protestere når person-autoritær politisk instans, og det er Facebook utvikler seg mot en (altså deg!).

etter massivt press fra medlemmene Dette ble forlatt av Facebook i fjor med eksterne kommersielle bedrifter. for å dele (din) privat informasjon mange prosjekter som skulle åpne pel er “Beacon”, et av Zuckerbergs sjelden vært mer relevant. Ett eksem- ikke liker. Klisjeen om folkekontakt har demokrati, så gi lyd om det er noe du I realiteten er Facebook et direkte den forstand dets medlemmer er det! en plikt til å forholde seg apolitiske i fra sine egne interesser. Eierskapet har privilegium å regulere utviklingen ut mer, og det er dermed medlemmenes imidlertid ikke uten dets medlem- ikke folkevalgte. Facebook eksisterer Private aktører eier Facebook og er å gjøre med det...?

selv personlig. Det er uansett ikke noe nen, men tenker at det ikke berører en ringsfulle informasjon- litt på denne bekym- Vi reagerer kanskje de rekken av andre?

og den stadig voksen- politiske handlingene, ser seg tjent med disse aktivistkultur. Hvem kontakt med i enhver er avgjørende å holde beidet nettverk, som med et lenge oppar- Han mistet kontakten å bruke pseudonym i profilen sin. slettet etter flere års aktiv bruk, for aktivisten Michael Anti fikk sin konto tredje infitad”. Eller at den kinesiske over 200,000 medlemmer, kalt “Den en palestinsk organiseringsside med ker om/vet at Facebook nylig slettet “den arabiske våren”, men få snak- Facebook æren for effektiviteten i revolusjoner. Noen gir for eksempel med spesielt hensyn til potensielle verd å kaste et lys på er det globale,

Et annet aspekt ved Facebook utgangspunktet. siden, var det mer for verdien av å utvikling kan skjule det som ved brå Det er viktig å huske at gradvis slik type makt!

global kapitalisme; ingen har godt av assosierte med nazisme, stalinisme og

informasjon er ikke bare skummelt å registre av (i utgangspunktet) privat Facebooks eiendomsrett på endeløse slik dystopisk overvåkingsskultur, men Det hører “orwellisk” ut å spekulere i debatten om Dataagrinngsdirtektivet. De koblet også dette argumentet til over nettopp denne informasjonen. parallellt med Facebooks økte kontroll egen private informasjon på nettet går følelsen av å miste kontroll over ens på Facebooks samfunnsnivå. Hvordan gedommen fokuserte for det meste Morgenbladets dekning av styg-

sirkel. hag. Det er en selvproduserende ond- nelse, og lindingen av nevnte ube- altså jaget etter stadig mer anerken- Facebook her både som ubehaget, det du gjør? Paradoxkalt nok fungerer meltegnat på at noen liker deg, eller ankerkjent på en å se det lille tom- effektivt og masseprodusert måte å bli tert i “Revolver”. Og hvilken mer next fix” sier Jason Statham dys- suits, approval junkies craving the “We’re just monkies wrapped in være vanskelig å ta inn over seg. Facebook er et annet aspekt det kan Det psykologiske ubehaget ved massutvanding. Prøv igjen.

dette blir for tynt til å sette i gang en og misbruk av alt. Ubegagat av å vite ved for mye innhak. Det finnes bruk men det er brus, snus og kaffe også avhengighetskapende. Gritt nok, vilet dermed kan kvalifiseres som min i hjernen, og at Facebook-akti- dan lysbetont aktivitet skiller ut dopa- Det har blitt forsket mye på hvor- Facebook?

en “like-effekt” liggende exodus fra Men først, hvorfor sette i gang denne dynamikken jeg vil gripe fatt i. “likes” fra andre som ser det. Det er ting kan utløse et skred av hvor noen “likes” på en effekten” på Facebook, den snøballlignende “like- Jeg får imidlertid mot av rikadene for begge parter. det er lett å falle på bar- del av manges hverdag at den har blitt en så integrert Denne blå og hvite websi- det viktig å trå varsomt. utvandre fra Facebook, er prøve å overtale noen til å

Om jeg nå, rent hypotetisk, skulle skapet stiger fortore enn det synker. brukere. Noe sier meg at medlems- er fortsatt 1/3 av verdens internett- men dagens 600 millioner medlemmer “slett-meg.no” er angående Facebook, skrevet at 40% av henvendelsene til skremmende for flere? Morgenblad tidligere valg. Et denne utviklingen ut til å gå en vei som gjør meg glad for Facebooks utvikling ser imidlertid

kognitive personvernsprinsipper. skille meg ut, og ikke av noble pre- siden, var det mer for verdien av å frastøte meg Facebook for fire år innrømme at da jeg militært valgte han nesten slettet Facebook. Jeg må ling i Morgenbladet om den dagen leste Anders Breivik Bisgards foret- Det var med blandede følelser jeg

Ubehaget i nett-kulturen

Engstelig forvirring

Etter de forferdelige hendelsene 22/7 er det mer aktuelt enn noengang å kikke nøyere på konspirasjonstenkning: hele “manifestet” til Anders Behring Breivik er jo en eneste stor konspirasjonsnoia. Selv om handlingene hans var ekstreme og heldigvis nesten aldri skjer, så har konspirasjonstenkning generelt blitt veldig vanlig og utbredt. Hvordan oppstår den, og hva er typisk for denne måten å tenke og konkludere på?

Fort og gæli'

Vi mennesker har et veldig behov for å forstå, dvs. lage oss en sammenhengende historie om årsakene til at noe skjer eller er som det er. Det som er typisk for konspirasjonstenkning er at den har en draging mot *ondsinnede* årsaker. Utgangspunktet er en følelse av at det er “noe” som styrer oss. Og det er jo forsa vidt sant: venner, familie, myndighetene, og ikke minst media og økonomien (arbeidslivet, reklamen og varefloden). De første er lette å se og forstå, mens de store og langsiktige effektene av økonomien er mer ulne og vanskelige å fatte. Folk som tenker konspiratorisk konkluderer derfor isteden raskt fra “noe” til *noen*: at det må være en liten gruppe konkrete mennesker som sitter og planlegger og pønser ut onde gjerninger. Slike grupper kan være alt fra vitenskapsmenn eller militæret til feminister, muslimer eller “kulturmarxister” (som hos Anders Behring Breivik).

Redde mennesker

Et nødvendig utgangspunkt for konspirasjonstenkning ser ut til å være *redsel*. Vi synes alle det er ubehagelig med ting vi ikke forstår, og dette føles verre jo reddere og mindre trygg man er på seg selv og verden rundt. Har man vært redd lenge nok kan det lett feste seg til *paranoia*, et engstelig og generelt mistenksomt perspektiv på livet. Har man havnet der så kan det bli helt uutholdelig at det er ting man ikke vet og forstår, og for å slippe unna disse vonde følelsene må man straks finne en forklaring. Man tåler ikke at det er løse ender som man ikke har kontroll over, og i panikken koker man derfor sammen et slurvete hastverksarbeid for å få sjelefred.

Nærsynthet

Typisk for dem som lager konspirasjonsteorier er at de har liten trening i å tenke i store sammenhenger med mange ingredienser som virker sammen (“systemtenkning”). De mangler innsikten i at enkeltdeler best kan forstås som forholdet mellom ting, og at ingenting eksisterer aleine i et vakum. De tar dermed ikke med i betraktningen at ting kan skje utilsiktet, som en følge av mange enkelt-menneskers handlinger, uten at noen av dem hver for seg faktisk forutså eller ønsket konsekvensene. At helheten er større en summen av enkeltdelene.

Dette er jo en forutsetning for å kunne tenke politisk. Konspiratørene tenker ikke politisk. De forstår bare vanlig sosialt samvær mellom enkeltpersoner, og går umiddelbart ut fra at de samme mekanismene gjelder for store enheter som et helt samfunn.

Den Totale Konspirasjonen

Når de presenterer sine fantasifulle konspirasjonsteorier for andre blir de selvfølgelig ofte møtt med motforestillinger. De fleste voksne mennesker med erfaring fra arbeidslivet, foreningsarbeid og familie forstår jo heldigvis hvor komplisert samværet mellom mennesker er, og hvor mange merkelig utslag det kan

“If you start in the wrong end, everything in the universe will be a proof of the conspiracy against you”

Aldous Huxley,
“The Doors of Perception”

gi. Mange har jo også konkrete fagkunnskaper rundt et eller annet felt som inngår i konspirasjonsteorien, og kan dermed peke på feilslutninger som havarerer hele sammensvergelsen.

Såntoe blir fryktelig truende for konspiratørene,

som kjenner redselen stige fram igjen. De har ikke følelsesmessig råd til å le og si at “Haha, ja du har jammen rett, det der visste jeg ikke. Da har jeg nok tatt feil”. I redselens favn er selvtilliten for tynn til å kunne tåle at noen andre faktisk veit mer enn dem selv og dermed også skjønner mer. Isteden går de til angrep. Fagpersonene som taler dem imot – og særlig hvis de er fra skoler eller universiteter – har slett ikke rett i sine innsigelser; nei, de er *selv* en del av Den Store Konspirasjonen! Det de sier kan dermed ikke regnes med. Konsekvensen blir absurd: det er bare dem uten fagkunnskaper som bør uttale seg om et tema!

Dermed benekter de at kunnskap i det hele tatt er mulig. At det er sannsynlig at noen som har brukt årevis på å studere eller jobbe med et emne veit mer om det enn vi andre som ikke har gjort det.

Samme metode brukes nå også i politikken. Nesten hver gang Fremskrittspartiet kommer med uttalelser som ikke henger på greip og blir kritisert for det, så benekter de at det er noe gærnt med dem: neida, det er *media* sin skyld, fordi de er infiltrert av “venstrevridde journalister”! Her er det ikke redsel og noia som driver konspirasjonspåstandene, men sleip og kynisk manipulasjon av maktsyke mennesker. FrP er flinke værhaner, og har fått med seg at slike forklaringer nå kan slå an hos folk.

Eventyr og virkelighet

Det er også påfallende hvordan konspiratørene har en tendens til å gripe fatt i de mer usannsynlige forklaringene *først*. Der folkevettet med sin erfaring heller ville anta at ting som vanlig skyldes rot og udugelighet, konkluderer konspiratørene gjerne med helt fantastiske forklaringsmodeller. En politiker er ikke først og fremst kunnskapsløs eller korrupt, nei han er en ond, insektoid alien som har tatt over en menneskekropp!

Typisk for oss mennesker er jo at vi har en ubegrenset fantasi, og et språk som også kan uttrykke umuligheter. Vi elsker å bruke den til å finne opp og fortelle hverandre historier. Det er absolutt på sin plass å også bruke den til å spekulere over lugubre motiver hos pengefolk- og andre maktgrupper. Alle voksne veit jo at folk ikke alltid snakker sant, og at det media presenterer oss ofte er løgn og propaganda. Men til forskjell fra konspirasjonsteoretikerne har folk flest en ballast av kunnskaper og erfaring om samfunnet som gjør at de kan skille mellom det som er *sannsynlig* og det som bare hører hjemme i eventyrenes verden. De fleste er også bevisst at folk elsker å kunne komme med juicy sladder, og at det dermed blir umulig å kunne holde konspirasjoner hemmelige når de omfatter hundrevis eller tusener av mennesker.

Konspiranoia-folka er ofte veldig umodne, og vil så gjerne at verden skal være som hos Disney: full av magi, rom/tidsreiser og superhemmelig superteknologi.

Spiller det noen rolle da?

Så lenge folk bare driver med dette som underholdning gjør det ikke så mye skade. Konspirasjonsteorier kom-

Istedenfor Gud?

Hvorfor har konspirasjonstenkning blitt så utbredt? Skyldes det en oppvekst med X-files? Eller har folk generelt blitt mer engstelige enn før?

Jøssda, det er mer enn nok å bekymre seg over – øko-krise, klimaendringer, giftig mat – men antakelig hadde folk mer bekymringer før enn vi nå har i vårt trygge og velfødte samfunn. Kan det være nettopp fordi vi har blitt så rike, og dermed har tid og krefter til å gruble istedenfor å bare kjempe for dagens brød?

En viktigere faktor kan være at *religion* har mistet mye av sin makt over sinnene. Ideen om Gud er jo den totale konspiranoia: et usynlig vesen som vet og styrer alt, og tilogmed snatcher sjela di når du dør! Det kunne vært tatt rett ut av en dårlig science fiction-film fra Hollywood. I ethvert samfunn vil det selvfølgelig finnes en del følelsesmessig og dermed mentalt ustabile personer. Og folk som har vanskeligheter med å skulle bli voksne og ta ansvaret for sitt eget liv, uten foreldre som ordner opp.

Tidligere kunne disse finne tilflukt i religionen. Den forsikrer oss jo om at på tross av en forvirrende og ofte skremmende verden så ligger det orden og en god mening bak det hele. Krig, sykdom og plutselig død kan nok få tvilen til å murre, men prestene beroliger oss med at DET behøver vi ikke tenke på, for “Guds veier er uransakelige” – m.a.o. det er greit å være uvitende og uforstående. Slik fungerte religion som en svamp som sugde opp de ustabile, og ga en trygg, sammenhengende mening til enklere mennesker.

Denne løsningen har blitt borte for de fleste i moderne industrisamfunn, og massemedia gjør at vi får høre om elendighet og naturkatastrofer over hele kloden. Det kan lett gi inntrykk av at slikt skjer mye oftere enn før, og da er det ikke rart om folk blir engstelige. Kanskje konspirasjonsteoriene har blitt vår nye religion, den totale forklaringen som bekrefter at det er ordning-och-reda i universet likevel?

mer jo i alle grader, fra det helt psykiatriske (“...overvåknings-chip”er blir hemmelig satt inn i alle nyfødte babyer...de styrer tankene våre med kjemikalier i vannet og lufta...)” til det som nærmer seg politisk tenkning og reell innsikt. Men problemet er at ting som blir gjentatt ofte nok har en tendens til å bli betraktet som sant, f.eks. slik media siden “9/11” har bygget opp hat og noia mot muslimer, selvom de virkelige statistikkene viser at 99,6% av all terror i Europa siste året ikke hadde noe med islamisme å gjøre.¹

Og med internett kan alle spre sine tanker, på fine nettsider som ser seriøse ut for dem uten bakgrunnskunnskaper. Mens de ustabile tidligere fikk sin forvirring moderert av daglig omgang med normale mennesker, kan de nå isolert foran PCene dyrke sin galskap med et fåtall likesinnede spredt over hele kloden, få den stadig bekreftet og leve seg helt inn i sine private bobler av virkelighet.

Ekstra farlig blir det når maktsyke mennesker utnytter konspiranoia for politiske formål. Det var jo det som skjedde med nazismen, en paranoid konspirasjonsteori sausa sammen med kvasivitenskap og selvforherligende myter om eget “folk” som en spesielt utvalgt gruppe, som kunne sette seg utover normal menneskelig moralitet. Liknende “logikk” har igjen fått oppslutning i europeisk politikk, med hatefulle ekstremistpartier i maktposisjoner i flere land. Innimellom dukker det derfor fram ekstremister som Breivik, som trekker denne tenkemåten til sin ytterste konsekvens, og grelt viser fram hva slags menneskesyn dette egentlig er.

De samme ingrediensene brukes av alle ekstremister, fra Al-Qaeda til venstreterrorister i Baskerland til hindunasjonalister i India. Og resultatet blir alltid det samme: destruksjon, død og ødelagte liv, smerte, sorg og ennå mer sinne og avstand mellom folk. Sånn kan man ikke oppføre seg på en overfylt planet, vi må bli voksne og stå sammen hvis vi skal klare å overleve den økologiske krisen.

Tekst: Are Hansen
Illustrasjon: Ailin Einmo

¹ Den årlige rapporten fra EUROPOL om terrorisme: google “EU terrorism situation and trend report”

Apofeni: opplevelsen av å se meningsfulle mønstre eller sammenhenger i tilfeldige eller meningsløse data.

Begrepet ble oppfunnet i 1958 av den tyske nevrologen Klaus Conrad, som definerte det som “å ubegrunnet se sammenhenger”, ledsaget av “en spesifikk følelse av unormal meningsfullhet”. Etterhvert har det blitt utvidet til å omfatte menneskets tendens til å søke mønstre i tilfeldig natur generelt, slik som i gambling, paranormale fenomener, religion, og tilogmed forsøk på vitenskapelig observasjon.

Wikipedia

Teknival i Romania

Vi traff dem tilfeldigvis på en utendørs fiskerestaurant mellom Sighetu og Baia Mare. En gjeng på 11 ungdommer og én hund fra Østerrike. De reiste med en bobil og tre store Mercedes varebiler fullastet med teknoutstyr, aggregater, lyd- og lysutstyr og alt annet man trenger for å lage en teknohappening. De var en del av flere tropper fra Vest-Europa med teknosoldater som skulle skape årets *Teknival* i Romania.

Teknival skjer årlig og ofte i Øst-Europa. I fjor skjedde det i Tsjekkia, i år var det Romania som sto for tur. Disse festivalene skjer helt “underground”, det er ingen annonsering eller info på nettet, her er det jungeltelefonen som gjelder. Og det beste av alt er at Teknival ikke er kommersiell, det er gratis adgang og billig mat og drikke. Den kommersielle teknofestivalen i Romania i år heter Transylvania Calling, men der koster det 100 euro å komme inn, og det er høye priser på alt som er til salgs inne på festivalområdet. Den hadde vi dropet å dra til og var altså så heldige at vi møtte på en av teknotroppene til Teknival.

Vi fikk vite omtrent hvor festivalen skulle skje, et sted midt i Romania, men vi fikk ikke noen folder eller lignende. På veien ved festivalområdet skulle det være hemmelige merker som viste hvor man skulle kjøre. Det var ikke enkelt å finne frem. På veien møtte vi andre velutstyrte biler med teknofreaks som hadde kjørt seg vill, men omsider fant vi frem. Et meget fett område for en slik happening, nede på en slette ved en elv og høye fjellvegger og skogkledde åser omkring. Festivalen var allerede i gang, ca 20 anlegg sendte ut lyd på full guffe, tekno, tekno og atter tekno. Da det begynte å mørkne, satte de på fete lysanlegg, og stedet ble transformert til en happening jeg aldri har sett maken til. Urbane lyder og lys som gjorde skogen og naturen til et magisk bakteppe for deltagerne. De hadde kommet fra Frankrike, Italia, Østerrike, Tyskland og andre steder i Vest-Europa for å gi Romania en teknohappening av de sjeldne.

Jeg var omgitt av døgnvåkne ungdommer i tyveårene i de to døgnene vi var der. Jeg var eldstemann tilstede, men dette var noe jeg virkelig satte pris på å få oppleve. Da det sto på som verst, var det som om vi reiste på en planet drevet av kosmisk musikk på vei gjennom det uendelige kosmos. Det er vanskelig å sette ord på dette, men bildet håper jeg at gir et lite inntrykk av årets Teknival i Romania.

Det er først etter mørkets frembrudd man ser hvor effektivt teknotroppene jobber. Da settes lysshowene i gang, og natur, teknolys og musikk smelter sammen til et megashow. Folk danser, og skygger så store som troll og giganter kastes mot de skogkledde knausene og åsene rundt festivalplassen, det hele smeltes sammen til teknokunstnerisk eventyr. Laserstråler sveiper over naturbakteppet i takt med de heftige teknorytmene som pøses ut på fullt volum. Våre øseriske venner hadde satt sammen musikken mer kunstnerisk enn de fleste andre. De blandet The Doors med tekno og gammel soulmusikk.

Her er folk sammen utenfor politiske eller sosiale koder, det er en ny planetær stamme som utfolder seg. Med teknotroppene og festivaldeltagere var det 7-800 folk som hadde en felles opplevelse. Teknival varte i femseks døgn, før troppene pakket sammen utstyret og spredte seg, noen skulle til Svartehavet, andre var på vei til Bulgaria for nye happeninger. The show must go on!

Harald Medbøe

Å drite i India

Mor India slipper ikke taket, selv om jeg nå har vært tilbake i gamlandet i over tre uker. Jeg husker at vi spiste Thali, en utsøkt vegetarrett, på en av de beste restaurantene i Puri. Som alle andre spiste vi med hendene, eller for å være presis, med høyre hånd. På våre hender er det et enzym som forhindrer tannrøte. I kulturer hvor folk berører maten når de spiser, ser man ofte brede smil med friske og sunne tenner, kanskje det er fordi de får i seg dette enzymet som naturen har utstyrt oss med. Vi i Vesten dekker våre bord og legger ut våre sølvbestikk, men har med alt vårt utstyr brutt en perfekt sirkel fordi vi skal være så fine på det. I India er høyrehånden den rene, venstre er den skitne. Det er systemet: man spiser med høyre hånd og gjør seg ren i baken med venstre. Jeg brettet en liten del av en chapati (lompelignende brød) rundt en blanding av poteter og spinat som er deilig krydret, og putter det i munnen med høyre hånd. Det er en god og nær måte å spise på.

Og etter maten...

Ved første toalettbesøk i India, blir man konfrontert med landets toaletttradisjoner. Her sitter man på huk og gjør fra seg, noe som er den naturligste stillingen for å tømme seg. Vi som sitter på våre stollignende vannklosetter i det oppskrytte Vesten, sitter faktisk i den verst mulige stillingen for å få tømt seg skikkelig. Så man sitter på huk og gjør fra seg på et indisk toalett. Toalett-papir finnes ikke. En kran med vann og en slags mugge er der, men ikke noe håndkle. Det er

bare å sette i gang å bruke venstrehånden for å gjøre seg ren. Dette fungerer jo faktisk mye bedre enn det “fine” toalett-papiret som bare kliner dritten utover. Det forbauser meg ikke om det er mindre hemoroider og prostatakreft i kulturer hvor man gjør fra seg som i India. Når man sitter på huk og gjør fra seg, så brukes alle muskler, også prostatamuskelen, som i vår kultur nesten ikke benyttes. I Vesten lærer en små barn å sitte på potte i stedet for å sitte på huk for å gjøre fra seg. En ny sjel lokkes inn i en verden av hjelpemidler som invalidiserer oss mer og mer.

Det å sette seg på huk et par ganger om dagen, holder deg myk og tøyelig i et langt liv. Man ser på de eldre menneskene i India at de er i bedre form enn våre gamle. Levesettet har med seg noe fra urtiden som er blitt med inn i den moderne verden. I tusener

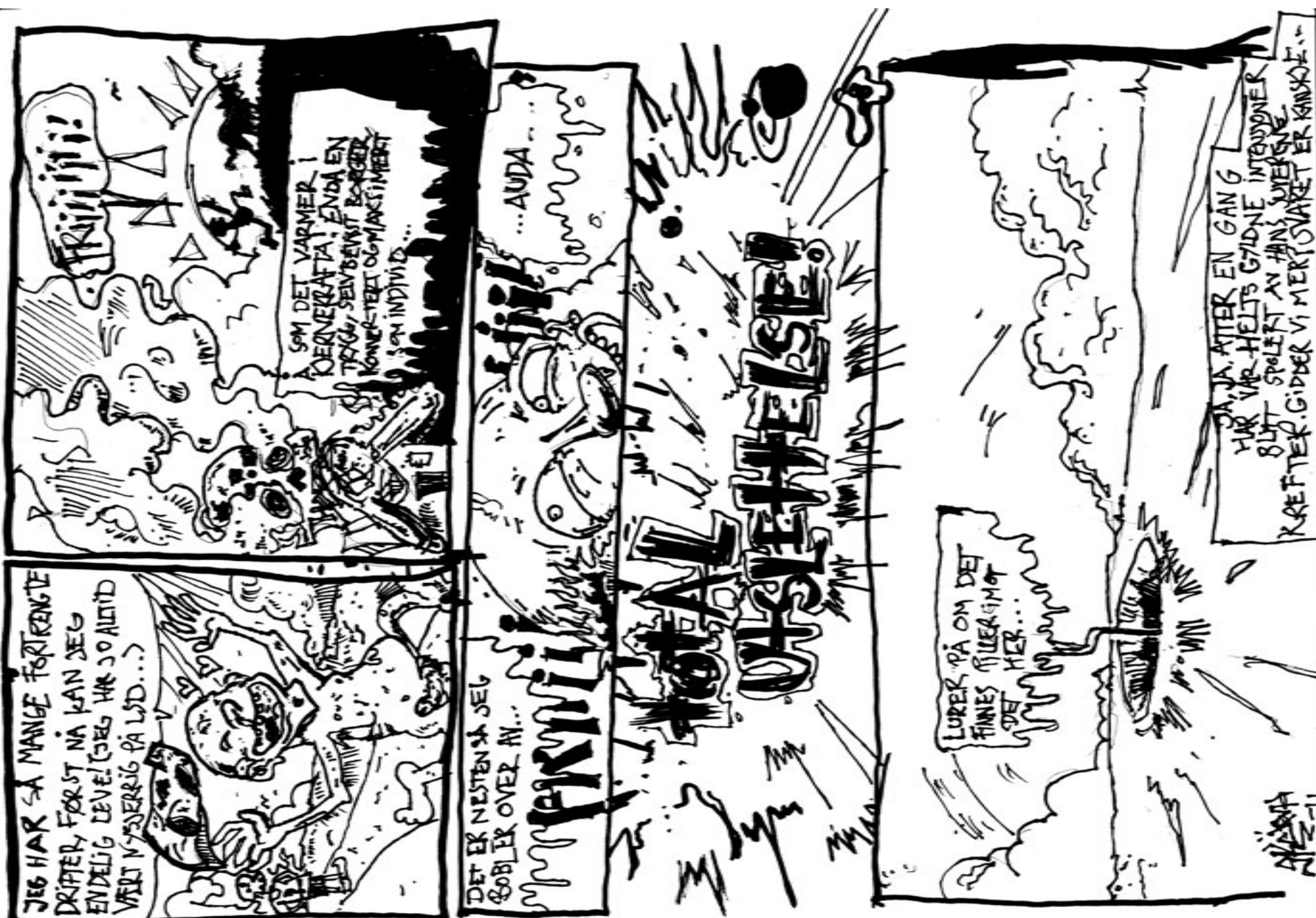
av år klarte vi oss uten møbler og utstyr, nå er vi blitt helt avhengige av alt dette menneskelagde utstyret. Å se de gamle og unge i India sitte med bena i kors, ser riktig ut. De har med seg møbler i kroppen, stoler og senger. Sariene og de forskjellige teppene kan brukes til alt. Folk innretter seg uten problemer og venter på et tog som er 18 timer forsinket. På stasjonsperrongen slår de seg ned, og etter hvert sovner de tett sammen, innhyllet i tepper, sarier og med turbaner som puter. India og det indiske levesettet vil være bedre rustet til å gå inn i en tid med ressursmangler, vi har kanskje noe å lære av denne eldgamle kulturen.

Harald Medbøe

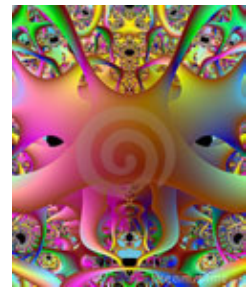

Kombi-do: med mulighet også for indisk stilling

Om det dionysiske og det apollinske

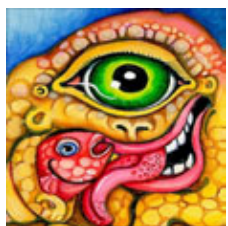

Dikotomien Det Dionysiske og Det apollinske lanserer Nietzsche første gang i "Tragediens fødsel av musikkens ånd" i 1872. Nietzsche var ikke fagfilosof, han var klassisk filolog, men allerede her innfører Nietzsche tverrfagligheten og Foucault ser her Nietzsche som postmodernismens portalfigur. Dikotomien mellom det dionysiske og det apollinske har han fra filologien. Dionysos var det gamle greklands urgud. I dette arkaiske samfunnet dyrket de Dionysos som guden for fruktbarhet, altså avling og seksualitet. Apollon er her en seinere gud som representerer fornuft og selvkontroll, i en viss forstand de klassiske greske dydene Mot, Måtehold, Klokskap og Rettferdighet. For Nietzsche var begge begrepene nødvendige i framstillingen av kunst: Det dionysiske som det skapende, det apollinske som det avgrensende. En fotballkamp som aldri avsluttes er like meningsløs som en setning som aldri får et punktum. Men som alle begreper er disse også dynamiske og endrer innhold over tid.

I dette essayet vil jeg se på Nietzsches bruk av begrepene, via feministen Camille Paglia, til en operasjonalisering av begrepene for å se på maktstrukturer i vår egen tid.

Nietzsche sier selv om dikotomien: "Med ordet "dionysisk" uttrykkes en trang til enhet, en overskridelse av personen, hverdagen, samfunnet, virkeligheten og forgjengelighetens avgrunn, den lidenskapelige, smertelige overflod i de mer dunkle, fullstendig svevende tilstander; en henrykket bekreftelse av livet som helhet. (...) Som den store panteistiske medglede og medlidenhet som ønsker de mest tvilsomme sider av livet velkommen og helliger dem, den evige vilje til forplantning, til fruktbarhet, til gjentakelsens krets; følelsen av at det finnes en nødvendig enhet mellom det å skape og det å tilintetgjøre". (Winther og Langholm (red.) 1977:234) Dette er en indirekte kritikk av Schopenhauers tragiske livsforståelse gjennom å forstå livet som gjentakelse. Om det apollinske sier Nietzsche: "Apollinsk uttrykker trangen til fullstendig for-seg-væren, det typiske "Individuum", alt som forenkler, uthever, forsterker, tydeliggjør, entydiggjør og skaper typer: Friheten under loven. (Op.cit. s. 234)

Både moralfilosofien (han radikaliserte Kant) og den generelle filosofien hos Nietzsche kan kalles en kunstfilosofi. Kunst har hos Nietzsche en eksistensiell karakter. Det er kunsten som skal redde oss fra sannheten med stor S, altså en sammen-

"Se naturen skumme og fråde, se dens vanvittige sædbobler som i det uendelige går til grunne i denne umenneskelige runddans av ødsling, forråtnelse og blodbad."

brutt kristendom.

Kunsten skal redde oss fra den livsfornektende, religiøse overbygningen: Historien og religionen forstått som reaktiv nihilisme, altså abstrakte verdier som overstyrer livet.

Den radikale feministen Camille Paglia, gjerne kalt en akademisk rottweiler, hevder i boka "Sex og vold, eller natur og kunst" (Cappelen 2000) at verden i seg

selv er dionysisk, at vår vitenskap er et resultat av fornuftens kulturelle forrang over andre sanser, og de menneskelige sansenes faktiske tregthet: "Alt smelter i naturen. Vi tror vi ser objekter, men våre øyne er trege og partiske. Naturen blomstrer og visner i lange, støtvis åndedrag, den stiger og synker i oseaniske bølgebevegelser. Et sinn som åpnet seg fullstendig for naturen, uten sentimental forutinntatthet, ville fylles til overmål av naturens rå materialisme, av dens ubarmhjertige overflod". (...) "Se naturen skumme og fråde, se dens vanvittige sædbobler som i det uendelige spres og går til grunne i denne umenneskelige runddans av ødsling, forråtnelse og blodbad". (Paglia, 2000:73)

Og om det apollinske: "Vitenskapen kan ikke avverge et eneste lynnedslag. Vestlig vitenskap er et produkt av det apollinske sinn: Dens håp er at ved å navngi og klassifisere, i intellektets kalde lys, kan den arkaiske natt slås tilbake og overvinnes". (Op.cit. s. 33)

Denne dikotomien er viktig fordi den representerer to av de sterkeste kreftene som virker i samfunnet og naturen: Bevaring versus forandring. Det er altså kun vår trege persepsjon som gjør at verden ser ordnet ut mens den i virkeligheten er i konstant forandring. Den bobler av liv og forråtnelse og forandring. Sjøl kontinentene er fortsatt i drift og har alltid vært det, uansett hva Høyresida måtte mene om saken, men vårt sanseapparat er ikke i stand til å registrere det.

Nietzsche forstår linja mellom det dionysiske og det apollinske som en akse mellom de ubundne og de gjenstandsbundne kunststartene: Fra musikk, dans, lyrikk, til epikk, maleri og skulptur. Makten manifesterer seg alltid i de apollinske formene; institusjonene, arkitekturen.

Makten har alltid talt til folket gjennom arkitekturen. Avmakten er dionysisk: Maktens apollinske uttrykk blir forsøkt invadert, okkupert gjennom ulovlige overtakelser av bygninger, tagging av monu-

menter, jernbaneunderganger, dionysiske svingslag, ofte i løse lufta.

Det dionysiske er i bevegelse, som Dionysos sjøl var guden for ekstase, forplantning, fornyelse og dynamikk. Her kan vi huske Heraklits berømte tese om at alt flyter, "Panta Rei".

Det apollinske er langt på vei det motsatte: Forsøk på å fastholde; materiell kultur, det stivnede. Der det dionysiske

ser dynamikk og fornyelse, liv & død, det spirende og det råtnende, selve naturens gang, prøver det apollinske å holde

fast, være statisk.

Eksempler: Levende musikk opplevd her & nå i et fellesskap, er dionysisk. Å feste musikken til en CD for å lyttes til i ensomhet, er apollinsk. Tale (sang) er dionysisk, tekst er apollinsk.

Rusen er likevel det som ligger det dionysiske nærmest, men historisk og antropologisk har vi flyttet rusen fra ritualer knyttet til kollektivet til en i Vesten mer individuell praksis, som snarere reflekterer oppsplitting og ensomhet. Men det dionysiske ligger nettopp i en kollektiv overskridelse av det individuelle, at individet går opp i rusen og det kollektive ritualet. Individuell rus er i dette perspektivet nærmest en kontradiksjon, og ligger nærmere psykosens enn ekstasen.

Her finns sjølsagt unntak: Å la det sanselege, fantasien, rusen overstyre fornuften, er dionysisk, kollektivt eller individuelt.

Ifølge Georg Johannesen kom Dionysos til Norden først med Holbergs Jeppe på Berget. Jeppe velger på mange måter rusen framfor virkeligheten. Og nettopp i dette valget går han fra å være en stakkar til en helt. I Sverige gjennom visetradisjonen; Bellmann, Taube og Vreeswijk. Disse kunne vi si utgjorde en fortropp, eller avantgarde i den skandinaviske, dionysiske entourage.

Av de vestlige revolusjonene som har forandret vår tenkemåte: Den franske (1789) og den russiske (1917), er det 68-revolusjonen som er den mest dionysiske, politisk og kulturelt.

Studentopprøret i Paris, borgerrettighetsbevegelsen i USA fulgt av et fargesprakende generasjonsopprør. Bakteppet for dette dionysiske opprøret var foreldregenerasjonens apollinske, forenklete og homogene forståelse av verden. En halv-fascistisk, pseudovitenskapelig forståelse som appellerte til middelklassens sjølbilde, lå til grunn for rasehat, ungdomsfrykt og kommunismens. Som en motvekt kom en feiring av alle talenter, den spontane ytringen, opprøret mot modernitetens oppsplitting av fornuften og vitenskapens institusjoner: Livet & kunsten fantes utenfor universitetene, museene, galleriene, de etablerte forlagene. I stedet ble de offentlige stedene; parkene, strendene, ørkenen og campusene steder for en ny lekenhet & livspraksis. Alternativ tenkning, psykodelika og sex, de store festivalene Monterrey og Woodstock ble dionysiske opptog og heterotopiske steder som opphevet tradisjonelle borgerlige forskjeller mellom kjønn, rase og klasse. En bejubling av det dennesidige, rusen og sanseligheten som en protest mot fornuften og det teknologiske framskritt og en vitenskap som hadde muliggjort atombomben og kjemiske ødelegelsesvapen i den pågående krigen i Vietnam. Også musikken og den abstrakte ekspresjonismen i billedkunsten var drevet fram av en ny bevissthet og sosiale endringer, men ikke minst av Dionysos. Rus, seksualitet og en kollektiv annerledeshet som sto i opposisjon til det krigsfikserte foreldresamfunnet. Bob Dylan revitaliserte folkemusikken, folkets egen musikk, og gjorde den til en ny, subversiv kunstform gjennom sin gåtefulle & kvikksølvaktige lyrikk. Mindre gåtefull hvis en var innenfor det motkulturelle fellesskapet og delte bevissthetsutvidende erfaringer, som var dionysiske i hele sitt vesen.

Den amerikanske forfatteren og journalisten Hunter S. Thompson (1937-2005) skriver i essayet Frykt og avsky i Las Vegas (1971) hvordan han stirrer mot vest og ser høyvannsmerket for den motkulturelle bølgen, og hvordan den er i ferd med å trekke seg tilbake til konformitet, frykt og våpenopprustning. Thompson var en sjangeroverskridende skribent og blanded subjektivitet, fiksjon & fakta til en eksplosiv cocktail. Han var også en kald & bevisst rusbruker, og hans siste velkalkulerte trip var selvmordet. I seg selv et sterkt opprør i en vestlig kultur der døden er all lykkes fiende.

Likevel lever mange av disse tankene fra 68-opprøret videre, og kimen ble lagt for en ansvarlig anarkisme & en livsbejagende lekenhet. Men de må stadig forsvares under en kapitalisme der både de fornuftige apollinske dydene og de viktige dionysiske overskridelsene er i ferd med å institusjonaliseres i et evig Las Vegas.

Av Lasse Berheim

Et vitalt møte

På et gatehjørne støter jeg på min gamle venn José Ortega y Gasset, professor i metafysikk ved Madrid universitet (tidlig i forrige århundre).

Jeg: God dag, gamle venn. Står du her ute i varmen midt i siestaen?

José Ortega: Å, jeg ble stående og tenke. Står sola så høyt allerede?

Han smatter på pipa si.

José Ortega: Kom, så setter vi oss i skyggen under trærne der borte.

Som sagt, så gjort.

José Ortega: Du kjenner jo mitt verk Massenens Oprør (La Rebelion de las Masas, på norsk 1934 Gyldendal Norsk Forlag)?

Jeg: Selvsagt.

José Ortega: Du husker mine ord: "Hele økningen av konkrete livsmuligheter står i fare for å tilintetgjøre sig selv ved sammenstøt med det frykteligste problem som nogensinde har vist sig i Europas skjebne og som jeg formulerer ennu en gang: samfundsmakten er blitt erobret av en mennesketype som står likegyldig overfor civilisasjonens prinsipper." (s. 76) og videre "Verden er civilisert, men dens innbyggere er det ikke, de ser ikke engang civilisasjonen i den, men bruker den som om den var natur." (s. 76-77)?

Jeg: Flerrende sivilisasjonskritikk!

José Ortega: Tvert imot. Nå må du høre etter. Sivilisasjonens krise er nettopp at den ikke holdes i hevd. "...man gir avkall på det kultiverte samliv, som er et samliv under normer, og faller tilbake i barbariet. Massemennesket avskaffer alle normale mellomstadier og går direkte til gjennomførelsen av sine ønsker." (s. 69)

Jeg: Godt sagt!

José Ortega: Med massemennesket mener jeg selvsagt ikke de lavere sosiale klasser, "arbeidermassene" eller liknende. "Massen er samlingen av dem som ikke eier noen særlige kvalifikasjoner. (...) Masse er gjennomsnittsmennesket (...) det sosialt upregede; mennesket såfremt det ikke skiller sig fra andre mennesker, men gjentar en almindelig type." (s. 13) "... og som dog ikke grøsser, men føler sig vel når han merker at han er som alle andre." Ja, alt dette kjenner du jo.

Jeg: Ja, dette er klart. Og når du snakker om massenes makt, er jeg innforstått med at du ikke utelukkende, endog ikke først og fremst, taler om politisk makt. Om jeg husker riktig: "Det offentlige liv er ikke bare politisk, det er til like, ja, i ennu høiere grad intellektuelt, moralsk, økonomisk, religiøst, det omfatter alle seder og skikker, det inneslutter kunsten og kle seg..."

José Ortega: "og kunsten å more seg." (s. 11), ja. Så langt henger du med, det

er mer enn man kan si om de fleste.

Jeg (smigret): Man gjør da sitt beste.

José Ortega: Å beskyldte meg for ikke å respektere alminnelige folk er det bare ignoranter som kan gjøre. Det er da ikke noe mål å være alminnelig? Nei, det er det ualminnelige som utgjør individet, og "For å danne en elite – likegyldig hvilken slags – er det nødvendig at hver enkelt på forhånd skiller sig fra mengden av spesielle, relativt personlige grunner." (s. 14). Jeg taler ikke her om tilfeldige politiske makteliter som turer hensynsløst frem, selvfølgelig ikke. Tvert imot om de mennesker som åpner seg for fyllden i ånd, lengsel, streben og fornuft, som ikke automatisk godtar høylydte krav verken fra majoriteten eller – for den saks skyld – fra minoriteter om å innordne seg enkle trossetninger og vulgære vaner. Jeg snakker om søkende og tenkende mennesker. Var det ikke din landsmann Ibsen som uttalte "minoriteten har alltid rett"? Ja, jeg gir min fulle tilslutning. Det er da så åpenbart opplagt.

Jeg: Å gjøre deg til tyrannenes støttespiller, er håpløst urimelig! Ingen har mer prinsippfast forsvart det liberale demokrati enn du. Og da nettopp med begrunnelsen "Liberalismen – la oss huske det i dag – er det ytterste høisinn; den er den rett som majoriteten innrømmer minoriteten, og den er derfor det edleste løsen som har lydt på vår planet." (s. 71). Det opprører meg virkelig at du av alle fordømmes som maktmenneske, du som bidro til Primo de Riveras fall og stiftelsen av Republikken! Men det er som du sier: "Kanskje tar jeg feil, men den forfatter som griper pennen for å skrive om et emne som han har studert inngående, kan ikke frigjøre seg fra den tanke, at gjennomsnittslæseren, som aldri har beskjefteget sig med det samme spørsmål, når han leser ham, ikke gjør det for å lære noget av ham, men tvert imot for å fordømme ham hvis han ikke stemmer overens med de plattheter som denne leser har i hodet." (s. 17)

José Ortega (noe brydd): Takk for disse støttende ord, kjære venn. Og videre...

Jeg: Du skal vite at jeg ser ditt åndsverk i samme tradisjon som de sterkeste forsvarerne, endog skaperne, av ekte frihet. Frihet ikke som i "massemenneskets" bortskjemte ansvarsfra-

skrivelse, men som et levende positivt ideal. Jeg snakker om vitalitet, om å leve ut livet til sitt høyeste potensial som menneske, som samfunnsborger og som individ.

José Ortega: Takk, kjære venn, det holder nå.

Jeg (trekker opp en bok fra lommen): Her er en av mine yndlingsbøker fra ungdommen, Aldous Huxleys Vidunderlige, nye verden, som på en briljant måte tar opp denne tematikken på en litt annen...

José Ortega: Nå var det vel Massenens Oprør vi samtalte om? Vil du vennligst la meg slippe til?

Jeg: Å, så klart. Jeg ble så ivrig, kjære professor. Vær snill å fortsette.

José Ortega: Så storsinnet av deg. I min bok Massenens Oprør advarte jeg mot fascismens og bolsjevismens fremvekst, jeg påpekte de sneversynte holdningene hos stadig mer spesialiserte vitenskapsmenn, og jeg viste hvordan den moderne stat var den største fare av alle. Alt dette hang sammen med massenes maktovertagelse, med elitens utmeldel-

se. Sivilisasjonen tas for gitt, menneskene innretter sine liv i historieløshet. Flukten fra enhver forpliktelse gjør at Europa står der uten moral, noe som egentlig vil si med dårlig moral. "Hvordan har man kunnet tro på amoralitet i livet? Uten tvil fordi hele den moderne kultur og civilisasjon fører til denne overbevisning. Nu høster Europa de pinlige frukter av sin åndelige innstilling. Det har uten forbehold gitt sig en strålende, men rotløs kultur ivold." (s. 178) Dette skrev jeg for mange år siden. Ble jeg hørt?

Jeg: Jeg hører alt du har å si, professor.

José Ortega: Ja, du, din evige spyttlikker. Men hva med eliten av i dag? Fins dem som er rakryggede nok for ansvaret som påligger dem? Fremholdes idealer på høyde med tidens problemer?

José Ortega y Gasset sukker, holder opp et blad mot lyset og får et fraværende uttrykk.

Jeg: José Ortega?

José Ortega (liksom dundrende inni

mitt eget hode): Se deg om! Var ikke mine advarsler korrekte? Massenens konsekvente materialisme har bragt kloden til krampetrekninger. Den som står frem med moralsk mot kalles foraktfullt for "elitist", og med det menes i fulle alvor "anti-demokrat". Som om demokrati noensinne kan eksistere uten individenes og minoritetenes fornyede innsats. Denne edleste av alle styreformer har vi redusert til meningsmålinger og lotterikuponger!

Hadde jeg ikke rett, hva? Idag trengs en ny moralsk stillingtagen som aldri før, og ikke bare det: Problemet stikker dypere enn moralen. Massesamfunnets redsler har slått sprekker inn i det metafysiske: Klodens liv står på spill, selve virkelighetsfølelsen ødsles bort på meningsløsheter!

Jeg: Det er virkelig tragisk, gamle ørn. Vi kjenner ikke vår egen livsverden lenger. Ved dette evige frieriet til massene, har vi forsømt ansvaret det er å opprettholde en kultur. Vi skjønner ikke hva som ligger til grunn for våre egne livsbetingelser, og ved vår sløvheter mister vi til og med interessen! Når vi behøver forandring, hvilket vi nå virkelig gjør, vet vi ikke hvordan vi skal gå frem.

José Ortega: Nei, hør nå her. Nå skal ikke du stå og klage. Det er din plikt å finne veien ut av uføret. Du må være på høyde med historien, hva? Du må tilstrebe den dannelse din tid krever, du må leve det livet som utgjør en annen retning! Vitalitet, unge mann, det er hva modenhet består i.

Jeg: Jeg? Så du har tro på meg, likevel? Jeg er ikke bare en spyttlikker?

José Ortega: Min gode mann, ærlig talt. Jeg verken tror på eller mistror deg på noen som helst måte. Jeg har vært død i femti år, har du glemt det? Det er du som lever!

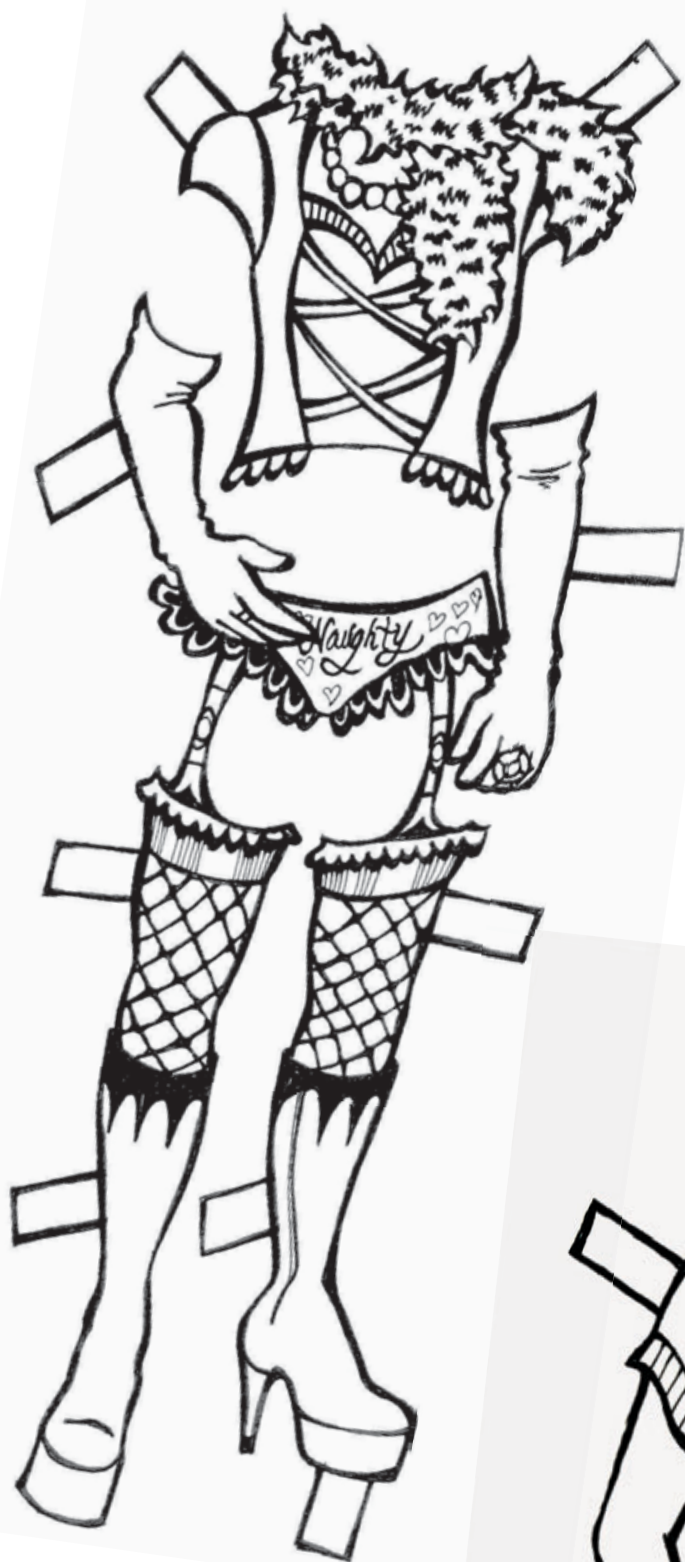
Så reiste José Ortega y Gasset seg, og med et (med ett) vennlig smil forlot han meg der på benken under trærne. Solen hadde beveget seg vestover på himmelen, siestaen var strengt tatt over. Jeg hadde et liv å leve.

Men hvor skulle jeg begynne? Jeg lente meg tilbake og smattet på min egen pipe. Det beste jeg kunne gjøre akkurat nå, var – etter min modne og selvstendige overveielse – å slenge på byen en stund til. La neste kapittel flyte meg i møte. Og sannelig, var det ikke allerede en velkjent dress som kom slentrende rundt hjørnet? Min gamle venn Aldous Huxley, den suverene samfunnskritiker og metafysiker (fra forrige århundre), ham skulle jeg sannelig slå av en prat med!

Du gir deg bare ikke etter Massenens Oprør.

Bjarne Benjaminsen

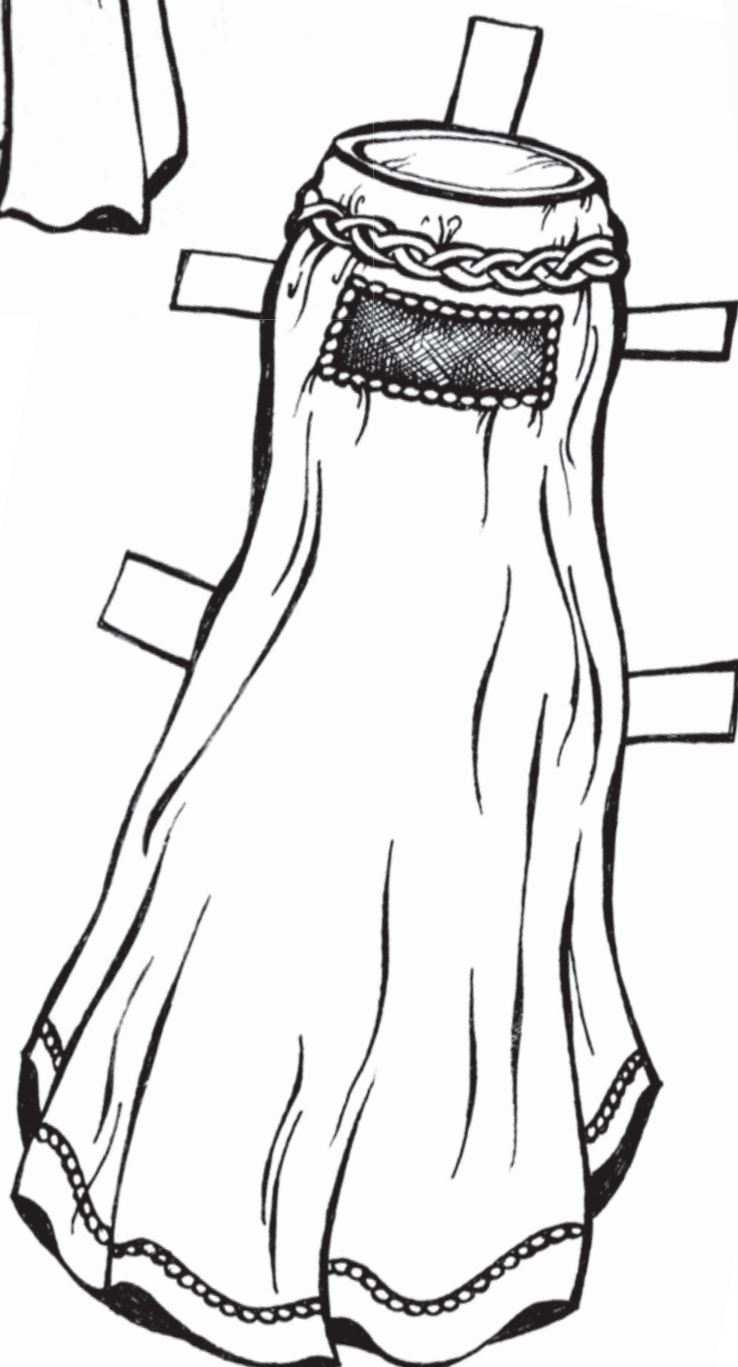
hobbysider-hobbysider-hobbysider

fargelegg & klipp ut

Anders Behring Breivik papirdukke

NORJAL

MARIHUANA
MARSJEN
2011

EN VAKKER DAG ER MARIHUANA LEGALT

FRA MONA HAGEN PEDERSEN

Øyvind - en norsk mann ser verden

Grei funkis

Når menn gjør det skarpt, lar de gjerne livets regi bale på seg: Ganen blir fordringsfull, minene leker komplekse spill, ny kone kommer oftere, stemmen lyder som nedlatende sukk osv.

Ikke sånn med Øyvind Østerud, priset samfunnsforsker og offisiell maktutredner. Han forblir grei funkis. Han ligger unna upastøriserte oster med vanskelige navn og gjør seg ikke professoralt uflidd med vilje. Østerud har sperre mot et rikt utvalg moderne fristelser, særlig den å skulle jettfly flere tusen kilometer bare for å si såvidt hei til noen. Ryfylke-ferie og ingen upraktisk Panamahatt kan stå som bilde av en staut mann. Lydhør for det artige, selv ingen stående komiker, en skjønnånd for dem som kommer helt innpå, kar for uvante rapti. Seriøs er det flate ordet som ikke passer. Han trer i disse dager tilbake etter år som formann i det norske vitenskapsakademi på Drammensveien, der Gateavisa aldri vil slippe inn.

Nest beste menn

Videre fra våre kilder i dunkle bakgater: Som barn av den norske grålysningen er Øyvind Østeruds innerste knyttet til hverdagslivets gjennomsnittsmenneske. Men med årene har han altså plent måttet innse at han hører til blant livets nest beste menn. En kolossal kondis i sin bredt opplyste hjerne har plassert ham. Blikket vitner om penetrerende innsikter. Østerud har det også i beina, som er moderat hurtige. I.58, og noen tiendeler på 800 meter baneløp holder til et tålelig selvbilde og er klart for svakt for allmenn interesse. Han er ulik sin forgjenger Johan Galtung, som fortsatt er kronisk på ferde i verdenssamfunnet og stiller interkontinentale diagnoser i steget. Lik Galtung, er Østeruds fremste spesialitet kollektive konflikter mellom mennesker, og det igjen er jo smitt & smule i hele verden. Nå venter vi på ham utenfor Hjelmsgate 3.

Glommas bredd

Og der han kommer, ser vi godt hvor han kommer fra. Kroppsspråkets sleng mer enn dets schwung forteller. En flatbygdet barskhet henger i selv etter mange tiår på hard asfalt. Og det smaker fugl på norsk å se en senior samfunnsskikkelse holde på sin vri fra unge år. Østeruds herkomst er ved Glommas bredd ytterst på Årnes. Vi klatrer sammen opp i spisestedet.

ØØ: - I mitt barndomshjem var det høyt under taket og kort vei til den store verdens begivenheter. Jeg vokste opp i en liberal og kraftfull atmosfære, preget av impulser fra det frisinnete Venstre. Det og Eidsvoll Landsgymnas var ingen dårlig start på livet. Siden møtte jeg min eneste kone noensinne under begges ferietur til Israels kibbutz, etter å ha gjort meg kjent med Europas midtpunker. Nemlig, dere bygutter!

Store spørsmål

GA: - Hjemme her, Østerud ? Som du ser, forlyster vi oss med enkle midler, og som du vel hører, tenker vi så høyt vi bare kan. Og de store, verdslige spørsmå-

lene gir seg selv til en som deg: Hvordan rår makta på jorden? Hvor ille står det til for klodens elendige? Og finnes en resept for bedre tider? Spørsmålene stilles med naturlig autoritet. Gateavisa ser universelt på tingene tvers gjennom redaksjonens rotfeste her i gata. Vi har praktisert de to spor lenge før det ble planke å snakke om dette. Fra vårt ståsted er det utsyn i alle retninger. Ja, er vi ikke dus i å tenke stort, du med ditt og vi med vårt?

Hjelmsgate faller i smak, og Østerud riktig drøvtygger dagens vegetare porsjon fra vårt nyoverhalte kjøkken.

i land og mellom land og kulturer, og allmenn forverring av livsvilkårene er et levende spøkelse. En klar avdemokratisering av det internasjonale samfunnet preger utviklingen, der marked og lobby tar over, mens verdens eliter godter seg. Hele folk reiser seg i opprør, for siden å måtte bøye nakken på ny.

Skeiv makt

Gateavisas redaksjonelle idé er som kjent å beruse sindige folk med grønnsaksmiks, røyke dem ut med bordets halvfulle askebegre og lede dem i zikk-zakk til ytringer a la våre. Dette for å demonstrere hvilken

kjenner jo til hele den fordømte greia. Sola er ikke for alle. Det har egenverdi at nettopp du sier det. Folk i skyggen roper på lysere tider.

Under hard himmel

ØØ: - Jeg sier: Krig, vold og nød, undertrykkelse og fornedrelse, terror og motterror er dagens orden og brutaliserer menneskene. Vi lever under trykket av en internasjonal finanskapital uten ansikt og en politisk økonomi uten påtrengende samvittighet. Den lille manns rolle er ofte å forsvinne bak de store tallene og de dystre hovedtrekkene. Minoriteter kjeppjages og trengende mennesker drives på flukt. I verdens våpensmier er det full pinne. Med Bjørneboe: Livet leves under en hard himmel.

Men også: Verden nå er mindre farlig enn for bare en generasjon siden. Væpnete konflikter direkte mellom stormaktene kan være en saga blott, simpelthen fordi det ikke vil lønne seg for noen av dem. Men deres utrettelige kniving om geopolitisk innflytelse fortsetter og har sine ødeleggende sider. Nye maktsentra gjør seg gjeldende og hever sine borgere fra destitusjon til glimmer av håp. Kina og India har i dag en fremgangsrik mellomklasse som teller henimot 2 ganger Europas befolkning.

Gateavisa spør om det som kommer

Umulig å vite

ØØ: - Umulig vanskelig å si hva fremtiden vil bringe. Jeg nærer dyp skepsis til prognoser og ekstrapoleringer, også i regi av hyperinformerte eksperter. De tar som oftest helt feil. Dyptgripende tilfeldigheter og uforutsette hendelser kan nettopp ingen vite om på forhånd. I mitt bilde er verdens videre skjebne verken her eller der. I det lange løp kan det gå begge veier, eller endringene kan flate ut. Kina er et godt eksempel. Hvert år skjer 60.000 dokumenterte opprør i stort og smått på den kinesiske landsbygda, og de slås ned med robust myndighetshånd. Mandatet kommer fra den svulmende middelklassen i byene og den årlige økonomiske veksten på ca 10 prosent. Hva neste Kina og de internasjonale ringvirkningene, hvis denne utviklingen stopper opp? Ingen vet!

GA: - Også vi må melde pass akkurat her.

Faen heller

ØØ: - Det er i og for seg godt gjort ikke å bli fly forbanna på verdens utskielser. Men hvor fruktbart er det å gå rett i full skjæring? Vær utålmodig, menneske, er en OK arbeidsregel. Likevel har ikke alle Gateavisas kapasitet til å hisse seg opp og kaste den første og beste bløtkaken i kampens hete. Selv har jeg en viss sympati med den frie agitasjon, som ikke legger bånd på seg. I min tilværelse må jeg imidlertid la meg sjenere av et kravstort embete og tjene brødet med profesjonell stamina. Og der jeg er, fremmer ingen sin sak bare ved å slå i bordet. Det må være hold i knyttneven. Det gjelder å undersøke og tenke seg frem til en posi-

Øyvind Østerud (f. 1944) har vært professor i internasjonale konfliktstudier ved UiO siden 1980, ledet den andre norske maktutredningen fra 1998 til 2003 og var styreleder på institutt for fredsforskning fra 2003 til 2006. Foto: Harald Medbøe.

ØØ : - Ubetinget hjemme! Honnør til dette fristed en veistump unna et arasjonelt varerush i ørkesløse handlegater. Det gir samtidig tenning å senke seg i fortapte møbler sammen med den enslige retten på menyen. Det hele står seg som mal for allmenn livsstil. Så til spørsmålene !

ØØ: - Høyprofilerte tall peker oppover. Folk lever lenger, og levestandarden øker. Men gjennomsnittene skjuler mer enn de opplyser. De økonomiske ulikhetene øker tildels dramatisk, både innad

kraft som ligger i det skeive. Og her og nå virker vår cocktail. Østerud er tilstrekkelig spritet opp og innfrir halvfems med en vekkende tilstandsrapport om en verden i ulage. Det var som vi ante: Mannen har flust i reserve.

GA: - Vi er nesten rørt til klump i halsen av dine takter. Men din stemme er ikke riktig høy nok. Hev den! I dette frie hus trenger ingen engste seg for å rope ut. Vårt tema er ikke lavmælt, det er en katastrofe som hender hele tiden. En fatal råhet slår mot menneskeheten. Du

sjon som sitter og setter gode prosesser på sporet.

Jeg sto friere før, uten å være i nærheten av Gateavisas nivå.

ØØ: - Et råd: Hold styr på nyansene og vit forskjell på hva som er skrekkelig, og det som er på bedringens vei. Dogmatisk svermeri for det elendige er noe annet enn den gode strid for det man tror på. Fred, frihet og menneskeverd er sammensatte størrelser, og veien dit krever tålmodig arbeid og grundig innsikt. Jeg aner en faenskapdyrkelse i Gateavisas linje. Men jo mer faenskap, desto mindre å glede seg over. Hva med en liten brøkdels saklighet i det enkle regnskapet? Se hen til Arne Næss, som har formulert dette for både liten og stor. Kom igjen!

GA: - Det med regning er ikke vår sterkeste side.

En pekefinger

ØØ: - Blås nå i det. Som lærer sier jeg dere: Hør etter, elever!

Autoritet uten verdig formål er en selvmotsigelse; det betyr imidlertid ikke at enhver autoritet faktisk er nonsense, Gateavisa!! Det er den perverterte autoritet som er illegitim. Og det gode sinnelag som i praksis ikke gavner noen, er en dårlig venn.

Historiske erfaringer fra alle steder viser at fremragende vilje ofte bærer med seg en uvisst fremtid, og at selv prektige gjerninger kan være vorspiel til store bjørnetjenester. Moralen er å utvise skeptisk refleksjon rundt mulige konsekvenser, før man setter i gang. Selv ønsker jeg å fungere som et velinformert og åpent tvilende menneske, ikke som frontkjemper for upraktiske visjoner. Beklager hvis dette sårer husets illusjoner. La et kjølig hode lede tanken, gjerne gjennom en tilmålt kanal i hjertet.

GA: - Vi ønsker å forbli varme i toppen!

ØØ - Jeg har kjempet mine slag rundt disse problemstillingene. Da jeg i 1980 tiltrådte professoratet etter Galtung, anså jeg det nødvendig å ta mine skolerte kolleger i skole. Såpass! Delvis særnorske idealismer hadde grepet tak i faget fredsforskning og styrt det mer etter politisk tendens enn gjennom uhildet samfunnsvitenskap. For mange etiske postulat og for få dokumenterte sammenhenger. Det var som om hypotesene i starten ble forvekslet med holdbare konklusjoner i finalen. En sann metodisk blunder, kan man si. Det gjaldt å dempe fagets sinnelagsetikk og styrke konsekvensmoraliteten i det. Og mellom hjertelag og hjernebark, finnes en tredje vei. Den er god som noen, med reelle utsikter for fremskritt i fag og felt, basert på det beste analyseverktøy vi kjenner og med sikker sans for faktums tale. Heller ikke forskere har rett til å se bort fra det snusfornuftige prinsipp, om at resultatene teller tyngst. Det ble harde slag med ondt blod som fløt den gangen. Nå er det bare uskyldige holdemerker tilbake – sammen med flere forskningsresultater som ledet galt av sted. .

GA: - Du nærmest valser over det dyrebare og ideelle ! Ja, du virker herdet av dine akademiske kunnskaper. Hva med litt bløt omtrentlighet, Østerud?

ØØ. - Ikke noe for meg !

Europa på tvers

GA: - La oss ta vår egen verdensdel. Og vi spør straks: Er det sant det vi hører, at du går inn for å senke grensebommene og gjeninnføre valutaveksling i den europeiske sonen? Sjokkerende, i tilfellet! For Gateavisa og vår handlingsrettete venstreside forblir utfordringen å rive ned gjerdene og pushe den frie flyt. Rollene er byttet, Østerud: Du sitter fast på tvers, mens vi seiler galant i strømmen.

“En klar avdemokratisering av det internasjonale samfunnet preger utviklingen, der marked og lobby tar over, mens verdens eliter godter seg.”

Illustrasjon: Ingrid Bomann-Larsen

ØØ: - Feiende formulert og pinlig lett-vint tenkt. Det jeg forteller, er at den pan-europeiske union med årene er drevet for langt. Og vi er forledet til å tro at stadig dypere og bredere integrasjon i Europa uten videre er en god ting: Gamle fiender har funnet hverandre til gjensidig nytte. Krig i Europa hører nå historien til. Sammen står vi sterke i forhold til resten av verden osv. Retorikken er god, lik som hensikten er det. Men ambisjonene tar overhånd. Europas land og folk kan ikke styres over én lest, som om alle er like. Forskjellene dem i mellom er grunnleggende og historiske. Utøvelse av overnasjonal makt under disse omstendigheter funker ikke godt, all den stund de styrende instrumentene ikke er tilpasset Europas høyst sprikende realiteter. Og selv om stadig nye stater søker lykken i EU, tåler ikke de svakeste i gruppen det intime fellesskapet og havner på kjøret; som dere vil si. Dette er ikke god samfunnsbygging over landegrensene. EU eksisterer og kan selvsagt ikke avskaffes. Jeg anbefaler samling rundt den opprinnelige kjerneidé.

GA: - Du forblir på tvers!

Land på kjøret

ØØ: - Jeg er ikke ferdig: Når EUs mektigste medlemsland gir førstehjelp til sine forbundsfeller, blir det ytterligere synd på pasientene og bedre kår for hjelperne. Det velstående nord må jo plassere sine pengebinger, og det skjer til god rente i de ringere stilte landene i sør. Bare spør Europas største banker. Resultatet er at

vi fikk høre. Siden har min skepsis ligget der.

Dette rekker fra min side.

Svin på skogen

GA: - Ikke fra vår! Nasjonalstatene i Europa har sine svin på skogen. Radikal høyrepopulisme og svart ekstremisme truer og krenker minoriteter og særlig sårbare utgrupper. Bare et samlet Europa kan tukte utvekstene fra utsiden og beskytte de akutt trengende rettslig og politisk. Det er en ny og viktig rolle. Vi planlegger et Gateavisas Europa-nummer - «Vi for EU» - hovedsakelig av denne grunn.

Og mens vi har deg, Østerud: Som rådgiver for den norske nobelkomiteen ber vi deg ta med et forslag fra Gateavisa: «Nobels fredspris anno 2012 tildeles Rromfolkets kultur. Den fører en fredelig kamp for sitt hjem og sitt land, som dypest sett er hele Europa.»

ØØ: - Veldig bra! Jeg tar det med til Lundestad.

Kort om filleting

Makt og avmakt i dette landet? Gateavisa hadde nesten glemt. Saken er jo en filleting i det store bildet. Men Østerud er statsfinansiert for å ta rede på dette spesielt, og vi spør pliktskyldigst: Hvordan står det til her?

ØØ.- Helt kort. Essensen i enhver ting bør jo kunne skrives på baksiden av en fyrstikkeske. Vi er lært opp med rikets lover som hellig målestokk på demokrati og menneskerett. Men retten er også den sterkeste ly, vel så mye som de svakes vern.

Når vi i maktutredningen lager et kritisk nummer av det vi kaller rettsliggjøring av norsk samfunnsliv, er det selvsagt ikke ment som et slag mot det vi ikke kan klare oss med foruten. Vi skiller lag med Gateavisa, som ønsker å bedrive selvskudd og marsjere tvers gjennom lov til seier! Vårt perspektiv er ikke at lovens lange arm er for lang, men heller at aktørene i politisk makt-kamp kan strekke sine armer utidig langt retning et rettslig halmstrå til nakent beste for sine håndfaste særinteresser. En enslig lovparagraf kan være nok til å vinne frem for den freidige, der politisk drakamp tidligere kunne ta tiår og mobilisere menneskemasser på hver side. Og i de ytterste tilfellene kan den liberale rettsstaten tenkes å komme i strid med den samfunnskontrakt vi har kjempet frem i dette landet. Og det vil aldri være

“Når EUs mektigste medlemsland gir førstehjelp til sine forbundsfeller, blir det ytterligere synd på pasientene og bedre kår for hjelperne.”

kalles nødvendige reformer bestemt av EU og det internasjonale kredittvesen. Da tyr folk til gatene, som vi ser. Slik er det i grove trekk, tilpasset Gateavisas måte å si tingene på. Utenforlandet Norge klarer seg forøvrig uansett, stinne av cash og hell som vi er.

En liten ting å nevne, kanskje: Som gymnasiast vant jeg en stilskrivingskonkurranse med tema Europa og fikk sammen med 18 andre skrivende ungdommer fra like mange europeiske land en studietur i premie. Turen gikk til Europa-samarbeidets hovedinstitusjoner, og vi ble gjort stas på av vertskapet rundt omkring. Jeg fikk etterhvert nok av all den Euro-svada

meningen.

Problemstillingen har falt enkelte av mine kolleger blytungt for brystet, og de har fektet vilt, mens jeg har tatt det, hva skal jeg si, jo tilmålt pent.

Jeg viser ellers til den fulle koffert av dokumenter vi har skrevet.

Øyvind Østerud har talt. Og det er konsekvens i hans linje. Han innprenter kravet til våken omsorg for konsekvensene i våre tanker, ord og gjerninger, Slik omsorg må enhver vise som vil verden håndfast vel.

Av Marius Hauge

Unge uføre

EN GRUNN

den store diskusjonen: hvorfor er det plutselig kjempemange unge uføre? svarene er mange, mye går på latskap og juks.

det tåpeligste svaret jeg har sett kom fra minerva som mente uføretrygd er et valg mange tar fordi de er for late til å jobbe, har null samfunnsmoral og ønsker å være lufattige hele livet og ikke bidra til fellesskapet. de hadde et eneste "faktum": det at uføretrygd ofte finnes i klynger, i samme familier i flere generasjoner.

bor disse familiene sannsynligvis i samme boliger store deler av livet? boliger som svært ofte har fukt, mugg og soppskader? kommunale boliger i oslo er en absolutt skam og har vært det mange tiår. aftenposten aften er full av oppslag med bilder fra kommunale gårder, stappfulle av mugg, råte, sopp og skadedyr.

kan det hende det er disse boforholdene som fører til skade? skade som fører til uføretrygd?

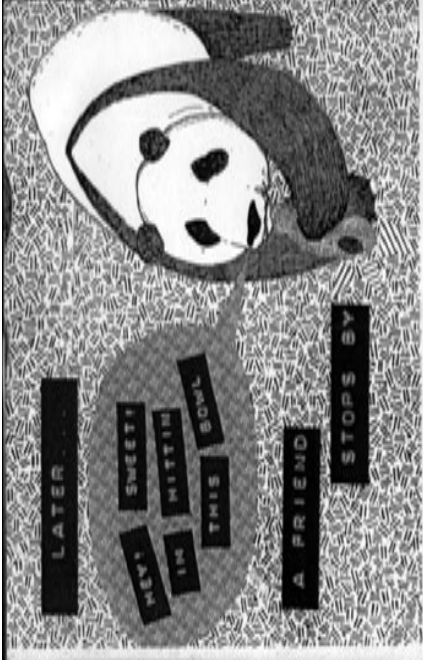
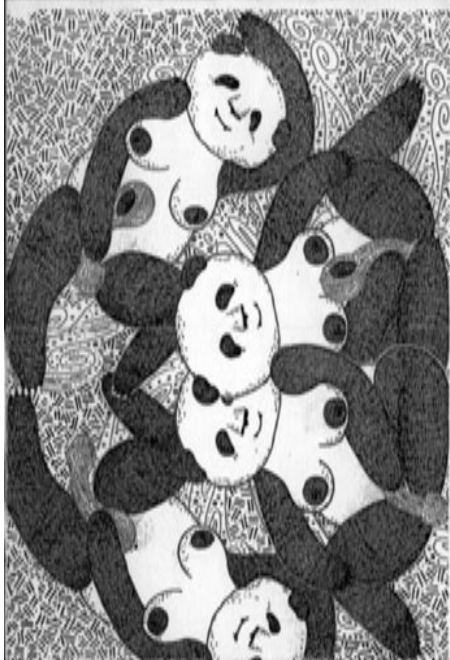
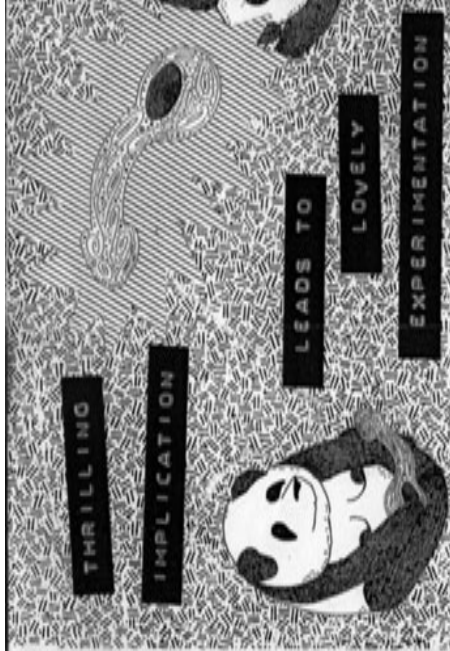
minerva hopper rett på den første fellesfaktoren de ser og lar være å bruke ett ekstra minutt på å tenke videre.

slett håndverk er nå en ting men det plager meg med hvilken letthet minerva kaster alvorlige fatwaer over andre mennesker.

de er jo så opptatt av frihet, kaller de seg ikke liberalister? men deres egen frihet synes å være viktigere enn andres.

det er jo den fundamentale forskjellen på liberalisme og anarkisme. anarkismen sier ikke plage andre, gjøre som du vil, liberalismen sier gjøre som du vil.

setter vi de økende tallene for barnefattigdom i oslo (barn som altså vokser opp i disse kummerlige boligene) opp mot de økende tallene i unge uføre er

- Hva skjedde egentlig med dem?

vi langt på vei i et fornuftig svar på hvorfor disse tallene stiger kraftig.

EN GRUNN TIL

en stor grunn til er det voldsomme antallet barn og unge i norge som blir unødvendig medisintert i stykker fra ung alder.

hvordan tror du de fungerer når de blir store? ikke alltid så jævlig bra faktisk.

er de late og jukser seg til uføretrygd?

norge ligger nær toppen i verden på sentralstimulering av hjernene til barn og ungdom og bruk av sovemidler. det er skikkelig dårlige greier, man skal ikke forandre en hjerne som ikke er ferdig utviklet ennå.

hva gjør det med små mennesker?

svaret ser vi i tallene. psykisk sykdom har sinnsvakt eksplodert siden medisineringseksperimentene startet for minst 30 år siden.

EN TREDJE GRUNN

har norge endret seg fra en ekstrem til den andre i vanvittig tempo i det siste?

vokste dine foreldre opp i et lutfattig land? bor du nå i verdens rikeste? hva har det gjort med oss? hva har vi gjort med det?

da jeg var liten var vi ute og lekte, ute av syne for alle voksne i mange timer hver eneste dag. i dag ser jeg og hører at barn aldri får være uten voksenoppsyn fordi det lisom er for "farlig". en av mange store endringer i barns frihet og menneskeverd.

hva gjør det med ungene? svaret ser vi i tallene. psykisk sykdom har sinnsvakt eksplodert. våre foreldre lærte sin barneoppdragelse av mennesker som hadde lite

pengar og mye tid. kan det automatisk endres 180 grader rundt til å fungere i den oppdragelsen de ga oss i en tid da endringen kom og vanlige familier plutselig kunne begynne å bli rike, reise verden rundt, kjøpe fine ting, bare de jobbet noen timer mer om dagen? eller mange

timer mer om dagen.

hvem ble ofret der? hvordan gikk det med oppdragelse og overføring av kunnskap og kompetanse til neste generasjon i det regnestykket der? og nå er mange av dem inkompetente på livet. quelle surprise.

ALLTID EN GRUNN

propagandastøyen. det er alltid en grunn. gi unga et sunt fritt sted å være uten reklame og søppel og se om de får det bedre.

KITTY KATT

Frihet til informerte handlinger

En presentasjon av Simone Weil

Simone Weil (1909-1943) var en fransk filosof, venstreradikal aktivist og etterhvert kristen mystiker. Hun var spesielt opptatt av mengden av menneskelig lidelse i sin samtid som skyldtes undertrykkelse, og hadde en iboende hang til å aksjonere, samt å identifisere seg med urettferdig behandlede, det siste eksemplifisert ved at hun nektet å spise mer enn det hun antok at var mattilgangen til landsmenn i de tyskokkuperte delene av Frankrike i 1943. Men denne følsomheten til tross, klarte Simone Weil også å se undertrykkelsen i et systemisk perspektiv: Hun skrev sirlige analyser av mulighetene for å øke enkeltmenneskets grad av handlefrihet, tidvis som et oppgjør med

marxistene og liberalistenes forenklete modeller, sosialdemokratiske tenkeres begrensede idealer og alle som forsøkte å flytte fokuset fra materielle samfunnsforhold til rettferdiggjørelser. Disse analysene gjorde at Simone Weil erkjente hvor mye undertrykkelse som antagelig alltid ville komme til å eksistere, men da fant hun Jesus, og fikk en overnaturlig grunn til å kjempe videre, samt godta at mulighetene for undertrykkelse ville fortsette å være der, fordi Jesus, gjennom korsfestelsen, hadde vist at Gud var med deg i lidelsen og hadde kjent på undertrykkelse selv. I det følgende skal jeg utdype disse sidene ved tenkningen hennes.

Den avdøde, amerikanske skribenten Susan Sontag skrev en gang at det umulig kunne finnes mer enn et titalls mennesker som ville bifalle Simone Weils selvutslettende holdninger og livsførsel, for ikke å snakke om de intellektuelle blindflekkenes hennes, som ble ytterligere forsterket av at damen var så dyptgående og konsekvent. Når Weil likevel ble lest med interesse, hevdet Sontag, så var det fordi de ytterliggående slutningsrekkene kunne utdype ens egne balanserte. Et godt stykke på vei, er dette riktig.

I det følgende skal jeg imidlertid hoppe bukk over de dårligst underbygde påstandene til Weil, og heller ikke dvele ved selvutslettelsen. Isteden skal jeg først beskrive hvordan Weil kom frem til frihetsforståelsen sin, og hvordan denne fikk henne til å kritisere både liberalismen og det meste av venstresiden for ikke å ta høyde for de mest grunnleggende mekanismene for menneskelig undertrykkelse og ufrihet, som hun mente å ha kartlagt. Deretter skal jeg forklare hvorfor Weil satte frihetsforståelsen i sammenheng med behovet for sosialistisk ressursfordeling. Jeg skal også forklare hvordan omvendelsen til kristendom utfylte livssynet hennes, ved å sette selvforsakelsen og medfølelsen i et motiverende rammeverk, fremfor at det forble gitte personlighetstrekk.

Tidlig liv

Simone Weil ble født til velstående, jødiske kår i Paris i 1909, som den yngste av to søsken. Broren hennes, André Weil, ble senere en kjent matematiker. De to ble oppdratt av omsorgsfulle og frittenkende foreldre, som Simone Weil forble tett tilknyttet frem til hun døde i 1943, 34 år gammel.

Veldig tidlig utmerket hun seg som intelligent, for eksempel ved å lese gammelgresk fra fylte tolv, og sanskrit en del senere. Hun var også mer enn normalt sosialt engasjert: Som seksåring nektet hun å spise sukker i solidaritet med utstasjonerte tropper under første verdenskrig, fordi disse ikke hadde tilgang på søtstoffet. Ved fylte ti erklærte hun seg bolsjevik, og begynte å lese det franske kommunistpartiets avis.

Fra 1925 til 1928 studerte Simone Weil på en skole ved navn *Lycée Henri IV*. Dette for å forberede seg til opptakseksamen ved nasjonaluniversitetet i Paris. Mens Weil forberedte seg til eksamenen, som hun bestod med beste resultat, skal medstudenten Simone de Bouvoir (1908-1986), som kom på andreplass, ha henvendt seg til henne, fordi Bouvoir hadde latt seg

fascinere av Weils asketiske livsførsel og følsomhet for andres lidelse. I samtalen som fulgte, skal Weil da ha erklært at "det eneste som telte" var en revolusjon som ville "få alle sultende mennesker på jorden". Bouvoir skal ha svart at problemet var å "finne en grunn til at menneskene skulle eksistere", som det står gjengitt, hvorpå Weil betraktet henne og sa: "Det er lett å se at du aldri har gått sulten."

Simone Weil fortsatte å ha denne medfølelsen som utgangspunkt for tenkningen sin, men forlot etterhvert revolusjonstanken.

Viktigheten av å handle

Mens Weil fortsatt gikk på *Lycée Henri IV*, ble hun påvirket av en lærer ved navn Emile-Auguste Chartier. Denne Chartier betonte viktigheten av å gjøre egne vurderinger, for eksempel stilt overfor en påstand, men mente samtidig at enkeltmennesket virkeliggjorde mulighetene for dette ved å handle i verden. Med dette mente han at kunnskapen som trengtes

for å gjøre en vurdering, ikke var avhengig av sinnet alene, men av sinnets forhold til kroppen, til viljestyrte kroppsbevegelser, med viljen her forstått som noe som kun eksisterte i handling, og dermed til den eksterne verden.

Weil eksemplifiserte dette med faren til en medstudent som først hadde vært fisker, men deretter begynt på universitetet:

"Etter å ha lært, på Newfoundland-båtene, at mennesket er i stand til å overskride tilsynelatende uoverkommelig trettighet og lidelse hver dag, klarte han ikke å la seg forføre av briljante argumenter som demonstrerte at mennesket ikke er fritt, at det ikke finnes noen menneskelig ånd eller at sannhet bare er et ord."

Når Chartier og Weil betonte viktigheten av å gjøre egne vurderinger, for eksempel stilt overfor en påstand, mente de altså at de indre slutningsrekkene måtte bryne seg mot kunnskap om materielle forhold, ideelt sett mot kunnskap man hadde innhentet gjennom erfaring, altså ved å handle i verden.

Tidlig forståelse av nevearbeid

Simone Weil betraktet av den grunn fiskeren, hvis livserfaring skar gjennom tendensiøse påstander, som et eksempel til etterfølgelse. Etter å ha besøkt en liten fiskerlandsby i 1931, ble årsaken til dette tydeliggjort:

"Til enhver tid holdt styrmannen – gjennom den svake, men *fokuserte* kraften i musklene sine mot ror og åre – likevekten med den enorme mengden luft og vann. (...) Det finnes ikke noen edlere skjebne for mennesket enn den som setter det i direktekontakt med [utenforliggende forhold som må mestres, som for eksempel naturforholdene]."

Fordi evnen til å vurdere andres påstander hang sammen med ens handlinger i verden, og kontakten med fiskerne hadde vist at en utviklet forståelse av verdens forholdsmessige betingelser gjennom nevearbeid, begynte Weil å betrakte nevearbeid som et ideal. Samtidig som hun studerte, pleide derfor Weil å arbeide på gården til en medstudent. Dette var rett nok noen år før besøket i fiskerlandsbyen, men det er nærliggende å slutte at innsiktene fra 1931 klargjorde ideer som var eldre.

Weil benyttet også et lengre besøk hos slektninger til å plukke poteter i ti timer daglig. I 1928 meldte hun seg til en internasjonal brigade som utførte nevearbeid som et alternativ til militærtjeneste, men fordi hun ønsket en posisjon som var forbeholdt menn, ble hun nektet deltakelse.

Tidlig frihetsforståelse

Ettersom mennesket var underlagt de forholdsmessige betingelsene som utgjør naturen, hevdet Weil, så lot det på den ene siden til å være født som slave. På den annen side var mennesket et tenkende vesen, og ville derfor aldri slutte å forestille seg ubetinget frihet, ofte som en fortidig gullalder eller en fremtidig utopi. Simone Weil mente at man burde legge slike forestillinger tilside, og heller konkretisere hva en ideell frihetstilstand ville innebære. Dette berodde ikke på at hun trodde at man ville nå idealtilstanden, men at man best kunne gjenkjenne forbedrede forhold i lys av idealet.

Ettersom den observerbare virkeligheten, innbefattet uforutsigbarheten innenfor naturlovmessigheten, tilsa at man aldri ville slutte å møte utfordringer, mente Weil at frihetsforståelsen burde ta høyde for dette. Den burde med andre ord ikke basere seg på muligheten for å oppnå tilfredsstillelse uten forutgående bestrebelser. Personlig trodde hun at et slikt fokus

uansett ville føre til ufrihet:

”[I en] eksistens hvor ideen om arbeid mer eller mindre hadde forsvunnet, ville en være overlatt begjærenes lek, og muligens galskap.”

Ekte frihet, konkluderte derfor Weil, baserte seg ikke på forholdet mellom begjær og tilfredsstillelse, men på forholdet mellom tanke og handling. Et helt fritt menneske var det hvis hver handling fulgte fra en forutgående vurdering av målet det hadde satt seg, og av hvilke handlingsrekker som sømmet seg for å nå målet. Ekte frihet lå med andre ord i å velge mellom å følge sporene en var blitt plassert i av gitte faktorer, eller å tilpasse seg den indre representasjonen av dem, for deretter å gjøre målrettede valg mellom ønsket og uønsket.

Utfordringer for friheten

Neste steg for Weil, ble da å vurdere hvilke hindre som stod mellom enkeltmennesket og frihetsidealet, og hvordan en kunne nærme seg det. Hun begynte med størrelsen på verden. Komplexiteten som fulgte av dennes størrelsesforhold, tilsa at hver minste planlagte tankerekke for å nå et mål, åpnet for uendelig med tilfeldige inntreff. Dette dilemmaet kunne tildels løses ved å godta mangelen på kontroll, hvis man samtidig forsøkte å forutse mulige inntreff.

Weil så også et hinder i vår egen kropp. Dette fordi det ikke alltid var samsvar mellom hva sinnet ønsket på den ene siden og hva kroppen gjorde på den andre. Noen ganger gjorde kroppen hva sinnet begjærte uten at sinnet hadde bestemt seg, som når man tenker at man burde jobbe effektivt, men ender med å ødsle bort hele dagen, hvis jeg skal finne på et eksempel. Andre ganger gikk handlingene våre forut for tankene, som når man skjeller ut noen på impuls. Weil så også noen utfordringer som jeg ikke skal gå inn på her.

”I en eksistens hvor ideen om arbeid mer eller mindre hadde forsvunnet, ville en være overlatt begjærenes lek, og muligens galskap.”

- Simone Weil

Samfunnsformen

Den hovedsakelige utfordringen for handlefriheten vår, mente Weil at lå i samfunnsformen. Selv om vilkårligheten innenfor naturlovene kunne gå imot ens forventninger eller ødelegge noe man hadde bygd opp, forble likevel naturen viljeløs. Den tok aldri fra oss mulighetene for å handle etter personlige vurderinger, og kunne forstås fra utsiden.

Menneskesinnet, derimot, skilte seg fra resten av naturen ved å basere seg på allslags tanker og følelser. Disse tankene og følelsene kunne ikke nødvendigvis forstås fra utsiden. Så langt som individet var avhengig av andre mennesker, risikerte det derfor å måtte sette forstanden tilside, for heller å trygle eller true gjennom viljen sin. Ettersom det ikke var grenser for hvilke pinsler eller gleder mennesker kunne utsette hverandre for, risikerte det også å havne i dypere avgrunner av frykt og begjær enn overfor naturen alene. Hvis en, av plasshensyn, omgår Weils tanker om vold som sådan, blir spørsmålet da: Hvilke forutsetninger for å frata den enkelte handlefrihet mente Weil at lå i samfunnsformen, og hvordan kunne en gardere seg mot dem?

Forutsetninger for undertrykkelse

Hvis samfunnet fratok enkeltmennesket handlefriheten, var samfunnet, ifølge Weil,

blitt undertrykkende. I samfunn som hadde utviklet seg forbi små grupper med samle-re og jegere, bygde denne undertrykkelsen på visse forutsetninger:

Den første forutsetningen var opprettelsen av privilegier. Når samhandlingen mellom mennesker nådde en viss størrelse, for eksempel i tidlige bysamfunn, der det hadde oppstått egne områder for ulike yrker, så ble samhandlingen noen fås privilegium å koordinere. Dette kunne ta flere former:

Den ene formen var kunnskapsbasert. På forskjellige steder og tidspunkter i riktig gamle dager, så Weil eksempelvis for seg at de magiske ritualene for å beherske naturen, slike som spådomskunst, kunne ha blitt for mangfoldige og kompliserte til at samtlige forstod dem. Dermed ble de privilegiet til et sjikt av religiøse forstandere, som kunne herske gjennom den suggestive kontrollen dette ga.

Mer sentralt for å forstå Weil, er imidlertid at hun mente å se en moderne variant av dette i spesialiseringen av kunnskap. I en automatisert bilfabrikk, for eksempel, ville metoden for å bygge en bil ligge hos forskerne og ingeniørene, mens arbeiderne var henvist samlebåndet, der de plasserte én metalldel på en annen. Arbeiderne var med andre ord ikke fristilt å handle etter kunnskapsbaserte vurderinger, i motsetning til forskerne og ingeniørene. Av den grunn betraktet Weil spesialisering som en spesielt viktig kilde til undertrykkelse i moderne samfunn.

En annen type privilegium, var militær- og våpenmakt. For å lete frem et eksempel: Da den første ordentlige sivilisasjonen, *Sumer*, som bestod av sumeriske bystater i det nåværende Irak, ble opprettet cirka 3500 år f.Kr, hadde ikke bystatene noe felles forsvar. Av den grunn var de sårbare for erobrere utenfra, og ble også erobret, av nomadiske semitter, som var kjent som gode krigere. I år 2400 f.Kr. hadde den semittiske lederen Sargon kontroll over hele det sumeriske riket.

En annen fordel med våpenmakt, var at selv om en ikke klarte å nyttiggjøre ressursene i et område selv, ville militær- og våpenmakt gjøre en i stand til å høste fruktene av andres arbeid, fordi de arbeidende ikke greide å beskytte seg. Den europeiske koloniseringen av Afrika i foregående århundrer, kan tjene som eksempel på dette. Da Kong Leopold annekterte Kongo i 1885, plyndret han eksempelvis landet for rågummi og elfenben.

Den tredje typen privilegium, var kontroll over pengestrømmen. Når arbeidsdelingen var gått så langt at den arbeidende måtte bytte i hvert fall noen av produktene sine mot andres, ble organiseringen av utvekslingssystemet monopolet til de som, ved å bestemme over det, kunne tilrane seg verdien av andres arbeid. Uten at Weil viser til dette, kan en eksemplifisere med hvordan det romerske imperiet innførte sin egen myntstandard i erobrede områder, og avkrevde skatt fra disse. En kan selvfølgelig også hente eksempler fra det private næringsliv: Da de godt organiserte bilindustriarbeiderne i Detroit og Michigan trappet opp aktivismen sin for bedre arbeidsvilkår på 1980-tallet, flyttet eiendomsbesitterne industrien ut av disse byene. Den økonomiske ruinen som fulgte av dette, er blitt stående som et eksempel til skrekk og advarsel på konsekvensene av å utfordre private aktørers rett til å legge premisser for levestandarden, så langt som man er avhengig av en inntekt.

Når ett eller flere av disse tre privilegiene, spesialisert kunnskap, våpenmakt og penger, var blitt monopolet til visse sjikt med mennesker, kunne disse, ifølge Weil, undertrykke de svakere stilte. Det som gjorde at skillet mellom makthavere og undertrykte aldri ble utjevnet, men utelukkende gikk over i nye former, var en ytterligere forutsetning for undertrykkelse utover privilegiene, nemlig *kampen om makt*.

“I samfunnets underordning til individet, ligger definisjonen på ekte demokrati og også sosialisme.”

- Simone Weil

Kampen om makt

Ettersom kunnskap, våpen og økonomiske ressurser alltid ville eksistere utover de enkelte makthaveres kontrollområde, ville aldri noen besitte makten helt og holdent, men kun delta i kampen om makt. Av den grunn kunne det bli nødvendig for makthaverne å utvide kontrollområdet, for eksempel gjennom erobringer, fordi utvidelse av riket ville gi materielle ressurser som styrket ens posisjon overfor konkurrerende makter. Dette kan illustreres med hvordan det egyptiske og babylonske riket kjempet om land og innflytelse i over tusen år. Det kan også eksemplifiseres med kapitalistiske foretaks behov for å utvide virkeområdet sitt.

Et annet problem for enhver makthaver, var at mennesket, i form av å tenke, hadde en iboende tendens til selvbestemmelse. Derfor måtte overmakten gjenspeiles i undersåttene. Dette kan eksemplifiseres med hvordan romerske soldater og byråkrater, så fort imperiet hadde erobret nye områder, begynte å spre imperiets ordninger og væremåter i de nye provinsene, slik at de erobrede ble sosialisert inn i riket og fikk egeninteresse av å vedlikeholde det. I tillegg måtte makthaverne være obs internt oppvigleri, noe en kan eksemplifisere med at samme imperium måtte slå ned opptøyene til gjeldstyngede bønder i andre og første århundre før Kristus.

At den spredte tilgjengeligheten av kunnskap, våpen og økonomiske ressurser, kombinert med enkeltmenneskets selvstendig reflekterende tendens, førte til en evig kamp om maktområder, mente Weil

at ledet til et definerende trekk ved undertrykkelsen som fulgte av dette, nemlig *reverseringen av mål og midler*. Så langt som menneskene samhandlet om å bedre forholdene de levde under, for eksempel ved å pløye og vedlikeholde et jordbruksområde, ville de kun besitte makt i form av en handlingsmåte som overskred det begrensede handlingsrommet til den enkelte. Makten ville da være et *middel* for å bedre menneskenes liv. På grunn av den stadige trusselen om andres overmakt, ble imidlertid *mennesket* et middel for at *makten* kunne hevde seg. Et eksempel på dette, var når fabrikkarbeiderne måtte produsere overskuddslagre som bedriftseieren kunne tjene til ytterligere investeringer gjennom, dette for å hevde seg overfor konkurrerende bedrifter. På denne måten ble selve produksjonen et

mål, og menneskene et middel. Fordi maktposisjonen man ønsket å oppnå, aldri kunne holdes stabil, ledet dessuten reverseringen til et kollektivt spill som ingen kontrollerte, men som det var vanskelig å se noen vei ut av.

Et ideelt samfunn

På tross av denne tilsynelatende håpløsheten, forsøkte Weil å skissere noen ideelle forutsetninger for et fritt samfunn. Et fritt

samfunn ville si et der hver enkelt definerte tilværelsen sin gjennom selvstendig vurderte handlingsrekker, fremfor å bli påtvunget samfunnets ordninger.

Å få til dette, forutsatte en type materiell sameksistens der hver eneste handling fulgte av enkeltpersonens klare vurderinger. Uten å referere til noen ekstern regel, måtte hver enkelt tilpasse bevegelsene sine ikke bare til arbeidet som måtte gjøres, hvilket vil si det arbeidet som var knyttet til fellesskapets ressursgrunnlag, men også til bevegelsene til de andre i kollektivet.

Dette forutsatte igjen at den tekniske utdannelsen var tilstrekkelig spredd, og samsvaret mellom teknikkene i de forskjellige arbeidsformene tilstrekkelig, til at hver enkelt kunne danne seg en klar forståelse av alle de spesialiserte prosedyrene. Det forutsatte også at det enkelte kollektiv aldri ble for stort for den enkeltes oversyn, og at hver enkelt hadde en presis forståelse av samhandlingen med andre kollektiver, for eksempel om utvekslingen av produkter. Dessuten måtte interessefellesskapet mellom de enkelte i kollektivet samt kollektivene som sådan, være tydelig nok til å avskaffe konkurranseholdninger.

Hvis den enkelte i så stor grad som mulig ble tvunget til å tenke mens han eller hun handlet, samfunnsformen maksimerte vedkommendes muligheter for å kontrollere det kollektive livet og han eller hun nøt mest mulig uavhengighet, reflekterte Weil, så ville kollektivet til enhver tid være i samsvar med folkeviljen. Dette fordi hver enkelt var posisjonert å kontrollere helheten.

Simone Weil som anarkistmilits i den spanske borgerkrigen.

Sosialistisk grunnsyn

Simone Weil forstod det beskrevne samfunnet som relativt usannsynlig. Når hun likevel utpenslet utopien, var det, som med frihetsforståelsen, for å kunne vurdere rådende forhold opp mot et ideal. Hun tolket idealet sosialistisk:

”I samfunnets underordning til individet, ligger definisjonen på ekte demokrati og også sosialisme.”

Dette fordi ekte sosialisme forutsatte alles råderett over og forståelse av det tilgjengelige ressursgrunnlaget, innbefattet produksjonsmidlene, samt organisatoriske evner til å forvalte det jevnbyrdig.

Avvisning av liberalismen

Weil tok derfor avstand fra liberalismens ”frihet” til å inngå rettslig bindende kontrakter med en arbeidsgiver. Med henvisning til moderne fabrikker, skyldtes dette delvis at eiendomsbesitterens kontroll over jobbplassen ikke ga arbeidstakeren råderett over produksjonsmidlene. Et mer sentralt aspekt for Weil, var imidlertid uviljen hennes mot spesialisering:

Hvis de automatiserte maskinene, ved å være konstruert av ingeniører og teknikere, fratok arbeideren forståelse av arbeidsprosessen, og det tilhørende nevenarbeidet, ved å følge føringene til én eller flere koordineringseksperter, fratok arbeideren den intellektuelle kontrollen over sine egne bevegelser, så var situasjonen undertrykkende. Friheten til å velge å underskrive en kontrakt, var av den grunn ikke verdt noe. Etter å selv ha jobbet ett år som fabrikkarbeider i 1934/35, utviklet Weil en dypere forståelse av hvordan det mekaniserte arbeidet også skapte en fremmedgjørende selvforståelse, ved at det bekreftet enkeltmenneskets ubetydelighet. Argumentene hennes for dette, skal jeg imidlertid komme tilbake til.

Den enkeltes verdighet

At Weil kritiserte ufriheten som fulgte av spesialisering, innebar *ikke* at hun ønsket seg tilbake til førindustrielle tilstander. Hun var nøye på å anerkjenne produksjonsfordelene ved fabrikkenes størrelse, avanserte behov for koordinering og visse grad av spesialisering. Snarere var idealet hennes en fabrikkarbeider med tekniske og administrative ferdigheter, og et produksjonsnivå som hele tiden ble målt etter graden av verdighet i arbeidet, forstått som at arbeideren hadde full oversikt og råderett over prosessen. Fordi hun var skeptisk til hvordan politiske partier reproduserte skillet mellom administrative og utøvende funksjoner, medførte dette at Simone Weil knyttet seg til den franske, *syndikalistiske* bevegelsen.

Syndikalistiske sympatier

Syndikalismen var en retning i arbeiderbevegelsen som forfektet flatt selvstyre på arbeidsplassen. Videre var idealet at samfunnet skulle organiseres rundt små sammenslutninger av arbeidere, som samvirket med andre sammenslutninger gjennom arbeiderråd, disse bestående av tilbakekallbare utsendinger med begrenset mandat. Arbeiderrådene skulle organisere et samarbeidssystem for utveksling av varer, arbeidskraft og andre nødvendigheter, altså et som ikke virket på premissene til konkurrerende aktører som stater og bedrifter.

Rundt århundreskiftet var syndikalismen blitt utfyllt av anarkismens ideer om direkteaksjon, hvilket vil si handlinger som realiserer det ønskede målet, som for eksempel arbeiderstyre gjennom okkupasjon av fabrikkene, fremfor å gå omveier om politisk maktovertakelse. I større grad enn England og Tyskland, var fransk arbeiderbevegelse sterkt påvirket av syndikalismen, med dens innflytelse fra anarkis-

men.

En spesielt viktig del av syndikalistisk tankegang for Weil, var ideen om å gi arbeiderne høyere utdanning. I Frankrike hadde lokale sammenslutninger av fagforeninger, kalt *bourses du travail*, pleid å sponse egne undervisningstilbud for arbeiderklassen. Disse tilbudene var kommet i stand gjennom Fernand Pelloutier, en sentral skikkelse i fransk syndikalistbevegelse, og utgjorde forløperen til undervisningstilbud som var samtidige med Weil. Mens Weil studerte, pleide hun derfor å undervise på en skole for jernbanearbeidere. Man kan lese fra tekstene Weil etterlot at hun fant dette meningsfylt:

”Det viktigste [arbeidet for et mindre lagdelt samfunn] er *populariseringen av kunnskap*, og spesielt av vitenskapelig kunnskap. Kultur er et privilegium som, i disse dager, gir makt til klassen som besitter det.”

Weils selvforståelse

Gleden over å undervise, kan kanskje også ha hengt sammen med Weil sin selvforståelse. Ettersom Weil kom fra et privilegert og intellektuelt samfunns-sjikt, ønsket hun ikke å lede arbeiderne mot et mål som de ikke selv hadde satt seg, eller til å ta risikoer som hun ikke behøvde. For å sitere:

”Hvis proletarene er tilfredse med reformer, er de velkomne til det. Det er de som er nødt til å bære risikoene og ikke minst ansvaret ved en revolusjon; det er opp til dem å lage revolusjon eller ikke. Jeg ønsker å hjelpe dem med det hvis jeg kan, ikke dytte dem inn i det.”

Dette fikk henne til å ta avstand fra Karl Marx (1818-1883) sine argumenter for arbeiderrevolusjonens nødvendighet.

Karl Marx om arbeiderrevolusjonens nødvendighet

Karl Marx hadde ment at industriarbeidere som ble frarøvet handlefriheten ved å underkastes maskineriet, hadde som *historisk oppgave* å lage revolusjon. Dette fulgte av historieforståelsen hans:

Ifølge Marx kunne historien leses som forskjellige herskerklassers besittelse av produksjonsmidlene. Hver herskerklasse hadde som, rett nok ubevisst, oppgave å utvikle produksjonsmidlene så langt som mulig, frem til samfunnsformen de representerte, ble et hinder mot ytterligere utvikling. Da lagde klassen under revolusjon, overtok som herskerklasse og gjentok prosessen. Et eksempel:

Den europeiske middelalderens føydalsamfunn hadde vært organisert rundt et adelskap med militære plikter overfor kongedømmet, der adelskapet fikk egne landområder i gjenytelse. Disse landområdene lot adelen såkalte *vasaller* administrere for seg, mot militære plikter fra disse til adelen. Nederst på rangstigen av militært forpliktete, fant man den lokale godseieren. Under ham igjen, stod bønderne. Bønderne ble tilbudt et stykke jord samt militær beskyttelse fra godseieren, mot å betale avgift for å få lov å dyrke den. Slike skatter og avgifter, som gikk fra bønderne og oppover til adelen, sistnevnte med skattefritak fordi de kunne stille med hær for kongen, bestod hovedsakelig av matlagre, eksempelvis korn.

I byene foregikk det større grad av handel, gjennom det man kalte *laug*. Et laug ville si en sammenslutning av håndverkere eller kjøpmenn innenfor samme fag. Laugene hadde monopol i byene hvor de befant seg, bestemte hvem som skulle

tas i opplæring og var derfor sikret mot konkurranse.

Etterhvert var disse maktforholdene begynt å forandre seg. Dette forklarte Marx med at handelsnæringen, skipsfarten og industriproduksjonen var blitt stimulert av økt tilgang på utenlandske markeder, koloniseringen av Amerika og tilhørende handel med koloniene. Den økte ressurstilgangen som fulgte av dette, gjorde at nye varer og mer effektive produksjonsteknikker ble stadig mer etterspurt i Europa.

Denne etterspørselen kunne imidlertid ikke dekkes av de lukkede laugene, som manglet kapasitet. Av den grunn forsvant laugsystemets inndeling i fagmonopoler. Isteden fikk man spesialisert industriproduksjon, eksempelvis i det sene 1700-tallets fabrikker for spinning og veving av bomull, der én fabrikk rommet flere typer fagpersoner. Disse fabrikkene lot seg bedre administrere av konkurrerende eiendomsbesittere, som utvidet maktområdet sitt ved å investere overskuddet av det de solgte i ytterligere eiendom og produksjonsmidler. De lovregulerte bestemmelsene om patenter og opphavsretter som trengtes til dette, lot seg lettere regulere av sentraliserte rettsstater enn separate kongedømmer, slik at også føydalstrukturen ble svekket.

Karl Marx brukte dette som forklaring på den franske revolusjon. I den franske revolusjon hadde forretningsstanden i samfunnet, som oftere omtales som *borgerskapet*, ledet an i et væpnet opprør mot adelen og kongedømmet. Grunnen til at de kunne gjøre dette, ifølge Marx, var at den økte ressurstilgangen synliggjorde for forretningsstanden hvilken makt de kunne oppnå gjennom fri eiendomsrett og konkurrerende markedskrefter, under beskyttelse av en rettsstat med likhet for loven. Dette istedenfor å fortsette å ha adelen og kongedømmet som en klump om foten.

Så fort borgerskapets definisjonsmakt var blitt innført i etterkant av dette, mente Marx videre, så hadde det måttet maskinelle nyvinninger som dampmaskinen til for å dekke den stadig økende vareetterpørselen. Slike nyvinninger hadde dannet grunnlag for at produksjonskreftene kunne utvikle seg til industrikapitalismens overskuddslagre, og det var her Marx kom

frem til arbeiderklassens historiske rolle:

På samme måte som borgerskapet hadde styrtet adelen, mente Marx at arbeiderne ville lede an i et opprør mot borgerskapet, som nå hadde tatt over for adelen som herskerklasse. Dette fordi industrikapitalismens overskuddslagre åpnet for overflod for alle, bare man ble kvitt den private eiendomsretten som borgerskapet hvilte på. Fordi det ikke fantes ytterligere undersatser under arbeiderklassen, og produksjonsmidlene for første gang kunne tilby overflod for alle, ville denne revolusjonen utgjøre slutten på den historiske klassekampen, og begynnelsen på en tidsalder uten interessen motsetninger.

Ris og ros av Marx

Simone Weil var motstander av denne argumentrekken. Dette skyldtes at hun selv benyttet Marx' analyse av hvordan arbeiderne ble underkastet maskineriet. Fremfor å handle etter egne vurderinger, ble arbeiderne passive redskaper for de automatiserte maskinene, bedriftsadministrasjonen, innbefattet eksterne ingeniører og rådgivere, og eiendomsbesitteren. Denne umyndiggjøringen ble understøttet av statsbyråkratiet, militæret og politiet, så langt som den private eiendomsretten var hjemlet i lov. På disse punktene var hun enig med Marx. Der hun sluttet å følge ham, var i troen på at videreutvikling av produksjonskreftene ville overflødiggjøre undertrykkelsen.

Marx hadde ingen etterprøvbare beviser på at det ville gå slik. Likevel insisterte han på å forsterke produksjonskreftene etter modell av den private eiendomsretten, altså etter modell av eksempelvis de automatiserte bilfabrikkene til Henry Ford, som vel å merke var samtidig med Weil og ikke Marx. Marx forsvarte intensiveringen med en *lovnad* om fremtidig frihet, og undergravde på den måten arbeidernes mest nærliggende prioriteringer gjennom sin egen, særskilte innsikt. At denne særskilte innsikten hadde forrang, sannsynliggjorde at marxistene ville overta kontrollapparatet, i forstand byråkratiet, militæret og politiet, etter en eventuell revolusjon. To ytterligere faktorer som underbygde

Illustrasjon: Stein Christian Fagerbakken.

dette, var, for det første, at samfunnet som oppstod etter revolusjonen, ville fortsette å være sårbart for andre samfunns overmakt. Dermed ville det fortsatt måtte tvinge individet inn i produksjonen av for eksempel våpen, for å holde regimet konkurranse-dyktig. For det andre kunne man ikke vite om det tilgjengelige ressursgrunnlaget, som produksjonskreftene hvilte på, tillot stadig vekst, eller ville kreve bestemte rasjonaliseringstiltak.

Ved å følge Marx' historieforståelse, videreførte man altså reverseringen av mål og midler, ved å insistere på en iboende verdi i utviklingen av produksjonskrefter. Det som forble verdifullt med Marx på tross av dette, var forståelsen av at samfunnsforandringer måtte være materielle, i forstand at de måtte øke den enkeltes muligheter for å forvalte produksjonsmidlene, hvilket vil si redskaper som fabrikker og maskiner, samt landområder.

Livet etter studiene

Mens Simone Weil studerte, hadde hun lite venner, mye fordi hun hele tiden konfronterte medelever i korridorene med ønske om at de skulle skrive under på en kampanje eller donere penger til et streikefond. Da hun ble skikket til professorstilling i filosofi i 1931, begynte hun først å undervise i en industriby etter eget ønske. Der fornærmet hun en overordnet ved å uttrykke revolusjonære holdninger, og måtte reise videre til en jenteskole i Le Puy, en småby i Sørøst-Frankrike. Som filosofilærer i Le Puy, ble hun veldig godt likt. Tidligere elever har fortalt at hun oppviste tålmodighet med den enkelte, kombinert med en veldig selvforglemmende formidlingsmåte, som ikke var farget av hennes egne, politiske overbevisninger.

Erfaringer med venstresiden

Hun fortsatte imidlertid å være politisk aktiv, på fritiden. Hver uke tok hun en tretimers togtur til St. Etienne, der hun tilbrakte tid med militante arbeidere og fagforeningsledere. I tillegg underviste hun gruvearbeidere i en etterlevning av bourse du travail-bevegelsen. Hun oppsøkte også en gruppe syndikalister tilknyttet tidskriftet *La Revolution proletarienne*, og publiserte en artikkel ved navn *Prospekter: Går vi mot den proletære revolusjon?*. Denne klarte å provosere Lev Trotskij (1879-1940), en tidligere sentral, men på det tidspunktet landsforvist politiker i Sovjetunionen, så mye at han skrev et tilsvaer.

Utover dette hadde Weil et pragmatisk forhold til politikk. Hun ble med i den lokale lærerforeningen i Le Puy. På denne tiden var fagbevegelsen i Frankrike dominert av to landsdekkende sammenlutninger, *Confédération Générale du Travail* (CGT) og *Confédération Générale du Travail Unitaire* (CGTU). CGT hadde vært inspirert av revolusjonære, syndikalistiske ideer før første verdenskrig, men mistet mye av gløden. Imidlertid insisterte de på å være partipolitisk uavhengige, som var et viktig poeng for Weil. CGTU var tilknyttet Kommunistpartiet, men fordi de var mer militante enn CGT, betraktet Weil dem som bedre egnet til klassekamp. Hun meldte seg derfor inn i begge, og argumenterte for at de burde slå seg sammen.

Weil var også aktiv i demonstrasjoner. I desember 1931 deltok hun i en serie marsjer i Le Puy, der byens arbeidsløse gikk i flokk til byrådskontoret. Disse marsjene var organisert av Kommunistpartiet, som hun jo ikke var noen tilhenger av, men hun begrunnet deltakelsen sin slik:

”Kommunistene i Le Puy hadde bestemt seg for å kreve et velferdsfond for arbeidsløse i byen. Fordi jeg, for min del, synes det er riktig at en arbeidsløs person skal ha noe å spise, og så på det som min plikt å hjelpe dårlig stilte som ikke var i stand til å forsvare seg, så fulgte jeg de arbeidsløse

flere ganger til byrådet og ordføreren.”

På grunn av deltakelsen i marsjene, ble Weil truet med oppsigelse fra professorstillingen. Dette fikk en rekke elever med foreldre til å strømme til med støtte, hvorpå trusselen kokte bort.

Uenigheter med Lev Trotskij

Den nevnte artikkelen, ”Prospekter: Går vi mot den proletære revolusjon?”, inneholdt omfattende kritikk av styresettet i Sovjetunionen. Kritikken kan sees i lys av Weils uenigheter med Lev Trotskij:

Trotskij hadde reist til Russland i mai 1917 for å støtte den pågående revolusjonen mot tsarveldet. Han ble medlem av det kommunistiske Bolsjevikpartiet under Vladimir Lenin, og ledet militærkomiteen som styrtet den midlertidige regjeringen i oktober måned. Med Bolsjevikpartiet i regjeringsposisjon, fungerte Trotskij først som folkekommissær for utenriksvesenet. Deretter ble han leder for regjeringshæren, *Den røde hær*.

Utover 1920-tallet ble Trotskij gradvis mer sidestilt. Dette skyldtes kritikken hans av hvordan ettpartistaten, med all nasjonal eiendom underlagt partiet, var i ferd med å

tet å ytre egne meninger, som om det var sekretariatet over dem igjen som til enhver tid tok beslutninger. Ettpartistaten led derfor under *byråkratiske deformeringer*, som Trotskij kalte det.

Han fortsatte imidlertid å omtale Sovjetunionen som en *arbeiderstat*, fordi den private eiendomsretten var fjernet. Kuren som Trotskij foreskrev mot deformeringene, var en *politisk revolusjon*. Denne skulle ikke rokke ved prinsippet om all eiendom under ettpartistaten, men ta et

oppgjør med byråkratiseringstendensen.

Simone Weil sa seg enig med Trotskij i at en byråkratisk elite undertrykket arbeiderklassen i Sovjetunionen, men ikke i at en kunne kalle det en *arbeiderstat*. En arbeiderstat ville nemlig forutsatt arbeiderens fulle forståelse av den tekniske og administrative prosessen bak arbeidsoppgavene, samt frivillige samtykke i samarbeidsformen som oppgavene krevde.

Illustrasjon: Tristan Arturo Pulido

utvikle seg.

Hovedproblemet, slik Trotskij så det, var fraværet av demokrati innad i partiet. Når et lokalt partiutvalg skulle utrede et spørsmål, utnevnte partiet en sekretær til oppgaven, fremfor at lokalutvalget valgte den best egnede. Dette hadde ført til et gigantisk sjikt av byråkrater, fabrikkadministratører, tekniske eksperter, militærgeneraler og partifunksjonærer som ikke hadde forankring i befolkningen. Ettersom de ikke trengte samtykke fra befolkningsandelen de representerte, unnlot dette sjik-

”Ydmykelse har som effekt at det skaper forbudte soner der tanken ikke slipper inn, og som er svøpt i stillhet eller illusjon.”

- Simone Weil

tiske regimers, krevde egne ingeniører for visse typer maskiner, ingeniører som ikke trengte større helhetsforståelse av arbeidsprosessen enn nevearbeiderne på gulvet. I samfunnet som fulgte, der werken ingeniørene eller nevearbeiderne trengte en helhetsforståelse av samfunnet, ble den *koordinerende*, eller *byråkratiske* funksjonen essensiell.

Weil fortsatte artikkelen med at det ikke fantes materielle garantier for et sosialistisk samfunn, eksempelvis i verdenshistorien. I motsetning til hva Marx hadde trodd, kunne skillet mellom administrasjon og utøvelse forbli selvforsterkende uten private eiendomsbesittere. Alternativet som Weil isteden så for seg, var å ta et *moralsk* standpunkt om å understøtte arbeidernes egne og mest nærliggende kamper for frihet, sosialisme og verdighet. Selv om det var stor sannsynlighet for å tape, burde man understøtte arbeidernes egne og mest nærliggende kamper fordi det var *riktig*.

Møte med Trotskij

De refererte poengene (Artikkelen som sådan var et vidtfavnende verk) førte til et svarbrev fra Trotskij:

”Mens hun fortviler over de uheldige erfaringer med ’proletariatets diktatur’, har Simone Weil funnet trøst i en ny misjon: å forsvare personligheten sin mot samfunnet. En variant av den gamle liberalismen, polert med anarkistisk opprørhet.”

Hva Trotskij omgikk med denne holdningen, var at Weil hadde skrevet artikkelen i dyp bekymring over å kunne tilsluttes tiltak som gikk imot arbeidernes faktiske interesse, eksempelvis tiltak som ga falskt håp om sosialistisk seier, samt videreførte de intellektuelles overlegenhet. Trotskij forståelse av å representere et sett historiske forsikringer om seier, skyldtes, ifølge Weil, elitistiske feilslutninger i marxismen.

I 1933 fikk Lev Trotskij asyl i Frankrike, men ble nektet å delta på politiske møter. Weil så dette som en gylden mulighet for å drøfte uenigheter, og inviterte Trotskij med meningsfeller til å ha et hemmelig møte i huset til foreldrene hennes. Ifølge broren til Simone, André Weil, som også var tilstede, skal meningsbrytingen ha blitt voldsom, og endt med at Trotskij sa:

”Jeg skjønner at du er uenig med meg i nesten alt. Hvorfor har du innlosjert meg i hjemmet ditt? Tilhører du Frelsesarmeen?”

Permisjon fra læreryrket

Året etter at hun møtte Trotskij, søkte Weil det franske utdanningsdepartementet om ett års permisjon fra lærerstillingen. Formålet hun oppga, var å ”forberede en filosofisk tese om moderne teknikk, basisen for storindustri, sitt forhold til essensielle aspekter ved sivilisasjonen vår – det vil si, på den ene siden til den sosiale

organiseringen, og på den andre til kulturen vår.”

Den personlige årsaken til at hun søkte permisjon, var imidlertid mangelen på erfaring med fabrikkarbeid. Weil følte at dette svekket grunnlaget hennes for å forstå fremmedgjøringen som forekom under de automatiserte maskinene. Etter å ha fått permisjon for skoleåret 1934/35, tok derfor Weil en ufaglært fabrikkjobb i Paris, der hun besørget en maskin som lagde knapper og nagler. I tillegg hadde hun ansvar for å flytte metallspoler inn og ut av en ovn. Etter fire måneder skadet hun hånden sin, og tok nytt arbeid ved en pressmaskin i Boulogne. Herfra ble hun sparket uten forklaring i løpet av noen uker, og måtte bruke en snau måned på å lete etter ytterligere arbeid. Det fikk hun på en Renault-fabrikk i samme kommune, hvor hun forble frem til sent august. Deretter gikk hun tilbake til lærerstillingen.

Observasjoner fra gulvet

Noe av det første Simone Weil merket, var hvordan fabrikkjobbene skilte seg fra erfaringene med gårdsarbeid og fiske. Fordi nevarbeidet i disse tilfellene hadde måttet følge naturens rytmer, eksempelvis i form av skiftende sesonger, hadde det også gjenspeilet naturens blanding av gjentakelser og variasjon. Videre hadde arbeidet ledet til naturlige pauser, hvor enn korte, der man fikk overblikk over utført verk. På den måten ble pausene til ”klargjørende øyeblikk” av ”ubevegelighet og likevekt”.

På fabrikkene forholdt det seg stikk motsatt. Fremfor å lede til naturlige pauser og skiftende omstendigheter, var gjentakelsene monotone og vedvarende. Den enkelte arbeider måtte gjenta fem eller seks høyhastighetsbevegelser i det uendelige. Samtidig fulgte en uforutsigbarhet som bare var slitsom:

For eksempel kunne man, som arbeider, når som helst tas tilside av formannen og flyttes til en ny jobb, slik at man ikke hadde kontroll over tiden sin. Man måtte også være obs den konstante muligheten for uhell, eksempelvis en knelende maskin eller et verktøy som var blitt borte, fordi produksjonen forutsatte flyt. Dette skapte en uutholdelig tilstedeværelse i monotonien:

”Ingenting er verre enn en blanding av monoton og uhell. Det er gjensidig irriterende, i hvert fall når [mulighetene for] uhell er knyttet til angst.”

At mulighetene for uhell var knyttet til angst, skyldtes at uhellene alltid ble tilskrevet arbeideren, uten at man som arbeider protesterte. Det vedvarende presset fra produksjonsprosessen, kombinert med de åpenbare maktforholdene på arbeidsplassen, synliggjort for eksempel ved at arbeidere og administrasjon benyttet hvert sitt inngangsparti om morgenen, der arbeiderne måtte vente til åpningstid uansett vær, mens administrasjonen kunne gå inn og ut etter ønske, ledet nemlig til underkastelse:

”[Året som fabrikkarbeider lærte] meg to ting: Den første, bitreste og mest uventede, er at undertrykkelse, bortenfor en viss grad av intensitet, ikke fører til motstand, men [ofte til] total underkastelse (...). Jeg fikk bekreftet dette i mitt eget tilfelle – jeg, hvis karakter, som du har skjønnet [Hun skrev dette i et brev – forf. anm.], ikke er av føyeelig art.

’Den andre leksen er at menneskeheten er delt inn i to kategorier – de som betyr noe [Når Weil virket som universitetsprofessor, var hun eksempelvis i kategorien som betydde noe – forf. anm.], og de som ikke betyr noe. Når en befinner seg i den siste kategorien, fortøner det seg helt naturlig å ikke bety noe – noe som ikke vil si at det ikke er smertefullt.”

Hvorfor arbeidet gjorde en føyeelig

Etter å ha erfart hvordan presset fra produksjonsprosessen, kombinert med de lag-

delte maktforholdene, førte til underkastelse fremfor opprørstrang, forsøkte Weil å forklare *hvorfor* dette skjedde:

Mens man arbeidet på fabrikken, hadde ikke tankene noe verdifullt å engasjere seg i, i motsetning til når man fulgte naturens rytmer gjennom gårdsarbeid eller fiske. Likevel ble tankene tvunget til å være tilstede nettopp i arbeidssituasjonen, på grunn av hastigheten man ble tvunget til å opprettholde samt mulighetene for uhell. Det eneste som ikke gjorde dette for lidelsesfullt å utholde, ble da å slutte å tenke overhodet. Å holde seg bevisst ydmykelsen, ville nemlig innebære å jobbe slurvete, og følgelig at man risikerte å miste jobben, noe man ikke kunne ta seg råd til.

Videre ble man føyeelig av at produksjonsprosessen ikke førte til følelser av mestring og egenverdi:

”[Maskinene] er ikke tilstede som et middel for at arbeideren skal omgjøre et stykke metall til en spesifikk form; arbeideren er for maskinene et middel for at maskinene skal bli matet delene til en operasjon hvis forhold til operasjonene som har gått før og vil følge, forblir et ugenomtrengelig mysterium for arbeideren.”

De forskjellige delene hadde en historie fordi de hadde gått fra ett utviklings-trinn til et nytt, gjennom maskinene, men arbeideren var ubetydelig i den historien. Han hadde ikke satt sitt avtrykk på den, og ante ikke engang hva som hadde skjedd. På toppen av dette var det slik at ”hver unødige, fysiske forstyrrelse, hvert tegn på manglende respekt, hver ydmykelse, hvor enn triviell” på arbeidsplassen, minnet arbeideren om at han var ubetydelig.

Produksjonsprosessen var med andre ord organisert slik at arbeideren aldri utviklet forståelse av den. Dette gjorde at han heller ikke følte seg uunnværlig, i forstand nødvendig for produksjonsprosessen. Videre gjorde produksjonsprosessen at arbeideren gikk hjem for dagen ikke med følelsen av å ha *produsert*, men av å være *uttømt*. Produksjonsprosessen tapet ham for evne til å tenke, føle og bli beveget, fordi han ikke opplevde verdien av arbeidet. I de få tilfellene hvor arbeideren ikke følte seg uttømt, men snarere stolt over å ha mestret en vanskelighet, ble stoltheten begrenset av at ingen anerkjente den. Bedriften var nemlig kun interessert i hvilke produksjonsnivåer som var blitt nådd, og ikke i den enkelte arbeiders verdighet. Dette hadde en ytterligere konsekvens utover at arbeiderne følte seg verdiløse og ble underdanige, nemlig at de adopterte industrikapitalismens verdier.

Hvordan arbeiderne adopterte herskerklassens verdier

Weil hadde stusset over at mens hun selv følte seg fullstendig utslitt etter én arbeidsdag, kunne de andre kvinnene ”skravle i vei, uten å virke oppslukt av det konsentrerte sinnet” som Weil følte. Kunne det være mulighetene for å tjene gode penger som holdt dem fra å uttrykke, eller engang føle, sinne og lidelse?

På toget hjem etter en av arbeidsdagene, havnet Weil i samtale med en kvinne som jobbet ved transportbåndet i samme fabrikk. Kvinnen hevdet at man sluttet å føle lidelse etter et par år, ofte etter bare ett, men fortsatte å virke i en sløvet døs. Denne døsen tillot hun seg utover det nødvendige, på grunn av mulighetene for å tjene ytterligere penger. Selv når kvinnen ikke hadde behov for det, valgte hun å jobbe ekstra for å tjene mer.

I tillegg til å føle seg underdanige og betydningsløse, forsøkte altså arbeiderne å tjene mer penger enn nødvendig, i Weils tolkning for å kunne etterligne overklassens muligheter for å handle ferdigprodukter.

Hvordan liberalismen understøttet fremmedgjøring

Selv om arbeiderne valgte å arbeide mer for å kunne handle ferdigprodukter, hevdet Weil at de likevel led under undertrykkelse. Hun mente å se det i fabrikkene:

”Alle eller nesten alle fabrikkarbeidere, selv de som er friest i fremtoning, har et nesten umerkelig *noe* i bevegelsene sine, i uttrykket og spesielt i leppestillingen, som avslører at de er blitt tvunget til å forstå seg selv som betydningsløse.”

Hun forklarte dette med den liberale individualismen som tankeretning og samfunnssnor. Den liberale individualismen oppfordret arbeiderne til å omgå at arbeidsplassen utgjorde et dødpunkt i livene deres, ettersom de stod forholdsvis fritt å velge hvilken arbeidsgiver de underskrev kontrakt med, for heller å konsentrere seg om sivilsamfunnets likheter i juridiske og politiske rettigheter. Dette stred med enkeltmenneskets behov for å selv definere ”et mål som skulle nås, og en jobb som måtte gjøres,” et behov som for eksempel fiskerne hun hadde observert i 1931, hadde vært nærmere. Videre ble skillet mellom arbeid og lønninger, i forstand at man arbeidet på andres premisser og fikk gjenytelse i form av penger, også et skille mellom arbeid og selvrealisering, *selvrealisering* her forstått som å mestre omgivelsene sine gjennom arbeidet, igjen slik fiskerne hadde gjort, samt mellom arbeid og det sosiale fellesskapet som arbeidet inngikk i.

Ettersom både fagkunnskapen og samfunnsforståelsen som krevdes for å realisere egendefinerte mål i samsvar med det sosiale fellesskapet, var fraværende på moderne fabrikker, kritiserte Weil den liberale individualismen for å påstå at man likevel kunne beholde selvrespekten. Som fabrikkarbeider hadde hun kjent hvordan ”alle eksterne betingelser (som jeg tidligere hadde trodd var interne) for selvrespekten min og følelsen av personlig verdighet, ble radikalt ødelagt i løpet av to til tre ukers erfaringer med brutal tvang.”

Lidelsens usynlighet

De små tegnene til lidelse som Weil mente å ha sett hos arbeiderne, antok hun at hang sammen med en følelse av *ulykkelighet*, en ulykkelighet som fulgte av mangelen på selvråderett og sosialt fellesskap. I tillegg til å usynliggjøres av individualistisk-liberalistiske holdninger, ble denne ulykkeligheten stort sett skjult av arbeiderne selv. Ifølge Weil skyldtes dette at arbeiderne følte at de var blitt tvunget til å forsake idealet om et liv som var sannere overfor ens dypere selvfølelse. Siden de ikke kunne tilgi seg selv forsakelsen, var de heller ikke klare for å meddele ulykkeligheten til andre. På den måten var det vanskelig ikke bare for den individualistiske liberalismen, men også for arbeiderne selv å forstå tilstanden av ulykkelighet som ble skapt i moderne fabrikker. Hvis man skulle oppdage hvordan arbeiderne ga uttrykk for den, måtte man oppvise stor grad av oppmerksomhet. Man måtte fange følelsene som lå *bak ordene* deres:

”Å fange [ulykkelighetens] nøyaktige avskygninger og årsaker, forutsetter en evne til indre analyse som ikke kjenner tegner den ulykkelige. (...) Ydmykelse har alltid som effekt at det skaper forbudte soner der tanken ikke slipper inn, og som er svøpt i stillhet eller illusjon. Når de ulykkelige klager, klager de nesten alltid på overfladisk vis, uten å uttrykke misnøyes dypeste natur.”

Gjennom sin egen fabrikkerfaring kombinert med vage *trekk* hos kollegene, mente altså Weil å observere at den manglende selvrådet og sosiale forståelsen som fulgte av fabrikkarbeid, skapte en underliggende følelse av ulykkelighet, på tross av mulighetene for å tjene til overskuddsvarer.

Fabrikkokkupasjonene i 1936

Simone Weil mot slutten av livet.

I juni 1936 gikk en streikebølge over Frankrike, der arbeidere okkuperte fabrikkene sine. Okkupasjonene tok form av en feiring, ved at arbeiderne hentet familiene sine til fabrikkene, viste dem rundt og optrådte som om arbeidsplassene tilhørte dem. Dette førte til forhandlinger med arbeidsgiverne, og endte med lovfestet førtitimers arbeidsuke, rett til kollektive forhandlinger, lønnsøkninger og to ukers betalt ferie i året.

Mens streikene pågikk, reiste Simone Weil til Paris og besøkte berørte fabrikker, ikke minst Renault-fabrikken hvor hun hadde jobbet året før. Hun følte ”usigelig glede og lettelse” over det hun så, men tok for gitt at okkupasjonene ikke ville føre til systemendring. I et brev til *Detoef*, en overordnet leder for flere fabrikker, foreslo hun derfor reformer som i større grad ville gi arbeiderne forståelse av egen posisjon. Hun oppfordret Detoef til å tilrettelegge for arbeiderstyrte studiegrupper i tekniske, miljømessige og økonomiske anliggender, der gruppene måtte ha mulighet for å innkalle teknikere og økonomer tilknyttet den enkelte fabrikk, samt ledersjiktet i fagforeningene, etter behov. I tillegg foreslo hun at ansatterepresentanten på den enkelte arbeidsplass skulle ha tilgang til fabrikkens regnskapsbøker. Selv om slike reformer ikke ville føre til arbeiderstyre, mente Weil at de ville gi arbeiderne økte muligheter for å vurdere om arbeidsoppgavene var nødvendige for produksjonsprosessen, samt organisere arbeidet selv. På den måten ville arbeidet i større grad bekrefte verdigheten deres.

Deltakelse i den spanske borgerkrigen

Samme år som streikebølgen i Frankrike, brøt det ut borgerkrig i Spania. Utgangspunktet for denne var et militæroprør mot den spanske republikken, som var blitt opprettet i 1931 som erstatning for mangeårig diktatur. Per 1936 satt *Folkefronten*, en koalisjon av sosialdemokrater, tilhengere av republikken og stalinister organisert i kommunistpartiet, i regjeringsposisjon. Opprøret ble igangsatt av en rekke fascistiske og eiendomsbesittende grupper, da disse var blitt favorisert av diktaturet som hadde vært frem til 1931. Av den grunn førte opprøret til to hovedfraksjoner i borgerkrigen som fulgte, henholdsvis *nasjonalistene*, bestående av opprørsgruppene, og *republikanerne*, som omfattet alt fra moderate liberalister til et bredt spekter av sosialister, inkludert de spanske anarkistene.

For å støtte sistnevnte, reiste Weil til Barcelona, og derfra til byen Pina i Aragonregionen, hvor hun sluttet seg til en gruppe ved navn *Sébastien Faure*, en fransktaliensk seksjon av anarkistmilitsen. Denne fulgte hun i to måneder, frem til hun trakk ned i et kjøkkengryte med kokende olje, som var blitt plassert i et hull i bakken. Weil måtte deretter oppgi posisjonen sin i militsen, og reise hjem til Frankrike for å få foten behandlet.

Hun var nå begynt å fortvile over den generelle militariseringen av Europa. I tilfellet Spania lot borgerkrigen til å ha gått opp i en større maktkamp, der

det kommunistiske Sovjetunionen støttet republikanerne og det nazistiske Tyskland og fascistiske Italia støttet nasjonalistene. For resten av Europa utgjorde disse tre regimene en trussel, hvilket drev henne til følgende spådom:

”Kapitalismen vil ødelegges av utviklingen av nasjonalt forsvar i hvert land, og erstattes av den totalitære staten. Dette er revolusjonen vi skal få.”

Forståelsen av sosial tyngde

Denne militariseringen kunne ikke forstås fullt ut med Weils kartlagte årsaker til undertrykkelse, hvilket ville si privilegier som spesialisert kunnskap, våpen- og pengemakt, i kombinasjon med maktkampen som fulgte av at privilegiene var spredt. Disse faktorene forklarte nemlig ikke hva som fikk en russisk soldat til å dø for Stalins ordre, de gangene hvor ordrenekt ville innebåret samme risiko.

Weil konkluderte derfor at det måtte skyldes Stalins *sosiale tyngde*. Når mennesker valgte å dø for en ordre der de like gjerne kunne ha gjort motstand, så samtykket de i underdanigheten utover det de trengte. Underdanigheten måtte av den grunn skyldes herskerens *sosiale tyngde*, forstått som anseelsen han eller hun nøy i andres øyne, for eksempel ved at de selv var blitt drevet til å betrakte seg som verdiløse.

Videre sluttet Weil at den sosiale tyngden aldri kunne ligge hos flertallet. Å opprettholde rollen som sosialt tyngdepunkt, krevde nemlig små nok forhold til at en kunne tenke systematisk og planmessig, slik en regjering eller et nettverk av finansstopper kunne. Fabrikkokkupasjonene av 1936 hadde vist at flertallet kunne reise seg som ett tyngdepunkt. Imidlertid kunne ikke slike bølger vare, fordi spontaniteten stod i motsetning til metodisk handling. Målet deres var å stanse dagliglivets gang, og i beste fall å forbedre maktforholdene, slik fabrikkokkupasjonene hadde ført til reformer. For å forvalte samfunnet, trengte en som sagt små nok forhold til å kunne tenke systematisk og planmessig, slik Stalin kunne som regjeringstopp. Av den grunn forkastet Weil ideen om revolusjon, forstått som å bli tyngdepunktet som overtok samfunnsmakten, og adopterte isteden idealet om *minste onder*.

Minste onder kontra reformisme

Minste onder innebar at hvis alle politiske

valgmuligheter var ille, så sluttet man seg til det minste ondet. Dette kan eksemplifiseres med hvordan Weil sendte eiendomsbesitteren Detoeuf en oppfordring om å tilrettelegge for arbeiderstyrte studiegrupper i fabrikkene sine, siden fabrikkene uansett ikke ville bli selvstyrte i overskuelig fremtid.

Å velge slike minste onder, var ikke det samme som å tilsluttes *reformismen*, altså å tilsluttes utgangspunktet for sosialdemokratisk tenkning. Reformistene endte nemlig alltid med å bli for samtykkende i rådende maktforhold. Dette skyldtes at de ikke hadde definert det beste samfunnet i form av et ”konkret ideal”, og deretter spillerommet av muligheter for å nærme seg dette. På den måten kom de aldri så langt som å tilstrebe det faktisk minste ondet, eksemplifisert hos Weil med hvordan mange reformister begrenset seg til å ville øke omfanget av offentlig eierskap.

En annen konsekvens av Weils syn på minste onder, som kom ut av de høye idealene hennes, var at man måtte bevare den *revolusjonære holdningen*, hvilket ville si å alltid kjempe på de undertryktes side. Den sosiale tyngden tilsa at dette aldri ville krones med seier, men man måtte gjøre det for å ikke redusere sin egen aktivisme til undertrykkelse, slik for eksempel stats sosialistene endte opp med i land hvor de tok makten. Dette kan kanskje eksemplifiseres med hvordan Weil, etter å ha sluttet seg til anarkistmilitsen i Spania i solidaritet, ble forferdet da hun fikk vite at kameratene hadde henrettet en fascist som nektet å konvertere til anarkismen.

Dette evige fokuset på de undertrykte, som nødvendigvis ikke kunne krones med seier, krevde at man hentet motivasjonen sin et sted. I Weils tilfelle var motivasjonen muligens medfødt, men den ble tydeliggjort og forankret i kristendomsforståelsen hun utviklet fra og med siste halvdel av 1930-tallet.

Forutsetninger for å bli kristen

For å forstå hvorfor Weil ble kristen, er det nødvendig å gå tilbake til tiden som selvproletarisert fabrikkarbeider i 1935. Denne endret Weils selvforståelse:

”Frem til da hadde jeg ikke hatt noen kontakt med lidelse, hvis vi ser bort fra min egen, som, ved å være min, syntes meg å være uviktig, og uansett bare en delvis lidelse, så langt som den var biologisk og ikke sosial [Weil led hele livet av migreneanfall og generelt dårlig, fysisk helse – forf. anm.]. Jeg visste meget godt at det var mye lidelse i verden, siden jeg var besatt av ideen, men jeg hadde ikke hatt noen forlenget, førstehånds opplevelse av den. Mens jeg jobbet i fabrikken, usynlig i alles øyne, inkludert mine, fra den generelle massen, trengte andres lidelse inn i legemet og sjelen min. Ingenting skilte min fra [andres lidelse], siden jeg virkelig hadde glemt fortiden min og ikke så frem til noen fremtid, og fant det vanskelig å forestille seg muligheten for å overleve all utmattelsen. Det jeg gjennomgikk der, merket meg på en så varig måte at jeg fortsatt i dag, når et hvilket som helst menneske, uansett hvem det måtte være og i hvilken omstendighet, snakker til meg uten brutalitet, kan jeg ikke annet enn å tenke at det må være en feil, og at feilen etter all sannsynlighet (...) vil forsvinne. [Som fabrikkarbeider] mottok jeg én gang for alle merket til en slave, slik romeerne merket pannen til de mest foraktede slavene med rødglødende jern. Siden da har jeg alltid betraktet meg selv som en slave.”

Da året som fabrikkarbeider var omme, sendte Weils foreldre henne på ferie til Portugal. Der hadde hun sitt første skjellsettende møte med kristendom, i en liten fiskerlandsby som feiret skytshelgenen sin:

”Jeg kom til den lille, portugisiske landsbyen, som [i likhet med meg] var i elendig forfatning, på feiringsdagen til

landsbyens offisielle skytshelgen. (...) [Da det var blitt kveld gikk fiskerkonene] i prosesjon fra skute til skute, mens de bar stearinlys og sang noe som må ha vært veldig gamle salmer av hjerteskjærende tristhet (...). Der og da ble jeg overbevist om at kristendommen først og fremst er slavers religion, og at slaver ikke kan annet enn å tilhøre den, jeg deriblant.”

Omvendelse til kristendom

Så langt i livet hadde Weil vurdert Guds eksistens, men slått seg til ro med at den verken kunne bevises eller avkreftes. Som filosofilærer hadde hun nektet å diskutere temaet, fordi det stred med sannhetsidealet hennes å synse om noe man ikke hadde forutsetninger for. I etterkant av tilhørigheten hun hadde kjent i den portugisiske fiskerlandsbyen, begynte imidlertid Weil å oppleve Guds nærvær på egenhånd, noe som overbeviste henne om at Han eksisterte.

Det første tilløpet fant sted i et fransk kloster, tre år etter oppholdet i Portugal. På tross av verkende hodepine, valgte Weil å gå på gudstjeneste der, og fant ”ren og perfekt glede” i messesangen, *ren og perfekt* forstått som at gleden ikke gikk på bekostning av hodepinen, noe den ville ha gjort ved å dempe smertene. Kort tid etter, under nok et migreneanfall, hadde hun sin første opplevelse av Guds nærvær:

”Midt i smertene kjente jeg nærværet av en kjærlighet lik den man kan lese ut av smilet til en som står en nær. (...) Et nærvær mer personlig, mer sikkert, mer ekte enn noe menneskes, utlignelig både for sansene og forestillingsevnen.”

Dette fikk henne til å begynne å be Fader Vår om morgenen, så lenge som nødvendig. Hver gang tankene begynte å vandre, startet hun på nytt, frem til konsentrasjonen hennes var ett med bønnen. Når dette sammenfallet var oppnådd, opplevde Weil at tankene forflyttet seg fra kroppen til ”et sted utenfor rom, der det verken er perspektiv eller ståsteder. Den ordinære bevissthetsutvidelsens uendelighet erstattes av en uendelighet av andre og noen ganger tredje grad. Samtidig, i denne uendeligheten av uendelighet, er det stillhet, en stillhet som ikke er fravær av lyd, men utgangspunktet for en positiv følelse, mer positiv enn lydens. Støy, hvis det er noen, når meg først etter å ha krysset denne stillheten.

’Noen ganger (...) er også Kristus sammen med meg, som person, men nærværet hans er uendelig mye mer ekte, mer rørende, mer tydelig enn første gang han tok bolig i meg.”

Et spørsmål som melder seg da, er hvorfor Weil tolket opplevelsene som Guds nærvær fremfor indre forestillinger, og videre hvordan opplevelsene utfylte samfunnsengasjementet hennes.

Hvorfor Gud?

For å forstå hvorfor Weil lot seg overbevise om Guds eksistens, er det nødvendig å redegjøre for synet hennes på *lidelse*. Etter å ha beskrevet hvordan dominans og underkastelse kom ut av den dominantes sosiale tyngde, gjennom dennes privilegier eller anseelse eller en kombinasjon, sluttet Weil at den sosiale tyngden var i samsvar med fysisk tyngdekraft. Hele universet var med andre ord styrt av *tyngden*, hvilket ville si det som forvandlet enhver som ble eksponert for tyngde til en ting. En slave eller en som måtte trygle om nåde, var åpenbare eksempler på mennesker som var blitt tingliggjort under andres sosiale eller fysisk styrkemessige tyngde. Imidlertid bemerket Weil at også den som hadde tyngden i besittelse kunne bli en ting, for eksempel ved å drives av sinne eller begjær, fordi driftene var tyngdepunkter i seg selv. Tyngden kunne altså innbefatte både den sosiale tyngden til de med prestisje, og naturkreftene så langt som man

var prisgitt dem. På grunn av det siste befant tyngden seg i samtlige mennesker, og kunne gi utslag i den enkeltes behov for selvbekreftelser, eksempelvis når urettferdig behandlede godtet seg over at andre følte samme smerte som dem selv.

Ettersom Weil definerte tyngden slik, fulgte det at tyngde ledet til lidelse. Når Weil snakket om lidelse, mente hun imidlertid en spesiell *form* for lidelse, nemlig den som overskred kropp og sinn i slik grad at lidelsen ble altoppslukende, eller *upersonlig*. Det var denne Weil mente å ha kjent i fabrikken, da hun ikke hadde orket å forestille seg fortid eller fremtid, og heller ikke greid å føle egenverd overfor massen.

Denne formen for lidelse avdekket to forutsetninger for eksistensen vår. Den ene forutsetningen var *nødvendighet*: Ettersom øyeblikket var summen av forholdsmessige betingelser i universet, var lidelsen unngåelig så langt som den fulgte av forutgående forhold. Den andre forutsetningen var *tilfeldigheter*: Universet var styrt av tilfeldigheter innenfor naturlov-messigheten, i forstand at man selv ikke var tiltenkt noen spesiell plass. Dette innebar at lidelsen kunne treffe tilfeldig, uavhengig av om man fortjente den. Når Weil likevel hadde latt seg overbevise om at Gud eksisterte, var det fordi hun følte at godheten Hans kunne ta høyde for denne ubønnhørigheten.

Guds godhet

Det som gjorde at Weil gikk god for sine egne opplevelser av Guds nærvær, var at de løftet henne ut av fortvilelsen på en måte som hun ikke ville ha greid selv, men uten å gå på bekostning av verden slik den fremstod, med den ubønnhørlige lidelsen innbefattet. Ifølge Weil ville en som forsøkte å utvikle seg verdimesig ved suggesjon, forbli på samme utviklingstrinn som før. En følsom person som ønsket å bli modigere, og som løste dette ved å gjenta hver morgen at han måtte være modig fremfor redd, ville for eksempel ende opp med å bli *hardere*, ikke modigere, fordi motet gikk på bekostning av følsomheten. For å bli modig på en måte som tok følsomheten innover seg, var det nødvendig å være *oppmerksom* overfor noe tryggere, men samtidig mer aksepterende enn en selv, altså noe som var bedre. Hvis dette gjorde at man faktisk forbedret seg, eksempelvis ved å utvikle mot på en måte som tok følsomheten innover seg, så hadde man vært oppmerksom noe ekte.

Når Weil sluttet fra dette at Gud eksisterte, var det fordi en som klarte å gi like mye oppmerksomhet til det som fortonte seg godt og dårlig, ved å holde konsentrasjonen helt løsrevet egne tanker og følelser uten å benekte verken dem eller eksterne forhold, ville begynne å oppleve at godheten hadde forrang. Så langt som denne godheten kunne ta lidelsen og urettferdigheten innover seg uten å bli en erstatning eller rettferdiggjøring, mente Weil at den også var sann, fordi den var ubetinget. På den måten viste godheten at Gud, i forstand en immateriell ånd, eksisterte.

Jesu rolle

Gud som immateriell godhet fordret imidlertid et problem: Hvis Gud var uavhengig av tyngden, var ikke godheten verdt noe, fordi den ikke ble utfordret av lidelse. Skulle man klare å beholde troen på godheten selv når man hadde det for vondt til å oppleve den, måtte godheten kunne dokumenteres *gjennom* fraværet. Weil mente at det var her kristendommen viste seg å være en autentisk vei til Gud:

Når Jesu lidelser på korset hadde fått Jesus til å rope ”Min Gud, min Gud, hvorfor har du forlatt meg?”, så hadde Gud, som Jesus var i menneskelig form, erfart hvordan menneskelig lidelse kunne få en til å glemme godheten. På samme tid ble

Illustrasjon: Ingrid Bomann-Larsen

fraværet av Gud selve nøkkelen til godhet:

Ettersom Jesus hadde vært fri fra synd, altså fra moralsk gale tanker og handlinger, hadde korsfestelsen skyldtes at andre rettferdiggjorde sitt hat til en som kun handlet etter det uselvskikkelige. Videre medførte Jesu godhet at hatet som drev andre til å korsfeste Ham, ble til ren lidelse i Jesus fremfor å vokse til hevntanker. Ondskapen, i forstand ens innbilte grad av egenverd foran det en tok anstøt av, ødela seg selv i Jesu lidelser fremfor å spres.

Et slutning som fulgte av dette, var at Gud måtte være nærest de som led under fraværet Hans, men ikke kunne overføre lidelsen på andre. Å søke Gud forutsatte derfor å gjøre som Jesus, nemlig å ta tyngden, både i form av eksterne utfordringer og, fordi en i motsetning til Jesus ikke var fri fra synd, ens egen, indre tyngde, innover seg uten å parere visse aspekter med hat eller fordommer. Dette ville forsterke opplevelsen av lidelse de gangene hvor en ble utsatt for sådan, fordi Jesu eksempel forutsatte at en sluttet å døyve lidelsen med innbilt egenverd; *innbilt* forstått som egenverd som protesterte mot at både lidelsen og en selv var rent tilfeldige følger av *nødvendigheten*, altså av de forholdsmessige betingelsene som hadde tvunget frem nået. Å følge Jesu eksempel forutsatte derfor "kjærlighet til sannheten", som Weil skrev, slik at tomhetsfølelsen en etterhvert utviklet på innsiden, ikke ble kompensert for med, for igjen å si det med hennes ord, "visse former for selvforherligelse" eller "det sure lynnet til enkelte fromme kvinner". Målet var å løsgjøre tyngden mest mulig gjennom full omfavelse av den, slik at Gud kunne begynne å se verden gjennom den indre tomhetsfølelsen som fulgte, noe det innbilte egenverdet ellers ville ha dekket for (Forøvrig var Weil tilhenger av å skrike og bære seg i smerte; feilen lå i å ikke se det som tilfeldig nødvendighet).

Andre religioner

At Weil ble kristen, betydde ikke at hun betraktet Jesus som nødvendig for å nå godheten som var Gud. Hun mente at andre kulturer hadde utviklet lignende innfallsvinkler til Gud gjennom sine visdoms- og religiøse tradisjoner, og viste til at man i gammelgresk kultur omtalte "den ydmyke Zevs", som "bodde i alle lidende vesener som tagg om medfølelse". Dette fikk henne til å ta avstand fra kristen misjonering.

Når Weil likevel valgte å tilsluttes kristendommen konkret, på utsiden av kirken, vel å merke, var det for å konsentrere oppmerksomheten sin om de kristne symbolene.

Hva Gud som godheten innebar

Dette fikk moralske konsekvenser for Simone Weil. Ettersom hun tolket Jesu sårbarhet forbilledlig, utviklet hun, som beskrevet, en etikk basert på å ta tyngden innover seg uten å bruke ens innbilte egenverd til å benekte visse aspekter. Slik ble det lettere å se seg selv og omgivelsene som de var. En observasjon som fulgte av dette, var at alle mennesker hadde i seg en grunnleggende forventning om å bli behandlet godt, som kunne spores til kilden deres i Gud; selv psykoper hadde denne forventningen. Selv om mennesker ble triste av smertefulle påkjenninger og begynte å ta høyde for dem, fortsatte de å orientere seg etter noe de betraktet som *positivt*.

Denne forventningen mente Weil at ikke kunne dekkes i samfunn som la til grunn personlige *rettigheter*, eksemplifisert med måten man måtte kreve rettferdighet på i slike samfunn:

"Den dype, barnlige og uforanderlige forventningen om barmhjertighet, er ikke det vi benytter når vi kjemper for rettig-

hetene våre. Motivet til en sjalu, liten gutt som følger nøye med på om broren får et litt større kakestykke enn ham, kommer fra et mye mer overfladisk lag av sjelen."

Et samfunn som la til grunn personlige *forpliktelser*, ville derfor være å foretrekke. Dette skyldtes at rettferdighet ikke var noe som kunne måles, hvilket man forutsatte ved å legge rettigheter til grunn. Snarere var rettferdighet noe som oppstod i situasjoner der to eller flere mennesker var gjensidig oppmerksomme hverandre, i en slik grad at ingens vilje ble overstyrt. Det var kun dette som faktisk ville tilfredsstille den enkeltes behov for å bli behandlet med barmhjertighet, fordi man da ble møtt med *respekt* fremfor andres ettergivelse til ens egen tyngde.

Konsekvenser for samfunnet

Denne innsikten fikk Weil til å kritisere ytterligere det liberalistiske samfunnets forståelse av arbeid som en kontrakt mellom to mennesker, der hver enkelt hadde rettigheter og fagforeningene forhandlet om disse. Denne forståelsen rettferdiggjorde nemlig synet på arbeid som en *vare* det kunne forhandles om. For å illustrere hva hun mente, sammenlignet Weil arbeidstakeren med en kvinne som ble tvunget inn i et bordell. Ingen med følsomheten i behold ville begrense seg til å drøfte denne kvinnens *rettigheter* som prostituert, fordi det var åpenbart at selve arbeidet skadet selvbildet hennes samt tilliten til andre. For Weil gjaldt akkurat det samme når man tok "en tenårings med talent for fysisk arbeid og [ansatte] ham ved et samleband, eller som akkordbasert maskinist." Istedenfor å rettferdiggjøre seg ved å ha dekket disses personlige rettigheter, måtte samfunnet gjøre dem trygge på at de kunne forplikte seg overfor andre, noe som bare gikk ved å vise respekt.

"[Problemet] er, ganske uavhengig av det politiske regimet, å gå fra total underkastelse til en viss blanding av underkastelse og samarbeid, med fullt samarbeid som ideal."

"Oppmerksomhet er den sjeldneste og reneste formen for sjenerøsitet."

Siste leveår

I juni 1941 begynte Simone Weil å arbeide og bo på gården til en fransk bonde og filosof ved navn Gustave Thibon (1902-2001). Da de nazistokkuperte områdene av landet ble utvidet i 1942, bestemte hun seg først for å bli i Frankrike og dele lodd med andre gjenværende, men på anmodning fra foreldrene, fulgte hun disse til New York isteden. Thibon overtok da notatbøkene hennes med religiøse betraktninger.

I New York frekventerte hun et afroamerikansk kirkesamfunn i Harlem, og ble venn med en katolsk prest som het Joseph Marie Perrin. Kort tid etter flyttet hun til London, hvor hun tok seg jobb på den franske motstandsstyres kontor. Der skrev hun det eneste fullførte verket i sin levetid, *L'Enracinement*, eller *The Need for Roots* i engelsk oversettelse på Routledge forlag. I likhet med senere, redigerte tekstsamlinger, ble boken først utgitt etter at hun var død.

I 1943 ble Weil diagnostisert med tuberkulose og foreskrevet å innta godt med næring. Isteden begrenset hun inntaket til det hun antok at var mattilgangen til landsmenn i de tyskokkuperte delene av Frankrike, hvorpå tilstanden forverret seg. Hun ble flyttet til et sanatorium i fylket Kent i Sørøst-England, og døde av hjertestans den 24. august samme år, 34 år gammel.

Ettermele

Etter at hun var død, begynte Gustave Thibon å redigere notatbøkene han hadde fått overlevert. I 1947 publiserte han resultatet som *La Pesanteur et la grâce*

(*Tyngden og nåden* i norsk oversettelse fra Gyldendal, og *Gravity and Grace* i engelsk oversettelse fra Routledge). Dette er en samling religiøse betraktninger og læresetninger inndelt i temaer, og fortsatt det mest kjente verket til Simone Weil.

På samme tid ble forfatteren Albert Camus nesegrus beundrer av L'Enracinement, og brukte posisjonen sin til få utgitt etterlatte verker. Simone Weil ble nå stadig mer kjent som religiøs mystiker og kristen moralfilosof, og etterhvert også som politisk aktivist. I 2010 kom det en halvannen times kinkodokumentar om henne, *An Encounter with Simone Weil*, men ellers er hun i liten grad blitt popularisert.

Oppsummering så langt

Simone Weil ble tidlig venstreradikal aktivist. Sammenlignet med datidens typiske sosialistgrupperinger, var hun flink til å flytte fokuset tilbake på undertrykte enkeltpersoners egenverd og selvråderett, slik at de ikke ble brikker i politiske strategier. Dessuten fant hun det naturlig å insistere på den andres iboende verdighet selv når denne var menneskefiendtlig, eksemplifisert med hvordan hun måtte ta avstand fra kameratene i anarkistmilisen etter at de hadde henrettet en fascist som ikke ville konvertere.

I dialog med liberalister, dro hun fordel av å ha delt kår med ofre for markedskreftene. På den måten ble hun var former for lidelse som kunne være vanskelig å få øye på ellers, eksemplifisert at mangelen på selvråderett samt faglig og administrativ innsikt på arbeidsplassen, skapte en form for sårhet som arbeiderne hadde vanskelig for å forstå selv, fordi det var mer nærliggende å feste seg ved at man hadde sikker inntekt.

Da hun begynte å ha opplevelser av Guds godhet, stolte Weil på ektheten fordi de bekreftet verdens lidelse og urettferdighet fremfor å utgjøre en fluktrute eller rettferdiggjøring. Dette gjorde at hun *ønsket* å ta hele universets tyngde innover seg uten å bruke egen tyngde til å benekte visse aspekter, fordi nøkkelen til godheten lå i å lytte til fraværet av sådan. Ettersom fabrikerfaringen hadde vist hvordan tyngden kunne knuse enkeltmenneskets egenverd uten å vekke forståelsen av godhet (Et resonnement som jeg ikke har gjengitt i artikkelen), var det nødvendig at samfunnet trakk enkeltmennesket opp på et nivå hvor det føltes trygt å knuse egenverdet selv, fra innsiden. Dette forutsatte sosialistisk ressursfordeling, i forstand mest mulig ansvar og selvråderett for den enkelte. Det forutsatte også et samfunn der forpliktelsene var overordnet rettighetene, slik at man fortsatte å trekke samtlige oppover selv om de falt fra.

En ting som jeg så vidt nevnte i innledningen til artikkelen, men ikke har utbrodert, er at Weil hadde svakheter og mangler. Blant de oftest omtalte blindflekene hennes, er at hun ikke greide å se noe positivt i sin egen, jødiske kulturhistorie. Hun tok avstand fra Hitlers antisemitisme da hun ble spurt, og lider heller ikke under beskyldninger om antisemittisme, men med tanke på at hun hadde et så generelt engasjement for undertrykte og forfulgte grupper i sin samtid, selv om jeg har begrenset meg til industriarbeiderne, er det merkelig at hun forholdt seg taus til jødeforfølgelsene.

Et siste spørsmål som gjenstår, er om Simone Weil er relevant for vår tid. Fremfor å drøfte, avslutter jeg artikkelen med noen kjappe betraktninger.

Weil og vår tid

I Klassekampen for en stund tilbake, leste jeg om en amerikansk undersøkelse der demokrater og republikanere skulle forutsi den andre partens svar, ved å spå hva mot-

parten ville svare på bestemte spørsmål. Det viste seg at republikanerne var gode på å lese demokrater, ved å forutse hva de ville si, men ikke omvendt. Ifølge artikkelforfatteren avslørte dette en fordom hos mange demokrater, nemlig at republikanerne ikke besitter deres systemforståelse av hvordan rettferdig ressursfordeling ville begunstiget alle. I realiteten *gjennomskuet* republikanerne denne, men følte at å gi økt, administrativ kontroll til det offentlige, ville redusere den enkeltes ansvar overfor familien, tradisjonen, religionen og arbeidet. Det ville med andre ord redusere alt som, ifølge republikanerne, gjorde enkeltmennesket beundringsverdig.

Her kan Simone Weil utfylle den tradisjonelle venstresiden, ved å vise hvordan sosialistisk ressursfordeling heller kan styrke verdiene som konservative liberalere setter så høyt. I vinternummeret for 2007 av anarkistmagasinet *The Northeastern Anarchist*, leste jeg for eksempel en artikkel om den argentinske keramikkfabrikken *Zanon*. I likhet med mange andre, argentinske fabrikker, ble denne selvstyrt etter en okkupasjonsbølge på begynnelsen av 2000-tallet, hvor argentinske fabrikkarbeidere svarte på den økonomiske krisen i landet ved å overta fabrikkene og innføre flatt selvstyre. Ifølge artikkelen, hvis vi nå forutsetter at denne fortsatt er aktuell, holder Zanon kurs for andre arbeidere i hvordan de kan organisere seg uten overordnede. Etter at arbeidsplassen ble selvstyrt, er den også gått fra en ren jobb plass til å bli delaktig i lokalsamfunnet, ved å donere keramikk til institusjoner i lokalområdet, bygge hus til arbeiderklassefamilier, organisere studieturer for skoleelever og trykke keramikkalfabeter til skolene. Det var også et tilfelle hvor fabrikkarbeiderne bygde nytt hus til en lokal familie som fikk sitt nedbrent, fordi sentrale myndigheter i landet ikke hadde ressurser til å gi dem nytt. I tillegg hevder artikkelen at arbeidsplassen blir mer enn et åttetimers, daglig engasjement for dem, fordi alle må samvirke om kampen for å eksistere overfor sentrale myndigheter som favoriserer private eiendomsbesittere med penger. Hvis arbeidsplassen skulle ha krevd et sånt engasjement uten å være selvstyrt, ville det vært uutholdelig lønsslaveri.

Dette kan være et eksempel, i tråd med den unge Simone Weils syndikalistiske sympatier, på at sosialisme har i seg muligheten for å styrke verdier lignende de som mange konservative liberalere legger til grunn, jamfør hvordan den enkelte fabrikkarbeider på Zanon later til å føle ansvar overfor jobben og lokalsamfunnet.

I L'Enracinement beskrev forøvrig Weil hvordan staten burde legge til rette for et arbeidsliv etter modell av noe som kan minne om Zanon. Dette hang sammen med kristendomsforståelsen hennes, der veien til godheten var å la godheten løfte andre til forpliktelser gjennom ens egne, ved å skape trygge rammer av gjensidig respekt.

Fra Den Fattige Jævels Kjøkken

Festmiddag for to: 25 kr !

Begge rettene er beregnet for 2 personer, og innkjøpene er gjort på Rema og Kiwi. Totalkostnadene var det disse ingrediensene kostet 9. desember. Alt kan forandre seg, men neppe altfor mye.

Les nøye gjennom oppskriftene før du begynner, og finn fram alt det du trenger. Jeg regner med at hvetemel, havregryn, olje, krydder, salt og pepper finnes i skapet. For å kunne få rettene til disse prisene, må du kjøpe inn litt mer av erter, gulrot, løk og tomatpurré. Dette holder seg en stund i kjøleskapet – ertene i det uendelige.

Merk: Ertene må legges i vann kvelden før du lager maten

Veganeren Erteboller med tomatsaus, rødkål og potetstappe

Ingredienser:

200 g erter	kr 1,96
4 ss havregryn	
1 ss hvetemel	
200 g finhakket løk	kr 1,-
1 finhakket purre 200 g	kr 4,-
100 g småkuttet gulrot	kr 0,70
1 boks tomat	kr 4,90
1 ts tomatpurré	kr 0,80
2 dl vann	
3 ss olje	
1 ts rosmarin eller krydder etter ønske	
1 pakke rødkål	kr 3,90
Salt, sukker og pepper	
500 g poteter	kr 6,-
Totalpris:	23,26

3. Surr løken myk over middels svak varme. Ha tomatene i en kjele med den myke løken, 1 ss olje, vann, rosmarin og en klype sukker. La det hele småkoke i 30 minutter. Smak til med salt og pepper.

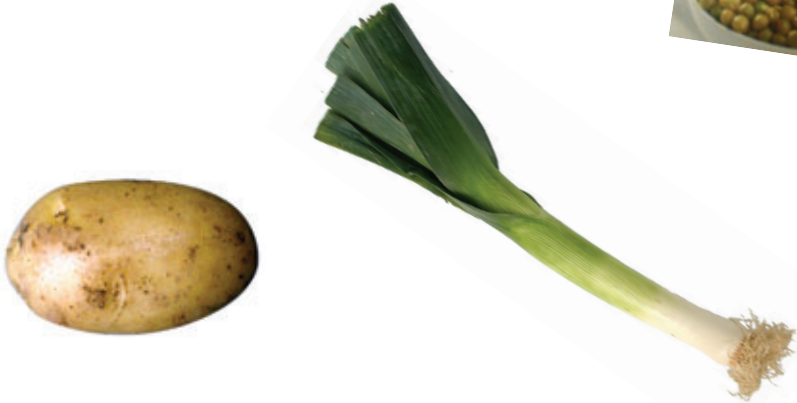
4. Kok purren og gulrot myk i 1,5 dl vann, med litt sukker og salt. Sil vannet over i en kopp og bland purre og rødkålen. Varm opp.

5. Kok poteten myke i usaltet vann. Mos dem og ha i 1 ss olje, purrevannet og 1 ts salt. Bland alt og smak til med mer salt og pepper

1. Legg ertene i vann kvelden før du skal lage middag

2. Mos ertene, gjerne med hurtigmikser eller i en matmaskin, og bland inn havregryn, hvetemel og 1 ss olje. La det hele hvile i 20 minutter.. Stek dem pent farget over middels sterk varme.

Kannibalen Bologneseboller med tomatsaus servert med surret løk, gulrot og erter

Ingredienser:

100 g grønne erter	kr 1,40
1 pk Lasagne Bolognese	kr 11,90
3 ss havregryn	
1ss hvetemel	
200 g finhakket løk (1 eller 2 løk)	kr 1,-
100 g finkuttet gulrot	kr 0,70
1 boks tomat	kr 4,90
1 ts tomatpurré	kr 0,80
2 dl vann	
1 ss olje	
1 ts oregano	
salt, sukker & pepper	
2 dl ris kr	kr 4,-
Totalpris:	kr 24,70

3. Kok ertene myke i lettsaltet vann.

4. Ta osten av lasagnen og legg osten til side. Miks resten sammen, gjerne med hurtigmikser eller i en matmaskin, og bland i havregryn og hvetemel. La hvile i 25 minutter. Del i 4 og stek gyldne på middels sterk varme

5. Ha løk og gulrot i en stekepanne og stek myke på middels svak varme. Ha i ertene og varm opp. Bland inn osten.

6. Kok ris etter oppskrift på pakken

Spisestedet vegetarcafé

Vi lager gjerne middagen for deg!
Vegetar eller vegan
Økologiske råvarer

Man–fre: 14 – 20

Hjelmsgate 3, 0355 OSLO
sidegate fra Bogstadveien

Obs! Det går an å bruke Spisestedet som utstillingslokale. Vi hadde nylig en stor billed-utstilling i forbindelse med boken "Tre Grep og sannheten".
Ta kontakt på telefon 2269 0130

“Harald Medbøes bok er som et fargerikt smykkесkrin i vår grå og konforme norske hverdag”

Jan Otto Johansen

Hvis Guru Rajendar Giri i India kan få tak i bildeboka **Rrom – sigøynerreiser**, hvor mye lettere er det ikke for deg ?!?

Butikkpris 298,-

Fra våre nettsider kun 250,- !

www.gateavisa.no/webshop/rrom

Hvor kan jeg få tak i Gateavisa?

Gateavisa selges i Narvesen/Mix-kiosker og på Ark Bokhandel over hele landet. Dessverre er det ikke alltid det lokale utsalget er framsynt nok til å ha avvikernes organ på hylla. Dersom du henger deg på betjeningen bestiller de nok likevel blekka for deg. Gi aldri opp!

Spør gjerne etter Gateavisa hver gang du er inne på Narvesen, Ark eller et lokalt bibliotek hvor som helst i landet. Slik er du med på å spre vårt glade budskap til nye krinker og kroker av tilværelsen, og blir med det en fødselshjelper for anarkiet i Noreg.

Gateavisa selges også fast følgende steder i Oslo:

Tronsmo
Scorpius
Shangri-La
Akademika (Blindern)
Comix (St. Hanshaugen)
Humla (Hausmania)
Hjelmgate 3

Samt på Ivar Matlaus Bokkafé i Trondheim.

God fordøyelse!

Alle som er tvangs-
sendt til kost og
losji på statens reg-
ning, får tilsendt
Gateavisa gratis.

Godt å få litt bevisst-
hetsutvidelse i en
trang celle eller et trist galehus...

Send oss et brev eller en epost
med soningsadresse og hvor lenge
du må sitte der.

Nyhet!

www.gateavisa.no/webshop

Abonnement på Gateavisa

Tidligere utgaver – evig aktuelle!

Bøker og Gateplata

1. BOMANN-LARSEN: LEIF FORKLARER METAFORER!

